

CIGARETSKODDER

- *Miljøets fjende*

Vejleder: Iben Jensen

Gruppe 32: Mie Vinter 20171134

Nana Træde 20161771

Modul 17: Kandidatspeciale

Afleveringsdato d. 03.06.2019

Samlet anslag for speciale og artikel: **192,806 anslag**

Speciale:

Ordoptælling ? ✕

Statistik:

Sider	76
Ord	27.835
Tegn (uden mellemrum)	154.551
Tegn (med mellemrum)	182.809
Afsnit	436
Linjer	2.627

☒ Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Artikel:

Ordoptælling ? ✕

Statistik:

Sider	5
Ord	1.549
Tegn (uden mellemrum)	8.460
Tegn (med mellemrum)	9.997
Afsnit	38
Linjer	160

☒ Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Abstract

This Master's thesis addresses the issues of discarded cigarette butts in public spaces. The City of Copenhagen estimates that cigarette butts represent 86% of all disposed litter, which is equivalent 9 million cigarette butts landing on streets, roads and in nature every day. The filters in cigarettes are made of plastic, which means that it can take up to five years to break down a single cigarette butt. Cigarette butts are complicit in clogging drains and can end up in our groundwater and oceans, where their toxins accumulate in fish and pollute the water, which results in these toxins ending up in humans. In this way, disposed cigarette butts represent a significant environmental problem. Based on these consequences, this thesis investigates why cigarettes butts end up on the ground and how an environmentally friendly practice of extinguishing a cigarette (smoke-shutter-practice) can be supported. By an environmentally friendly smoke-shutter practice, we refer to a practice in which cigarette butts are not dropped.

This research is conducted in the City of Copenhagen in the district of Bispebjerg at bus stops. The choice of Bispebjerg is justified by the fact that this particular district is the one with the most litter and the most collected cigarette butts. At the same time, bus stops are where the problem related to cigarette butts reigns supreme. The empirical content is made up of field research made by participant observation at three selected bus stops in Bispebjerg. These observations are supported by in-depth, qualitative interviews of seven smokers.

To investigate how smokers ascribe meaning to their actions and the context in which they act in the smoke-shutter-practice, we try to understand why they behave as they do in the smoke-shutter-practice. Thus, we involve the American philosopher Theodor Schatzki and his practice theory. His concepts are used to analyse smokers' social life through a systematic development of how the organization of social activity based in social practices can be understood. Therefore, his concepts help to uncover a practice content. Furthermore, we involve elements from the nudging approach to develop solutions to support the environmentally friendly smoke-shutter practice.

This thesis helps to show how the bus stop practice constitutes a waiting practice that contributes to defining and influencing smoke-shutter practice at bus stops. The reason that the bus stops are the site of this smoking practice is because it is prohibited to smoke on the bus, which contributes to the smokers discarding their cigarette butts just before entering the bus.

This thesis has shown that there are four different understandings of what behaviour is perceived as proper or wrong in smoke-shutter practice. Three of these understandings contribute to discarded cigarette butts. In total, 40 out of 52 smokers dropped cigarette butts. Furthermore, this thesis presents the norms linked to smoke-shutter practice. Overall, smokers distance themselves from dropping cigarette butts, as they find it beneficial to be environmentally conscious. Despite this, they articulate a number of rationales that allow dropping cigarette butts in certain situations and by certain places. The norms within the smoke-shutter practice can therefore help to legitimize which behaviour is legitimate to perform. Another reason why cigarette butts are disposed of can be found in the change of the character of the cigarette. By this, I refer to the change in the cigarette's character from symbolising enjoyment to being smelly and disgusting when smoked. This causes the smokers to quickly get rid of the cigarette butts. In this way, the norms, as well as the perception and understanding of whether the garbage can is used for cigarette butts, have an impact on whether cigarette butts are dropped.

Based on the findings of this thesis, two solutions, which concurrently can support an environmentally friendly smoke-shutter-practice, are designed. The first solution consists of a campaign strategy consisting of several components on different social platforms. The second solution consists of the design of a cigarette drainage system for cigarette butts.

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Indledning.....	6
Casebeskrivelse og emneafgrænsning.....	7
Rygepraksisser gennem tiden	8
Problemformulering	11
State of the art.....	12
Henkastede skodder og de miljømæssige konsekvenser	12
Nudgingtiltag om henkastet affald.....	14
Rygningens værdi	14
Teoretisk position	16
Praksisteori	16
Theodor Schatzki	19
Den sociale ordens mekanismer	20
De materielle arrangementer.....	22
Nudgingtilgangen	25
Daniel Kahneman	25
Richard Thaler & Cass Sunstein	27
Metodologi.....	29
Etiske overvejelser	29
Litteratursøgningsmetode	31
Feltarbejde	32
Deltagende observation	33
Dybdegående Interviews	36
Semistruktureret Interviewguide.....	37
Udvælgelse af informanter	40
Transskribering og bearbejdning af empiri	41
Udfordringer ved vidensproduktion i felten.....	42
Analyse	44
Analysestrategi.....	44
Analysedel 1: Den sociale ordens mekanismer	45
Vente-praksissens regler	45
Praktiske forståelser	47
Normerne i ryge-skodnings-praksissen	50

Når cigaretten skifter karakter	54
Sammenfatning	56
Analysedel 2: Relationskategorier og løsningsforslag	58
Beskrivelse af sitet busstoppesteder	58
Kausale relationer	59
Præfiguration	60
Konstitution	61
Intentionalitet	62
Forståelse	64
Sammenfatning	66
Løsningsforslag	67
Diskussion	71
Teoridiskussion	71
Metodediskussion	72
Diskussion af specialets fund	74
Konklusion	78
Bibliografi	81
Formidlende artikel	85

Indledning

Såvel nationalt som internationalt er bæredygtighed på dagsordenen, hvilket bevidnes af de relativt nyligt nedsatte 17 bæredygtighedsmål. Disse er et tydeligt udtryk for, at den nuværende globale miljøproblematik samt klimaforandringerne skaber usikkerhed om fremtidens bæredygtighed og velstand og derfor kalder på handling. FN's 17 bæredygtighedsmål indeholder blandt andet mål om klimaindsatser, rent vand og sanitet, livet i havet og på land for blot at nævne nogle af de miljørelaterede mål. De danske kommuner arbejder alle med de 17 bæredygtighedsmål, og dette kan ses som et resultat af bl.a. den miljødiskurs, som er ved at vinde eller måske allerede har vundet, indpas i samfundet. Danske organisationer som Naturfredningsforeningen og Hold Danmark Rent er to instanser, som ligeledes prøver at fremme bæredygtighedsmålene igennem deres arbejde med miljørelaterede problematikker, såsom henkastet affald.

I Danmark er mængden af henkastet affald faldende, men stadig stor og ses i byer, langs veje og i naturen (Københavns Kommune, 2017, s. 6). Mængden af henkastet affald kan tælles i titusinder af ton og udgør et betydeligt miljømæssigt problem. Derudover mener flere end 90 % af danskerne, at det er meget forkert at henkaste affald (Miljøstyrelsen Miljøministeriet, 2008, s. 9). Alligevel viser tal fra "Baggrundsrapport Henkastet Affald", at 35 % af danskerne kan finde på at henkaste affald i byen eller naturen. Det svarer til, at hver tredje dansker henkaster affald i naturen, byen og langs veje. På trods af at den generelle mængde af henkastet affald er faldende, ses det, at mængden af henkastede cigaretskod (skodder) er den eneste i Københavns Kommune, som er stigende (Hold Danmark Rent, 2016, s. 37).

Det anslås, at skodder udgør 86 % af alt henkastet affald (Københavns Kommune, 2017, s. 6), hvilket svarer til, at der hver dag henkastes 9 millioner cigaretskod på gader, veje og i naturen (Miljøstyrelsen Miljøministeriet, 2008). På årsplan giver dette ca. 3 milliarder skodder, og skodderne udgør dermed antalsmæssigt uden tvivl den største del af det affald, der samles op, særligt i og omkring de centrale knudepunkter, defineret som steder med høj intensitet af trafik og mennesker (Hold Danmark Rent, 2016, s. 9). Ydermere er skodder den affaldstype, som har størst udbredelse på landsplan, og det fremgår af Hold Danmark Rent, at mange finder det mere acceptabelt at henkaste skodder og tyggegummi end større genstande, såsom pizzabakker eller plastikposer (Hold Danmark Rent, 2016, s. 37).

Skodderne er med til at stoppe afløb og ledes ud i vores grundvand og have, hvor deres giftstoffer kan ophobe sig i fisk og forurene vandet, som i sidste instans kan ende i mennesket. Skodderne er derved med til at nedbryde vores økosystem og dyreliv. På denne måde skriver vi os ind i den herskende miljødiskurs i samfundet, da skodderne udgør en væsentlig miljørelateret problematik. Det tager mellem et til fem år at nedbryde et skod, og omkostningerne forbundet med oprydning er betydelige. Københavns Kommune bruger hvert år ca. 110 millioner kr. på at indsamle affald i parker og gader. De små skodder er besværlige og dyre at samle op, især når de ligger mellem fliser og brosten. Ifølge Københavns Kommune koster det to kr., hver gang et skod skal samles op. Hvis alle skodder skulle samles op, ville det dermed koste kommunen 18 mio. kr. om dagen (Naturfredningsforeningen, 2019).

I Københavns kommune har skod-problematikken været i fokus gennem de sidste par år, og forhenværende Teknik- og miljøborgmester Morten Kabell har da også udtalt:

“Vi ved, at skod avler skod og andet skrald. Det er særligt en udfordring omkring byens trafikknudepunkter, og derfor sætter vi ind på en lang (læs: mange) fronter for at minde københavnere om, at skod også er skrald, der hører hjemme i skraldespanden.”
(Københavns Kommune, 2016)

Med dette fokus har Københavns kommune lavet kampagnen “Skod i skraldespanden”, som skulle gøre danskerne mere bevidste om, at skodder hører til i skraldespanden (Københavns Kommune, 2016). På trods af en øget indsats er problematikken angående henkastede skodder stadig omfattende. Som konsekvens heraf har Danmarks Naturfredningsforening sat henkastet affald på dagsordenen i hele uge 13, hvor der er stort fokus på henkastede skodder (Danmarks Naturfredningsforening, 2019).

På baggrund af ovenstående finder vi det interessant og relevant at få indsigt i, *hvorfor* skodder ender på jorden, og herunder hvordan en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis kan understøttes. Ved en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis forstår vi en praksis, der består i at rygerne skodder deres cigaretter i skraldespanden (eller askebægre) og derfor ikke henkaster disse.

Casebeskrivelse og emneafgrænsning

Vi har i specialet valgt at arbejde med henkastede skodder i det offentlige rum. Herved afgrænser vi os fra at arbejde med de fysiologiske konsekvenser af en rygepraksis.

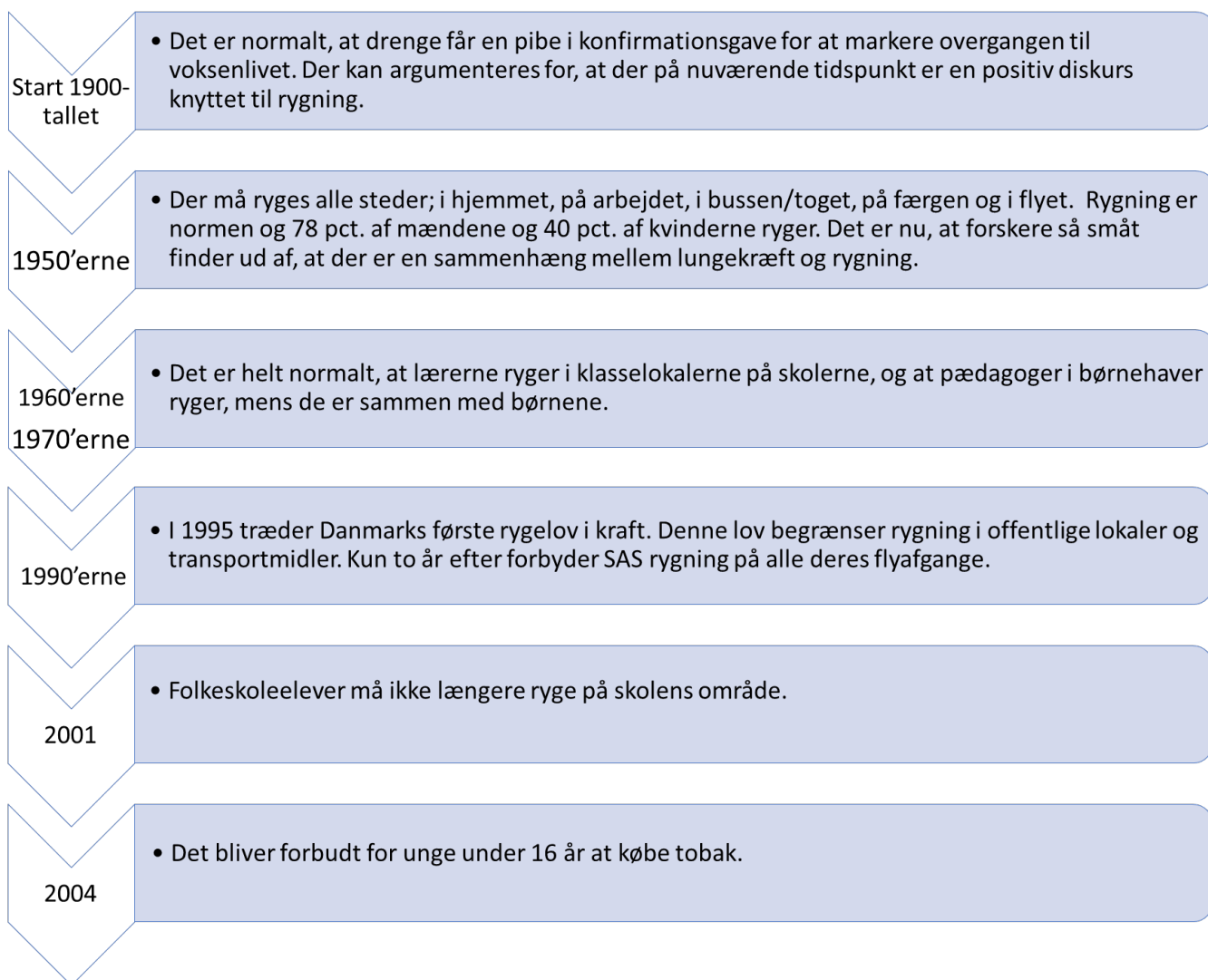
Problematikken med henkastede skodder er skærpet i takt med rygeloven, der trådte i kraft i 2007, og som medførte, at rygerne nu står udenfor og ryger (Jensen A. , 2010, s. 3). Men det er ikke kun indendørs, rygeloven har sat sit præg. Flere offentlige og private steder har på eget initiativ valgt at indføre rygeforbud, såsom DSB, der ikke tillader rygning på banegårde og perroner (DSB, 2019). Vi afgrænser os dermed fra at undersøge ryge-skodnings-praksissen i offentlige rum, som er underlagt lovgivningen om røgfri matrikel. Derudover afgrænser vi os fra at arbejde med løsningsforslag til steder, hvor der er rygeforbud. Dermed ikke sagt, at der ikke er behov for indsatser her, dette er bare ikke i fokus i dette speciale.

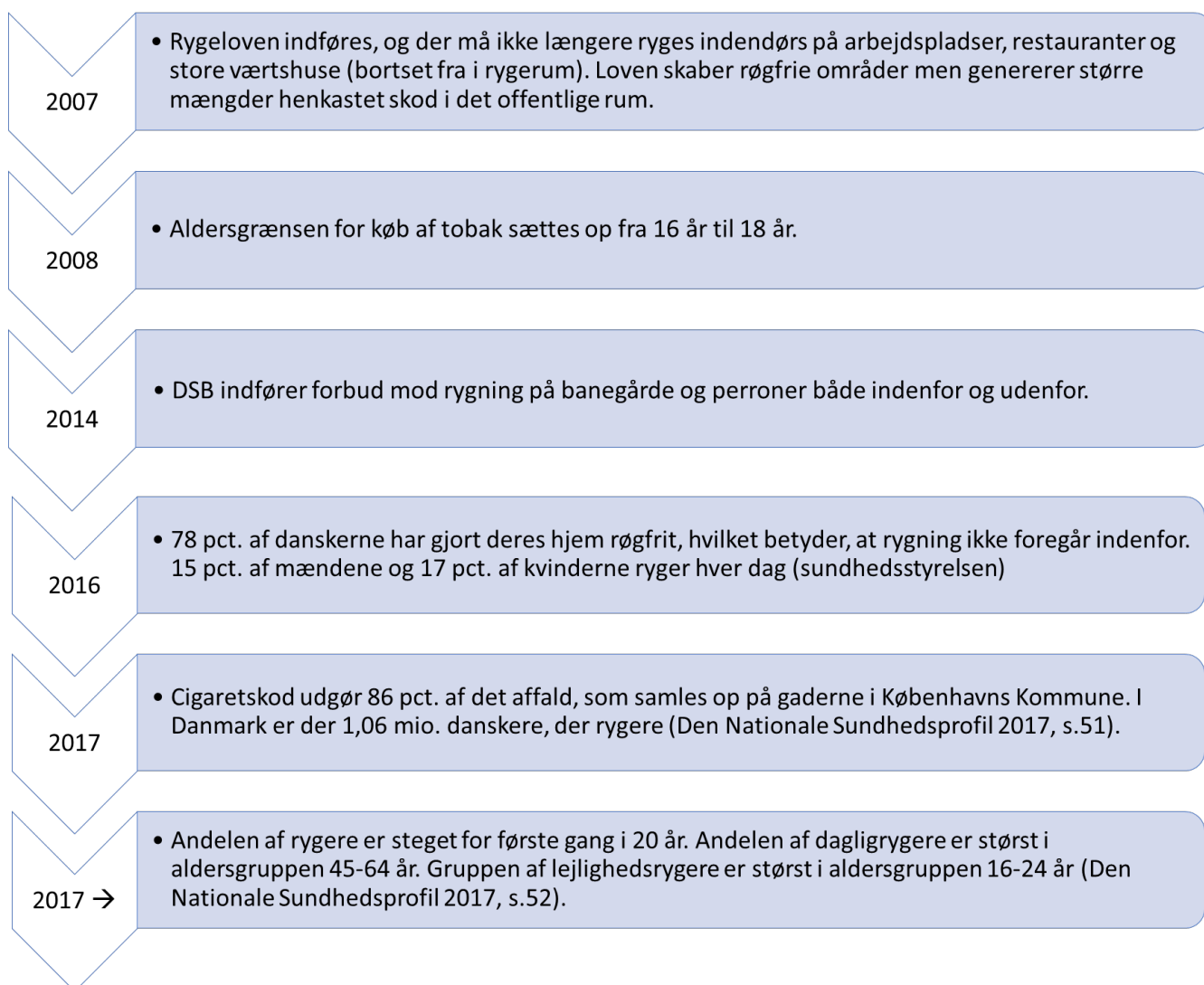
Henkastede skodder er også en væsentlig problematik ved kystområder (Ocean Conservancy, 2018). Grunden hertil er, at henkastede skodder ledes ud i havet fra blandt andet veje og gader, og herfra skylles de ind på stranden. Da vi i specialet ønsker at belyse ryge-skodnings-praksissen netop der, hvor praksissen i høj grad opstår, har vi ligeledes fravalgt kystområder.

På denne baggrund har vi valgt at undersøge busstoppesteder, hvor der er en høj intensitet af trafik samt mennesker, og hvor der ikke er rygeforbud. Ligeledes har Hold Danmark Rent fastslået, at busstoppesteder er et af de offentlige steder, hvor skod-problematikken er størst. Vi undersøger derfor i specialet flere trafikerede busstoppesteder i København, nærmere bestemt Bispebjerg, for at belyse ryge-skodnings-praksissen. Valget af Bispebjerg begrundes med, at denne bydel er den med mest henkastet affald og flest opsamlede skodder. Således er der i Bispebjerg ikke flest skodder procentmæssigt, da den generelle mængde af affald her er stor. Men det er i denne bydel, flest skodder opsamles. Skodderne udgør 90 % af den opsamlede mængde af henkastet affald i Bispebjerg (Københavns Kommune, 2017, s. 6). Ryge-skodnings-praksissen ved busstoppesteder belyser ligeledes en hverdagssituation, som vi gerne vil undersøge nærmere ud fra tesen om, at eventuelle løsningsforslag derved berører så mange som muligt. I specialet benytter vi den formelle betegnelse *at henkaste*, når skodderne smides og havner på jorden, gader og veje.

Rygepraksisser gennem tiden

I det følgende afsnit præsenterer vi et kort historisk tilbageblik, som belyser rygningens praksis og ændringen af denne gennem tiden i Danmark (Kræftens Bekæmpelse, 2017; Sundhedsstyrelsen, 2018). Afsnittet bidrager dermed til en baggrundsforståelse af rygepraksissen i Danmark, som samtidig sætter denne undersøgelses problemformulering i relief. Ligeledes bidrager afsnittet til en forståelse af, hvordan rygepraksissen og ændringen af denne gennem tiden har været, og stadig er, med til at påvirkede mængden af henkastede skodder.

Problemformulering

Som vi indtil nu har tydeliggjort, er den dominerende ryge-skodnings-praksis uhensigtsmæssig, set i relation til miljøet. Der ses derfor et behov for, at der sker en miljøvenlig ændring i den dominerende ryge-skodnings-praksis, sådan at skodder ikke henkastes.

Vi ønsker at undersøge, hvad grunden er til, at nogle rygende aktører henkaster skodder, for derved at undersøge, hvordan den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis kan understøttes

Forskningsspørgsmål:

- Hvilken forståelse er der af ryge-skodnings-praksissen?
- Hvilken konkret adfærd gør sig gældende i ryge-skodnings-praksissen?
- Hvilke materielle enheder og arrangementer påvirker ryge-skodnings-praksissen?
- Hvorfor anvender rygerne ikke de kommunalt opsatte skraldespande ved busstoppestederne?
- Hvordan kan den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis understøttes?

I det følgende kapitel ekspliciterer vi eksisterende viden relateret til tre overordnede emner. Disse emner er inddelt i hver deres afsnit. Det første afsnit omhandler problematikken forbundet med henkastede skodder, som fremfører en viden om de miljømæssige konsekvenser heraf. Afsnittet er med til at synliggøre viden om samt behovet for at arbejde målrettet med problematikken relateret til henkastede skodder. Det andet afsnit omhandler viden om nudgingtiltag anvendt til henkastet affald, som bidrager med viden om, hvilke tiltag der allerede eksisterer. Det sidste afsnit handler om rygningens værdi, og det inddrages, da rygning og ryge-skodnings-praksissen ikke kan adskilles. Derfor finder vi det relevant at få indsigt i, hvilke personer der ryger, den sociale dimension af rygning, samt hvorfor de ryger.

Henkastede skodder og de miljømæssige konsekvenser

De miljømæssige konsekvenser forbundet med cigaretter relateres til filteret i cigaretten. Filteret er lavet af celluloseacetat, som er plastik og et ikke-biologisk nedbrydeligt materiale. Problematikken vedrørende henkastede skodder opstod derved først ved indførelsen af filtre til cigaretter i 1950'erne. Grunden til dette var, at flere studier påviste, at den maskinmålte mængde af tjære og nikotin reduceres fra brændende cigaretter ved brug af filtre. På baggrund af disse kliniske test produceres 99 % af alle cigaretter i dag med filtre. I 2002 blev 5,6 billioner filtrede cigaretter forbrugt, og tallet forventes at stige til 9 billioner i 2025 (Novotny, Lum, Smith, Wang, & Barnes, 2009).

Andre artikler har fastslået, at de henkastede skodder på gader, veje og i naturområder ved hjælp af kloaksystemer samt vind og vejr ledes ud i havene, som derved er endestationen for størstedelen af alle skodder. På denne baggrund har blandt andet organisationen International Coastal Cleanup udarbejdet en årlig rapport "Building a Clean Swell". Organisationens har gennem de sidste 30 år arbejdet med at forebygge og fjerne affald langs kyster og i have i hele verden. Rapporten har udfærdiget en liste over de ti mest indsamlede affaldstyper, og her ligger skodder nummer 1 (Ocean Conservancy, 2018, s. 13).

Som det ses, udgør filtrene et meget alvorligt problem, idet de ikke nedbrydes i naturen, og mange henkastes. På denne baggrund blev tobaksindustrien allerede i 1990'erne stillet til ansvar for de miljømæssige konsekvenser. Deres modsvar bestod i at forsøge at udvikle et

biologisk nedbrydeligt filter til cigaretterne, og tobaksindustriens internationale forskningsorganisation CORESTA nedsatte en arbejdsgruppe under navnet "Cigarette Butt Degradability Task Force". Allerede i 2000 blev denne arbejdsgruppe opløst, uden at et biologisk nedbrydeligt filter var blevet opfundet. Phillip Morris¹ fralagde sig alt ansvar og lagde i stedet ansvaret på forbrugeren, som skulle lære at anvende skraldespande til skodderne. Dette spørgsmål om, hvorvidt ansvarsfordelingen af korrekt bortskaffelse af skodderne ligger hos tobaksindustrien, de enkelte kommuner eller forbrugeren selv, belyses ligeledes i flere artikler, og indtil nu er der ikke enighed herom (Smith & Novotny, 2011) (Barnes, 2011).

Udover at skodderne ikke nedbrydes i naturen, har flere videnskabelige artikler fundet, at der udledes stoffer fra skodderne, som ophobes i naturen og spredes til jorden, vandløb, havet og grundvandet. Ligeledes udsender cigaretproduktionen kemisk affald, såsom nikotin, der er svært nedbrydeligt, og derudover udgør emballagen også et miljøproblem, når den havner i naturen. Der er dog kun lavet få undersøgelser af, hvordan disse stoffer påvirker og spredes i naturen (Slaughter, et al., 2011; Novotny & Zhao, 1999; Moerman & Potts, 2011; Micevska, Warner, Pablo, & Patra, 2005).

De ovenstående artikler har belyst skodproblematikken internationalt. Nedenstående artikler belyser samme problematik i en national kontekst. Her påvises det, at mængden af henkastede skodder er øget, efter rygeloven trådte i kraft i 2007, og rygerne for alvor kom ud på gaden. Undersøgelsen "Skod på stationer, ved busstoppesteder og strande" viser gennem kvantitative interviews, at ca. 60 % af rygerne henkaster skodder ved især busstoppesteder eller togstationer, og mere end hver fjerde dansker gør det konsekvent. Derudover svarer 35,4 %, at de oplever, at der er kommet "flere" eller "mange flere" skodder ved busstoppesteder og togstationer de seneste år (Hold Danmark Rent, 2016; Jensen A. , 2010). Undersøgelsen påviser, at de udendørs askebægre virker, når de er der, hvor rygerne er, men at de oftest er overfyldte, hvilket medfører, at cigaretterne henkastes. Undersøgelsen påpeger derved, at en løsning på skod-problematikken kunne være hyppigere tømninger af askebægrene. Andre forslag lyder på at forhøje bøder for at henkaste skodder, at sætte pant på cigaretfiltere, at øge den generelle offentlige uddannelse samt helt at forbyde salg af cigaretter med filtre (Hold Danmark Rent, 2016; Jensen A. , 2010; Københavns Kommune, 2017). Når der ses på den generelle mængde af henkastet affald i Københavns Kommune, er mængden faldende og udgør kun 14 %. Bemærkelsesværdigt er det således, at de resterende 86 % udgøres af skodder (Københavns Kommune, 2017, s. 26).

¹ *Multinational cigaret- og tobaksvirksomhed*

Alle artikler har påvist, at skodder antalsmæssigt udgør den allerstørste affaldsadel i verden, når der ses på henkastet affald. På tværs af artiklerne fremføres en række forskellige forslag til, hvordan der kan arbejdes med at mindske antallet af henkastede skodder.

Nudgingtiltag om henkastet affald

I dag eksisterer der ikke en fælles metode til at mindske henkastet affald. Dog er den mest anvendte metode nudging. Nudging har særligt været anvendt til at øge indtagelsen af forskellige fødevarer eller til at øge kildesortering i husholdningen. I skrivende stund har det ikke været muligt at finde mere end fem interventioner i Danmark, hvor nudging anvendes til at mindske henkastet affald i byrummet.

Nudging er et modsvar til interventionsstigen, som ifølge Guldborg Hansen, Jensen og Schuldt-Jensen anses som et utilstrækkeligt diagnostisk redskab i et adfærdsvidenskabeligt perspektiv. Nudging er baseret på tanken om, at menneskets beslutninger og adfærd ofte afviger fra deres rationelle selvbillede. De argumenterer i artiklen for, at mennesket påvirkes i praksis af en række psykologiske faktorer og vaner, som i princippet ikke burde betyde noget. Menneskets gode intentioner bliver derfor ikke altid omsat til handling, da man benytter mentale genveje og indlejrede vaner, når man agerer i en kompleks verden (Schuldt-Jensen, Jensen, & Hansen, 2015). Dette ligger til baggrund for de udformede nudgingtiltag, som vi beskriver nedenfor.

De fem interventioner, der har arbejdet med nudging, har alle arbejdet med forskellige tiltag. Disse tiltag har blandt andet været ekstra synliggørelse af skraldespande i gadebilledet ved hjælp af en grøn tekst "REN kærlighed til KBH", fodspor hen til skraldespanden, lommeaskebægre, skraldespande udarbejdet til specifikke affaldstyper som pizzabakker samt talende skraldespande. Disse nudgingtiltag viser alle sammen forskellige måder, hvorpå det er muligt at arbejde med henkastet affald, og for eksempel de grønne skraldespande med fodsporene havde så god en effekt, at de nu ses i hele Københavns Kommune (Københavns Kommune, 2007; Kommunernes Landsforening (KL), 2015).

Rygningens værdi

I nedenstående afsnit ønsker vi at beskrive artikler, som ekspliciterer rygningens værdi, samt hvilken gruppe i samfundet der ryger mest. Grunden er, at vi som nævnt anser ryge-skodnings-praksissen og ryge-praksissen som forbundne, hvorfor vi finder det nødvendigt at få et indblik i ryge-praksissen for at kunne forstå ryge-skodnings-praksissen.

Den Nationale Sundhedsprofil 2017 viser, at der ses en tydelig sammenhæng mellem uddannelseslængde og daglig rygning. Således falder andelen af rygere med uddannelseslængde, hvorfor andelen af rygere er størst hos gruppen med grundskolen som højest afsluttede uddannelse, og gruppen med en lang videregående har den laveste andel af rygere (Sundhedsstyrelsen, 2018, s. 53-55). Ligeledes ses der flest rygere blandt mænd og kvinder i alderen 45-64 år (Sundhedsstyrelsen, 2018, s. 53-55). Rapporten viser ydermere en uheldig tendens blandt unge, der de seneste år i højere grad er begyndt at ryge. Således er andelen af unge rygere i aldersgruppen 16-24 år steget i perioden fra 2013 til 2017 (Sundhedsstyrelsen, 2018, s. 55).

Flere undersøgelser foretaget på de danske ungdomsuddannelser viser, at rygning bidrager med en fællesskabsfølelse, hvorfor rygerne oplever en særlig status eller et privilegium i form af dette fællesskab. Rygning anses som en vigtig del af det sociale liv på skolen, og på erhvervsuddannelserne ryger mange lærere med eleverne. De unge benytter rygningen som samtalestarter samt en måde at blive forbundet til andre på og møde nye mennesker på. Derfor ønsker erhvervsuddannelserne at erstatte de unges rygefællesskaber med andre fællesskaber, som ikke inkluderer rygning (Ingholt, et al., 2015; Hansen, Aarstrup, Tjørnhøj-Thomsen, Rod, & Ingholt, 2017; Andersen, Sørensen, & Ingholt, 2017). Men hvordan kan sådanne røgfri fællesskaber laves? Det har Kræftens Bekæmpelse søgt at arbejde med ved at tage udgangspunkt i teoretikeren Albert Banduras teori om social indflydelse, som påviser, at person, adfærd og omgivelser gensidigt indvirker på hinanden. På denne måde er vi som mennesker blandt andet påvirket af andre mennesker samt den sociale kontekst, vi befinder os i, og særligt unge påvirkes af kammerater, medier og forældre, som spiller en stor rolle for de unges rygevaner (Bandura, 1999; Jensen & Dalum, 2007).

Kapitel 2 har bidraget til en viden om, hvorfor henkastede skodder udgør en væsentlig miljømæssig problemstilling. Ligeledes har afsnittet givet et indblik i og inspiration til, hvordan der i Københavns Kommune de seneste år er blevet anvendt nudging til at mindske henkastet affald. Det sidste afsnit har bidraget til at give en forståelse af sammenhængen mellem uddannelseslængde og rygning, samt hvilken værdi der knyttes til rygning.

Teoretisk position

I dette kapitel præsenteres og gennemgås valget af praksisteori, samt hvilken viden denne teori giver adgang til. Dernæst beskriver vi vores placering i det praksisteoretiske felt ud fra Theodor Schatzki og herunder hans begrebsapparat, som vi benytter til at analysere det sociale liv, som organiseres gennem praksisser. Schatzki opstiller en systematisk udfoldelse af, hvordan organiseringen af social aktivitet med udgangspunkt i de sociale praksisser, aktørerne deltager i, kan forstås. Derved er hans begreber med til at afdække en praksis' indhold. Hertil vælger vi at inddrage elementer fra nudgingtilgangen til udformningen af løsningsforslag. Valget af dette begrundes i, at vi vurderer, at Schatzkis begrebsverden ikke på tilstrækkelig vis tydeliggør, hvordan ryge-skodnings-praksissen kan ændres, sådan at skodder havner i skraldespanden. Kapitlet slutter derefter med en kort gennemgang af tankerne bag nudgingtilgangen.

Praksisteori

I dette afsnit redegør vi for, hvilken viden praksisteorien giver adgang til i arbejdet med den genererede empiri. Herunder beskrives vores placering i det praksisteoretiske felt ud fra Theodor Schatzki og hans praksisdefinition. Valget af Schatzki begrundes vi i, at hans kategoriseringer og begreber løfter empirien ved at strukturere empiriens kompleksitet, og derved synliggøres, hvilken adfærd der er på spil i ryge-skodnings-praksissen.

Først søger vi at præcisere, hvad der forstås ved praksisteori. Praksisteori er en lang og bred human- og socialvidenskabelig tradition, der med udgangspunkt i begreberne om aktivitet og handling forsøger at forstå mennesker, arbejde og samfund. Praksisteori er en bred samling af mange teoretikers forståelser af praksisser, og den er ikke en egentlig teori, men nærmere en filosofisk tilgang (Jensen & Halkier, 2008, s. 51).

Det videnskabsteoretiske ståsted bygger på en forståelse af videnskaben, der lægger vægt på, at videnskaben er en menneskelig aktivitet, og erkendelsen er således et resultat af menneskelig praksis. Praksistilgangen er opstået ud fra den naturvidenskabelige og hermeneutiske tilgang, idet praksis rummer et dialektisk perspektiv og derved inddrager enheden af subjekt og objekt. På denne måde adskiller praksistilgangen sig fra de to

traditionelle tilgange, idet den naturvidenskabelig tilgang kun erkender de objektive træk ved tingene, som antages at udgøre det gyldige grundlag for sand viden. Modsat ses den hermeneutiske tilgang, der indeholder en relativistisk, også kaldet subjektivistisk, videnskabsopfattelse. Her antages det, at det udelukkende er det anlagte perspektiv, og forståelsen heraf, som bidrager til beskrivelse af virkeligheden (Thisted, 2010, s. 76-77).

I praksisteoriens spæde start var der ikke tale om en egentlig teori, men snarere en bestemt læsning af elementer hos en gruppe teoretikere med samme antagelse om social praksis som performativitet. Her kan nævnes teoretikere som den sene Michel Foucault (1978), den tidlige Pierre Bourdieu (1990), Judith Butler (1990), Bruno Latour (1993) samt den tidlige Anthony Giddens (1994), som alle arbejdede med praksis på forskellige måder (Jensen & Halkier, 2008, s. 51). Diskussionen om praksisteori førte til forskellige positioner i forsøget på at systematisere og positionere praksisteori på et mere generelt teoretisk niveau, at operationalisere praksisteori til et mere anvendelsesorienteret niveau og, sidst, at fremhæve det performative aspekt ved praksisteori og de potentielle metodologiske konsekvenser af at anvende praksisteori (Jensen & Halkier, 2008, s. 51). I dag er praksisteorien en anvendt tilgang, og nogle teoretikere anser sig selv som værende praksisteoretikere og definerer sig som sådan. Det er teoretikere såsom Theodor Schatzki, Stephen Kemmis og Anders Buch. De forskellige teoretikere har deres egne tilgange til praksisteorien, og for eksempel Anders Buch abonnerer på en pragmatisk tilgang, mens andre bevæger sig inden for det socialkonstruktivistiske, som er den forståelse, vi lægger os op ad (Buch & Andersen, 2016). Praksisteorien kan defineres ud fra nogle overordnede antagelser, som betegner et særligt socialvidenskabeligt teoretisk og metodologisk greb i forskningen (Buch & Andersen, 2016, s. 188).

Den første antagelse går på, at praksisteoretikere undersøger aktørernes levede sociale liv med fokus på de rutinebaserede, regelstyrede og institutionelle handlemønstre, men samtidig også de situationer, hvor disse regler og rutiner brydes. Ligeledes rettes der fokus mod at undersøge, hvordan aktiviteten skaber og omdanner en social orden eller organisering.

En anden antagelse består i tanken om, at det er uproduktivt at forstå menneskelige aktivitet i binære termer. I stedet går praksisteorien ud fra en hverdagslig antagelse om, at menneskelig aktivitet er kropslig, tidslig og rumlig situeret og altid udspiller sig i en materiel verden. Et helt afgørende fokus er derfor at reflektere over, hvordan det konkrete fysiske og materielle miljø for menneskelig aktivitet muliggør, hæmmer eller forhindrer, at handlinger finder sted (Buch & Andersen, 2016, s. 188). Med dette perspektiv ønsker vi derfor i nærværende speciale at rette fokus mod det fysiske miljø og derved omgivelsernes indflydelse

på adfærden i ryge-skodnings-praksissen. Derved ikke sagt, at vi ikke anerkender de sociale strukturer i samfundets påvirkning af aktørerne i ryge-skodnings-praksissen. Derfor kan vi ikke se os ud af at inddrage parametre såsom alder og køn i udarbejdelsen af vores empiri.

En tredje antagelse hos praksisteoretikere omhandler forståelsen af, at aktører ledes af sociale praksisser, men samtidig også selv leder disse praksisser. Kulturens betydning for vores handlinger anerkendes altså i et praksisteoretisk perspektiv, og handlingens performative rolle anses som værende både struktureret og strukturerende. På denne måde befinder en praksis sig aldrig i et tomrum, men udspiller sig altid ved, mellem og i forhold til andre praksisser og materielle arrangementer. Denne forståelse kaldes *Homo Practicus* og står i kontrast til *Homo Oeconomicus*, det autonome, rationelle, kalkulerende individ, som efterstræber egne mål og ikke påvirkes af sociale bindinger (Buch & Andersen, 2016, s. 188). Denne tilgang til aktører som værende *Homo Practicus* går ligeledes igen hos nudgingtilgangen, der også tager stærk afstand fra tanken om mennesket som værende *homo oeconomicus*. I afsnittet "Nudgingtilgangen" uddyber vi dette perspektiv.

En fjerde væsentlig antagelse er, at handlinger ikke skal ses som repræsentationer for noget bagvedliggende. Viden skal derfor ikke forstås som en ting, individer kan have i deres bevidsthed, og som fordrer en bestemt handling. I stedet skal viden forstås som noget, der skabes, problematiseres og genskabes gennem konkrete praksisser.

Den femte og sidste antagelse, praksisteoretikere arbejder ud fra, omhandler, at dynamikker i sociale praksisser skal forstås i lyset af blandt andet magtrelationer, interesser, forhandlinger, konflikter og marginalisering. På denne måde er praksisser altid i forandring og uafsluttede, og det er de enkelte aktører med dagsordener, der driver praksissen fremad og forandrer den.

Praksisteori er således, i sit hele, afgrænset af en opfattelse af praksis som organiseret af aktiviteter, hvortil både sociale fænomener og udvalgte psykologiske træk i menneskelivet er knyttet (Schatzki, 2012, s. 12-26). Væsentligt er det, at sociale fænomener ikke kun består af menneskers handlinger, men også må omfatte det omgivende miljø, som praksissen udfoldes i. Praksis er på denne måde en organiseret konstellation af forskellige menneskers aktiviteter og anses som værende et socialt fænomen, i den forstand at praksissen omkranser et flertal af mennesker (Schatzki, 2012, s. 13-26).

Praksisteorien befinder sig overordnet inden for konstruktivismen, hvor det ontologiske ståsted udgøres af relationen mellem subjekt og objekt, idet det antages, at det er samspillet mellem subjekt og objekt, der udgør den verden, vi lever i. Samtidig er mennesket i verden

som aktive forskels- og meningsproducerende aktører i historiske, materielle sammenhænge. Aktørerne er aktivt konstruerende og indgår i relationer mellem konkrete menneskelige og ikke-menneskelige entiteter. I selve praksissen reguleres vores handling derved af værdier, som vi bevidst forholder os til. Praksisteorien arbejder derved ud fra en grundlæggende antagelse om, at mennesket ikke anses som adskilt fra den verden, de lever i – verden er der altid allerede, og vi erkender og lærer gennem vores praktiske handlinger og aktiviteter (Buch & Andersen, 2016, s. 192). Praksisteorien er således inspireret af den tidlige Heideggers begreb om *væren i verden*. Aktørerne anses hverken som autonom handlende eller determineret af strukturer, men ses som socialt handlende.

Erkendelsen af virkeligheden må på denne måde tage udgangspunkt i det, vi gør. Det vil sige den praksis, der udfoldes og etablerer vores verden ved at knytte forbindelse mellem os som mennesker og den natur, vi forholder os til. Disse værdier tilhører en fælles menneskelig, kulturel realitet og er dermed hverken objektive eller subjektive, og det er netop her, begrænsningen mellem de to traditionelle tilgange ophæves (Thisted, 2010, s. 76-77). I en analytisk sammenhæng er der derfor behov for, at vi som forskere spørger ind til den ubevidste og/eller rutinebaserede handling. Dette passer godt til specialets formål om at skabe viden om, hvorfor nogle rygere henkaster deres skodder på gaden. Forskningsgenstanden i et praksisteoretisk perspektiv er ikke aktørerne selv, men de praksisser, som de udøver samt deltager i, og i dette speciale omhandles den specifikke praksis, der gør sig gældende, når en cigaret skoddes og ender som henkastet affald i byrummet.

I nedenstående afsnit fremsætter vi den version af praksisteorien, som den amerikanske filosof Theodore Schatzki har udviklet. Grundet det store praksisteoretiske bidrag er denne version kun én blandt flere teorier, der betegner sig som praksisteoretiske. Vi vælger at inddrage Schatzkis version, da vi anser denne som den mest systematiske og udbyggede.

Theodor Schatzki

Bidraget til det praksisteoretiske felt er, som skrevet i ovenstående afsnit, stort og med mange filosofiske tanker, som kan gøre det svært at navigere i. En af udfordringerne ved det praksisteoretiske perspektiv er at afgrænse en praksis sådan, at det er helt klart, hvor den ene praksis adskiller sig fra en anden praksis (Jensen & Halkier, 2008). Grunden hertil er, at det praksisteoretiske perspektiv søger at indfange mange perspektiver og elementer i en situation. Som nævnt ønsker vi at fokusere på den amerikanske filosofisk-historiske teoretiker Theodor Schatzkis (2005, 2006) perspektiv på praksisteorien. Valget af Schatzki skyldes, at han opstiller en systematisk udfoldelse af, hvordan organiseringen af social aktivitet med

udgangspunkt i de sociale praksisser, som aktørerne deltager i, kan forstås. På denne måde er de begreber, han opstiller, med til at afdække en praksis' indhold (Schatzki, 2012, s. 13-26). Derfor ønsker vi, udover at undersøge det fysiske miljø og omgivelsernes indflydelse på adfærden i ryge-skodnings-praksissen, at undersøge, *hvordan* aktørerne i ryge-skodnings-praksissen tilskriver mening til deres handlinger og den kontekst, busstoppesteder, de handler i, for at finde frem til, *hvorfor* de handler, som de gør. Således fokuserer vi på, hvordan vi kan forstå relationer mellem aktørers handlinger både på mikro- og makroniveau.

Schatzki tager overordnet sit udgangspunkt i en såkaldt site-ontologi. Site skal forstås som en kontekst, hvor hændelser sker, og hvor forskellige aktørers mål og projekter influerer på aktiviteter og hændelser (Schatzki, 2012, s. 21-22). Sites er på denne måde kontekster, hvor forskellige aktørers liv hænger sammen, overlapper hinanden, og hvor bestemte former for mening muliggøres. Når vi ønsker at forstå ryge-skodnings-praksissen kan vi altså, i dette perspektiv, ikke kun forstå det psykologisk og isoleret set. Rygerne indgår i interaktioner med andre personer og andre sites. I disse sites vil rygerne være underlagt en række forhold, såsom lovgivningen om røgfri matrikel, der er med til at stoppe (eller mindske) ryge-skodnings-praksissen. Disse sites er derved med til at påvirke ryge-skodnings-praksissen. Praksisser kan dermed kun forstås i "konteksten" og ikke isoleret.

Ligeledes bidrager Schatzkis begreber *sayings* (sigen) og *doings* (gøren) til at tydeliggøre forholdet mellem sigen og gøre, hvortil hans begreb om materielle arrangementer bidrager til at tydeliggøre og anerkende omgivelsernes påvirkning af en praksis. Schatzkis overordnede definition på en praksis er følgende: "(...) *an open-ended, spatially-temporally dispersed nexus of doings and sayings.*" (Schatzki, 2012, s. 14-15). Ud fra dette perspektiv er det altså de karakteristiske ord og sætninger, som rygerne benytter, samt de handlinger, de foretager sig, når de ryger og efterfølgende henkaster cigaretten, som er med til at bidrage til den sociale orden. Disse begreber eller aktiviteter er ifølge Schatzki: "(...) *organised by practical rules, understandings, teleoaffektive structures, and general understandings.*" (Schatzki, 2012, s. 15). Sigen og gøre er altså sammenkædet af fire ordningselementer: *regler, praktiske forståelser, teleoaffektive strukturer og generelle forståelser*. At vi kan genkende en praksis, skyldes altså disse begreber. Nedenfor gennemgås Schatzkis begrebsdefinitioner til den sociale ordens mekanismer, hvortil vi knytter eksempler inden for ryge-skodnings-praksissen.

Den sociale ordens mekanismer

Forståelser knyttes til praktiske forståelser og generelle forståelser: "(...) *a skill or capacity that underlies activity.*" (Schatzki, 2012, s. 79). De *praktiske forståelser* omhandler viden om basal

sigen og gøre, som skal være til stede, for at en ønsket handling kan finde sted og opleves som et meningsfuldt næste skridt i praksissen. Det er også de praktiske forståelser, der er med til at skelne mellem rigtige og forkerte måder at fortsætte et handlingsmønster på. Det er derved en basal forståelse af, hvordan handlingsrækken i en given praksis skal fortsætte for at være et "naturligt", "meningsfuldt" eller "rigtigt" næste skridt at foretage sig. I ryge-skodnings-praksissen er det således interessant at se på, om der er forskel på aktørernes oplevelse af den rigtige eller forkerte måde at skodde en cigaret på.

De *generelle forståelser* beskriver Schatzki som værende abstrakte og normative værdier forbundet til specifikke praksisser (Schatzki, 2012, s. 16). Fokus er på den værdi eller orden, som selve udførelsen af praksis skaber. Det er væsentligt at være opmærksom på, at den værdi, praksis skaber, ikke har betydning af følelsesmæssig karakter som de teleoaffektive strukturer. I stedet er de generelle forståelser karakteriseret som fælles overbevisninger, bekymringer eller trosretninger. Et eksempel herpå kunne være at, rygningen ved busstoppestederne benyttes af rygerne for at slå ventetiden ihjel.

Regler skal forstås som sprogligt eksplicitte ytringer, såsom retningslinjer, love, principper og instruktioner, der alle har indflydelse på praksissens muligheder og begrænsninger: "*Rules are ubiquitous in human life: humans are always formulating and producing them.*" (Schatzki, 2012, s. 16). Regler er altså alle formuleret og produceret af mennesket selv. Derudover fremhæver Schatzki, at livet er styret af regler, og at der altid vil fremkomme nye regler. Regler kan omhandle politiske beslutninger, såsom at rygeloven blev indført, og at det dermed ikke længere er lovligt at ryge indendørs på arbejdspladser eller restauranter. Herved er reglerne bestemmelserne om, hvor der må ryges. I ryge-skodnings-praksissen ved busstoppesteder kan der opstå en ventepraksis. Da der er regler om, at man ikke må ryge i bussen, begrænser bus-praksissen ryge-praksissen, idet rygerne må stoppe deres rygning inden indstigning i bussen, hvilket kan resultere i, at de henkaster deres skodder. Reglerne er altså med til at skabe ryge-skodnings-praksissen.

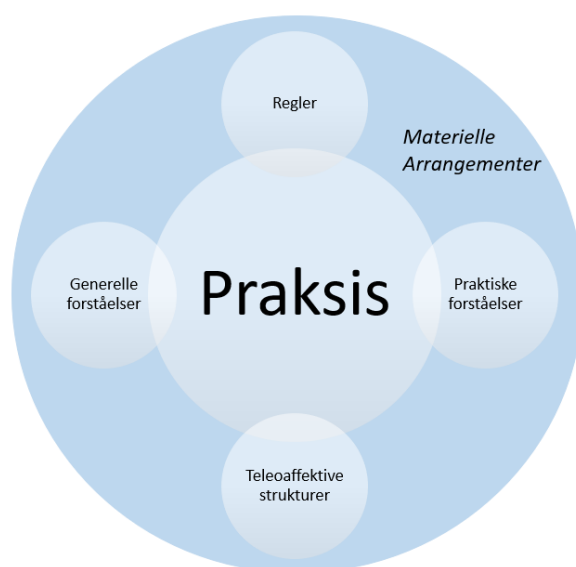
Teleoaffektive strukturer er en form for følelsesmæssige og normative orienteringer, som kobles op på følelser, humør og rettethed i handlingen. Disse strukturer omhandler, hvad der er tilladt eller acceptabelt i en specifik praksis, samt aktørernes mål og intentioner, som bidrager til at bestemme en aktivitet. Der er altså tale om, at aktørernes handlinger har en rettethed mod nogle mål. Det kan for eksempel være, at en dreng vælger at skodde sin cigaret på jorden for at være sej og dermed blive accepteret i en større gruppe, som synes, det er acceptabelt at smide skodder på jorden. Yderligere kan de teleoaffektive strukturer omhandle længsler, inspiration og ønsker, som fordrer bestemte handlinger (Schatzki, 2012, s. 16-26).

De materielle arrangementer

De fire ordningselementer er altså med til at definere en praksis, men disse begreber står ikke alene. En væsentlig ontologisk pointe er ifølge Schatzki, at praksisser altid spiller sammen med materielle enheder eller arrangementer:

“And most practices would not exist without materialities of the sorts they deal with, just as most material arrangements that practices deal with would not exist in the absence of these practices. Because the relationship between practices and material entities is so intimate, I believe that the notion of a bundle of practices and material arrangements is fundamental to analysing human life.” (Schatzki, 2012, s. 16).

Enheder defineres som fysiske genstande, såsom busser, skraldespande, skilte og menneskekroppe. Når flere enheder hænger sammen, relaterer sig til hinanden og indtager positioner i en meningsgivende proces i samme praksis, kaldes det et arrangement (Schatzki, 2012, s. 13-26). Ses der på sitet busstoppesteder og ryge-skodnings-praksissen kræver det, at der er skilte, som indikerer, at bussen kommer her, en skraldespand, cigaretter, lighter eller tændstikker, kroppe, som venter på bussen, og som kan udføre handlingen at ryge, og eventuelt en venteposition med siddepladser. Alle disse enheder udgør tilsammen arrangementet i ryge-skodnings-praksissen. På den måde er praksisser og materielle arrangementer substantielt forbundet med hinanden, idet praksisser giver mening til de materielle arrangementer. Modsat faciliterer de materielle arrangementer praksisserne og gør dem mulige. Vi har udformet en simplificeret figur 1, som visualiserer en praksis ud fra de fire ordningselementer samt de materielle arrangementer.

Figur 1: Praksis og den sociale ordens mekanismer, jævnfør Schatzki. Model efter vores egen tilvirkning.

En praksisanalyse må derfor nødvendigvis indebære mere end en forståelse af aktørerne i praksissen, da en forståelse af de materielle arrangementer er nødvendig for at forstå praksissen. Praksisser knytter sig dermed til hinanden og skaber sammen arkitekturen, eksempelvis er selve bus-praksissen skyld i, at aktørerne ikke kan fortsætte med at ryge, fordi rygning ikke er tilladt i bussen. Ved ankomst af bussen stoppes ventepraksissen dermed, hvormed det tydeliggøres, at de forskellige praksisser i høj grad definerer og influerer på hinanden.

Schatzki beskriver fem centrale relationskategorier kaldet *bundles*, som er med til at systematisere og tydeliggøre forholdet mellem de materielle arrangementer og praksis. Schatzki omtaler selve forholdet mellem praksis og de materielle arrangementer således: "*To say that practices and arrangements bundle is to say (1) that practices effect, use, give meaning to, and are inseparable from arrangements while (2) arrangements channel, prefigure, facilitate, and are essential to practices*" (Schatzki, 2012, s. 16). På denne måde er *bundles* med til at beskrive praksis og dennes plads i verden. Disse relationskategorier eller *bundles* har vi oversat til dansk, og deres betydning og funktion gennemgår vi i det følgende.

Den første kategori, Schatzki opstiller, omhandler *kausale relationer* og defineres således: "... *Activities altering the world, plus entities and the events befalling them and inducing activities...* " (Schatzki, 2012, s. 16). De kausale relationer handler med andre ord om, at aktiviteter eller praksis forårsager en ændring i den sociale orden, samtidig med at disse aktiviteter forårsager og fremkalder praksis. Kausale relationer er med andre ord forholdet mellem årsag og effekt. Et eksempel herpå er indførelsen af rygeloven, der medvirkede til, at rygere ikke længere måtte ryge indendørs. Askebægre blev derfor fjernet, og indendørs rygerum blev lukket. Indførelsen af rygeloven forårsagede derved en ændring i Danmark, som påvirkede mængden af henkastede skodder. Denne kategori kan altså give indblik i, hvad der forårsager henkastede cigaretter, og hvordan det påvirker vores verden.

Den næste kategori, Schatzki definerer, kalder han *prefiguration*, som vi oversætter til *præfiguration*: "... *I conceive of it as present states of affairs that qualify forthcoming activity on indefinitely numerous registers such as easier/harder, more/less expensive, nobler/baser, more/less time-consuming...*" (Schatzki, 2012, s. 17). Præfiguration omhandler med andre ord den indflydelse, nuværende aktiviteter har på den nærmeste fremtid. Sættes der for eksempel flere busser ind, sådan at ventetiden er nærmest ikkeeksisterende, kan det være, at rygerne ikke har tid til at ryge deres cigaretter, hvilket kan påvirke mængden af henkastede skodder i

det offentlige rum. Ventetiden er dermed præfigurativ for, hvad aktørerne, eller i eksemplet rygerne, kan nå at lave, før bussen kommer.

Den tredje kategori har vi oversat til *konstituerende* eller *etablerende*, og den defineres som: “As for constitution, arrangements constitute practices when they are either essential to these practices or pervasively involved with them over a swath of space-time... Conversely, practices constitute arrangements when given arrangements would not exist were it not for particular practices...” (Schatzki, 2012, s. 17). Praksisser skal altså forstås som konstituerende, i tilfælde hvor enheder ikke ville eksistere eller have betydning uden praksis. Hvis det ikke var for ryge-praksissen, ville der slet ikke være en problematik om henkastede skodder. Omvendt konstituerer arrangementerne også praksissen. Hvis bussen ikke skabte en ventepraksis, havde rygerne slet ikke tid til at ryge.

Det fjerde og næstsidste kategori, *intentionalitet* eller *bevidsthed*, er en mere abstrakt størrelse, der defineres som følger: “... Practices are intentionally related to arrangements, furthermore, via both the thoughts and imaginings participants have about them and the actions participants perform toward them (including using them)...” (Schatzki, 2012, s. 17). Den intentionalitet eller bevidsthed, det vil sige de tanker og forestillinger, aktørerne har om en praksis, er med til at påvirke og forme aktørernes handlinger og brug af enheder i det materielle arrangement. Denne kategori kan dermed være med til at synliggøre det faktum, at de rygende aktører er bevidste – eller har tanker – om enheder som skraldespande og cigaretter.

Den sidste kategori, Schatzki opstiller, omhandler *forståelse*: “... Arrangements having meaning for – being intelligible as such and such to – participants in a practice...” (Schatzki, 2012, s. 17). Denne kategori er derved med til at synliggøre, at aktører kan have forskellige forståelser knyttet til det samme arrangement, og at forståelsen heraf derfor er individuel. For en ryger er lighteren for eksempel forbundet med at tænde en cigaret, men ikkerygerens forståelse af lighteren i stedet kan være forbundet med at tænde stearinlys. Lighteren og funktionen af denne er den samme, men forståelsen af lighteren er forskellig.

Disse fem kategorier er alle med til at tydeliggøre, at de materielle enheder har stor betydning for udformningen af praksis, men disse redskaber bidrager ikke nødvendigvis til et svar på, hvordan der kan ændres på praksis. Der er derved en materiel dimension i praksisteorien, som vi finder mangelfuld. På baggrund af dette perspektiv lader vi os inspirere af en gren af adfærdsteorien i form af nudgingtilgangen, som vi belyser i nedenstående afsnit.

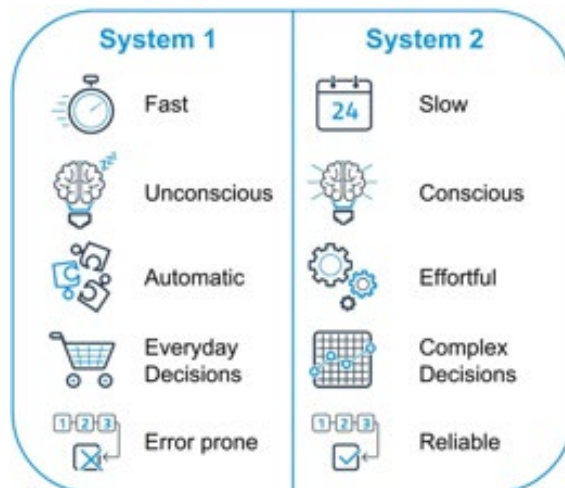
Nudgingtilgangen

I vores analyse bidrager praksisteorien til at analysere det sociale liv, som organiseres gennem praksisser. Som skrevet er det normerne i praksis, som fortæller, hvad der er acceptabel opførsel i den givne kontekst. Med det blik vælger vi at hente nogle elementer fra nudgingtilgangen til udformningen af løsningsforslag til problemstillingen. Grunden hertil er, at vi vurderer, at Schatzkis begrebsverden ikke på tilstrækkelig vis tydeliggør, *hvordan* rygeskodnings-praksissen kan ændres, sådan at skodder havner i skraldespande. I følgende afsnit præsenterer vi derfor en kort indføring i tankerne bag nudgingtilgangen samt anvendeligheden af denne med udgangspunkt i Daniel Kahnemans tanker om hjernens to systemer. Efterfølgende beskriver vi nogle elementer af Richard Thaler og Cass Sunsteins begrebsliggørelse af Kahnemans tanker i form af nudgingbegrebet.

Praksisteorien og nudgingtilgangen har mange ligheder, som blandt andet ses ved, at begge teorier anerkender, at mennesker står i sociale relationer til hinanden, og at omgivelserne, eller de materielle arrangementer, har betydning for menneskelig adfærd. Dette ses blandt andet ved den overordnede tilgang til mennesket som værende *homo practicus*, som praksisteorien abonnerer på. Denne tilgang har ligheder med adfærdsteorien, idet adfærdsteorien anerkender, at mennesket ikke altid er rationelt handlende og derfor heller ikke altid træffer logiske valg. De elementer fra nudgingtilgangen, vi trækker ud, sætter vi ind i og anvender i en praksisteoretisk forståelsesramme.

Daniel Kahneman

Psykologen Daniel Kahneman er kendt for sin teori om, at hjernen træffer beslutninger ud fra to forskellige systemer: *det automatiske system (system 1)* og *det bevidste system (system 2)*. Kahneman er ligeledes kendt for sit arbejde inden for adfærdsøkonomi og har, sammen med sin nu afdøde kollega Amos Tversky, arbejdet med menneskets rationelle beslutningsprocesser. Kahneman modtog i 2002 nobelprisen for at sammentænke forskningen fra psykologi med økonomisk videnskab, og han er den første til at modtage en nobelpris i økonomi uden selv at være økonom (Smith & Kahneman, 2019). I 2011 udgav Kahneman bogen "At tænke – hurtigt og langsomt", som er det værk, hvori han for første gang beskriver sin teori om, hvordan mennesket træffer beslutninger og foretager vurderinger ud fra to systemer (Kahneman, 2017, s. 18). Ifølge Kahnemans teori fungerer den menneskelige hjerne således, at den tænker og handler ud fra to forskellige systemer: system 1 og system 2, som ses på figur 2. I det følgende uddyber vi teorien bag de to systemer.

Figur 2: Illustration af system 1 og 2. Billede lånt fra upfrontanalytics.com

Som det ubevidste, automatiske og hurtige system kræver system 1 minimal eller slet ingen anstrengelse at anvende. Adfærd baseret på system 1 er for eksempel at gå en tur, børste tænder eller drikke af en kop. Det er system 1, der får vores hverdagsaktiviteter til at fungere, uden vi tænker over det. Hvis kaffen på bordet er ved at vælte, rækker vi automatisk ud efter den for at forsøge at afværge faldet. Det er også det system, der reagerer først, og disse processer tager ikke mange sekunder. Nogle færdigheder i system 1 er medfødte, hvilket betyder, at vi fødes til at opfatte og genkende verden omkring os samt at rette opmærksomheden mod noget. Andre færdigheder kræver omvendt tid, før de bliver system 1-handlinger. Her kan det nævnes, at hvis ens venner og familie ikke kastede skodder på gaden, men derimod brugte skraldespanden under ens opvækst, kan disse færdigheder ligge mere naturligt til en, og man kan adoptere adfærden. De fleste færdigheder indlejres og lagres i hukommelsen, sådan at de uden anstrengelse hentes frem ved behov (Kahneman, 2017, s. 30). Som nævnt tidligere er system 1 det automatiske og hurtige system, men derudover er system 1 også naivt og godtroende og handler ud fra den adfærd, der kræver mindst energi (Kahneman, 2017, s. 98).

System 2 kræver vores kognitive energi og dermed koncentration og kan derfor være svært at aktivere ved træthed (Kahneman, 2017, s. 28-29). Når dette sker, kan det være svært at træffe rationelle bevidste beslutninger, og handlingen bliver derved truffet på baggrund af system 1. Aktiviteter, der er komplekse at udføre eller stiller store krav til system 2, kræver altså selvkontrol og kan oftest opleves som udmattende (Kahneman, 2017, s. 53). Eksempler på system 2-opgaver er udregninger eller analyser samt overvågning af vores adfærd, hvorved system 2 er med til at opretholde vores selvkontrol. Ifølge Kahneman har system 2 ikke uendelige mængde ressourcer til rådighed. Det betyder, at når ressourcerne er opbrugte,

er der ikke "plads" til flere opgaver for system 2, og system 1 tager over (Kahneman, 2017, s. 31). Ligeledes mener Kahneman, at vi som mennesker har behov for at identificere os med system 2, på trods af at vi oftest handler ud fra system 1 (Kahneman, 2017, s. 29). Gennem læring og træning kan nogle aktiviteter flyttes fra system 2. Når en ny opgave skal udføres, betyder det, at system 2 er på overarbejde, men gennem erfaring og træning kan den nye opgave blive en system 1-handling, som kan frigive ressourcer til andre handlinger.

Richard Thaler & Cass Sunstein

Thaler og Sunstein er inspireret af Kahneman og tager udgangspunkt i hans tanker, som de begrebsliggør gennem nudgingbegrebet. Deres definition af begrebet lyder: *"Et nudge, i den forstand vi vil benytte begrebet, er ethvert aspekt af valgarkitekturen, der forandrer menneskers adfærd i en forudsigelig retning uden at forbyde nogen valgmuligheder eller betydeligt ændre ved deres økonomiske incitamenter."* (Hansen P. G., 2017).

Sunstein er en amerikansk professor og har blandt andet grundlagt The program on Behavioral Economics and Public Policy på Harvard. Thaler er ligeledes en amerikansk professor, hvis teoretiske udgangspunkt lægger sig inden for feltet adfærdsøkonomi. Hans hovedtese er, at mennesker ikke altid er rationelle, hvorfor deres valg eller handlinger heller ikke er baseret på logiske valg. Der ses dermed en parallel til praksisteorien. Thaler modtog i 2017 The Nobel Memorial Prize in Economic Sciences grundet sine bidrag til adfærdsøkonomien. Disse to professorer har sammen udgivet bogen "Nudge - Improving decisions about health, wealth and happiness", hvori de beskriver nogle overordnede pointer om, at selv små detaljer i sociale sammenhænge og den omkringliggende arkitektur har betydning for, hvilke valg vi mennesker træffer (Thaler & Sunstein, 2008, s. 4). Ydermere argumenterer de for, at hverdagen i dag er travl, da vi mennesker konstant skal træffe ikke blot simple, men også komplekse valg i livet. Sunstein og Thaler har fundet inspiration fra Kahnemans forskning og argumenterer for, med henvisning til system 1 og 2, at mennesket har brug for hjælp til at træffe deres ønskede valg.

Et andet begreb, Sunstein og Thaler introducerer, er *libertarian paternalism*. Dette begreb anser de som en ny forståelsesramme inden for etikken, og dette begreb relaterer sig til deres forståelse af nudgingbegrebet. Med *libertariansk* henviser de til det synspunkt, at mennesker bør være frie til at gøre, hvad de ønsker (Thaler & Sunstein, 2008, s. 5). *Paternalisme* skal forstås i ordets oprindelige betydning, dvs. når person X træffer beslutninger eller muliggør valg på person Y's vegne, men til person Y's eget bedste. Når de to begreber sættes sammen, får de altså betydningen af, at det for personen bedste valg også skal være det letteste valg

at foretage (Thaler & Sunstein, 2008, s. 5-6). Dette betyder, at det for eksempel er et nudge at sætte fodspor hen til en skraldespand for at få mennesker til at benytte denne. Ud fra dette perspektiv er det altså nødvendigt at gøre brugen af skraldespande til skodder til det letteste valg. Disse overordnede tanker danner inspiration til udformningen af vores løsningsforslag til at understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis. Løsningsforslagene ses i sidst i kapitel 5.

I nedenstående afsnit redegør og argumenterer vi for de valg, vi har truffet i forbindelse med undersøgelsens metodiske tilgang. Først redegør vi for vores etiske overvejelser knyttet til mødet med feltet samt personerne, der ryger. Disse overvejelser er gennemgående for hele kapitlet. Dernæst præsenterer vi, hvordan vi har søgt litteratur gennem diverse søgedatabaser. Efterfølgende præsenterer samt argumenterer vi for den primære empiri i form af feltarbejde og herunder deltagende observation suppleret med korte sporadiske interviews. Efterfølgende argumenterer vi for vores valg af inddragelse af dybdegående kvalitative interviews samt udvælgelsen af informanter. Afslutningsvis beskriver vi, hvordan den indsamlede empiri bearbejdes.

Etiske overvejelser

Når vi i specialet ønsker at undersøge ryge-skodnings-praksissen, finder vi det særlig relevant at gøre os nogle etiske overvejelser. Grunden hertil er, at rygere kan føle sig stigmatiseret af samfundet, grundet den herskende negative diskurs, som ofte er knyttet til rygere. Således gennemstrømmer vores etiske overvejelser hele metodeafsnittet og dermed empiriindsamlingen, hvorfor vi har valgt at lade dette afsnit være det første i kapitel 4. I dette afsnit gennemgår vi derfor nogle overvejelser, vi kan gøre os, for at søge at mindske stigmatisering af rygerne.

Den første overvejelse omhandler det at se rygeren som et helt menneske og ikke bare en ryger. Dette kan være svært, når vi som forskere er fokuserede på at undersøge ryge-skodnings-praksissen, som kun opstår, netop fordi der er rygere. Det kan derfor være svært at huske på, at den aktør, som vi observerer, eller den informant, vi interviewer, ikke kun er en ryger, men også indeholder andre værdier. Rygeren kan derfor føle det stigmatiserende at blive sat i samme kategori som alle andre rygere ved at blive defineret som ryger. Vi skal altså se ud over de stereotyper, der kan være forbundet med rygere, og i stedet se på den enkelte som et særligt individ. For at prøve at undlade at lave kategoriseringen af rygere har vi valgt at imødekomme rygerne, som *individer, der ryger*, og ikke som *rygere*. På denne måde søger vi at benytte et mere neutralt sprog ved at sætte individet i fokus, hvorefter rygning knyttes til. I opgaven benytter vi dog flere beskrivelser af individer, der ryger, og henviser derfor også til

disse som rygere. Dette er væsentligt lettere at huske på skrift end i den virkelige verden i mødet med rygerne, men ved at have gjort os denne overvejelse anser vi det som mere sandsynligt, at vi husker dette (Folker, Finke, Bennesen, & Breinholdt, 2008, s. 56-59).

Den anden overvejelse går på, at vi som forskere må sætte os ind i den i samfundet herskende diskurs om rygere. Denne diskurs er også med til at forme vores opfattelser af, hvilke personer der ryger, samtidig med at den er med til at opretholde stigmatiseringen af de individer, der ryger. Ved at være opmærksomme på diskursen kan det være lettere for os at være åbne og mindre fordomsfulde over for de individer, der ryger (Folker, Finke, Bennesen, & Breinholdt, 2008, s. 56-59).

Den tredje overvejelse handler om at flytte fokus fra individet som ryger over på omgivelserne eller samfundet. Det vil sige, at i stedet for at give det rygende individ skylden for, at skodder henkastes, er det væsentligt at inddrage omgivelserne. Kunne grunden til, at personen smider skodder på gaden, ligge i, at der ikke er mulighed for at komme af med skoddet? (Folker, Finke, Bennesen, & Breinholdt, 2008, s. 56-59).

Men hvorfor føler nogle individer, der ryger, et stigma? Grundene hertil, vurderer vi, kan være flere. For det første har Den Nationale Sundhedsprofil gennem årene tydeliggjort, at der er en sammenhæng mellem forekomsten af rygere og uddannelseslængde. Således ses der flest rygere blandt de lavest uddannede (Sundhedsstyrelsen, 2018, s. 51-56). Denne sammenhæng kan være med til at styrke stigmatiseringen af rygere, idet diskursen i samfundet lyder på, at de, der ryger, også er lavt uddannede. For det andet har indførelsen af rygeloven i 2007 medført, at der i højere grad er lavet rygebåse eller afmærkninger der, hvor rygerne må ryge. Dette kan for nogle individer føles, som om de bliver udstillet, når de ryger. Der kan altså argumenteres for, at den overordnede diskurs knyttet til individer, der ryger, er, at de er en udsat gruppe i samfundet. Vi har derfor gjort os nogle specifikke tanker og overvejelser om, hvordan vi skal imødekomme disse, da vores intention ikke er at være bedrevidende eller at fortælle dem om rygningens negative fysiologiske konsekvenser.

Udover ovennævnte etiske overvejelser specifik relateret til rygning er der også nogle generelle etiske overvejelser forbundet med generering af empiri. Det er overvejelser om f.eks. fortrolighed og anonymitet. I nærværende speciale ønsker vi at behandle alle oplysninger, som vi indsamler, fortroligt. Ligeledes vil alle de aktører og informanter, som berøres i specialet, være anonyme. Grunden hertil ligger i vores praksisteoretiske perspektiv i specialet. Her flyttes fokus fra individet til noget mere alment: selve praksissen. Derfor er det ikke interessant, hvad individet gør, men mere hvilke tendenser der opstår. Disse tendenser

forekommer netop, fordi der er blevet udviklet en praksis, der legitimerer den pågældende adfærd. Derfor er det aldrig en individuel praksis, men de sociale mønstre, der er interessante at se på (Brinkmann, 2010, s. 430-432).

Litteratursøgningsmetode

I dette afsnit ønsker vi at belyse, hvordan vi har fundet den anvendte litteratur ud fra anvendte søgestrategier. Vi lavede en kategorisering ved at inddele søgningen i tre: Den første søgning gik på at finde litteratur om henkastet affald og herunder skodder samt miljøkonsekvensen heraf, mens fokus i anden søgning var at finde nudgingtiltag anvendt på henkastet affald og sidst at undersøge rygningens værdi knyttet til skodning af cigaretter.

I søgningen af litteratur har vi anvendt den metodiske tilgang kaldet 'Snow-ball'-metoden. Metoden er typisk anvendt til at indhente informanter i kvalitativ forskning. Metoden går ud på, at en informant leder videre til andre informanter og så fremdeles (Snowball Sampling, 2019). Det er samme princip, som gør sig gældende i litteratursøgningen, hvor forskellige søgedatabaser, såsom Google Scholar, PubMed, NCIP og Aalborg universitetsbibliotek, ledte os videre til andre artikler. Her har vi anvendt følgende søgeord på henholdsvis dansk og engelsk: Cigaretskod/cigarette butts, Cigaretfilter/cigarette filters, Miljø/environment, Henkastet affald/litter, Nudge/nudging, Rygning/smoking, Værdi/value, Fællesskab/community og Rygningens værdi/The value of smoking.

Ligeledes har vi fundet inspiration fra hjemmesider, såsom "Hold Denmark Rent", "Affaldsindsamlingen" og "Kræftens Bekæmpelse", samt fra diverse rapporter, som på samme måde har ledt os til forskellig litteratur. De artikler, som vi har valgt at inddrage i kapitel 2, der klarlægger de miljømæssige konsekvenser af henkastede skodder, er internationale. Grunden hertil er, at størstedelen af den litteratur, der opgør de miljømæssige konsekvenser af henkastede skodder, er udenlandske og i særdeleshed amerikanske. Ligeledes kan der argumenteres for, at de miljømæssige konsekvenser er de samme på tværs af landegrænser, hvorfor det bliver mindre væsentligt at selekttere artiklerne ud fra lande. Modsat har vi valgt at søge på danske undersøgelser relateret til henkastet affald og nudging. Denne afgrænsning har vi valgt, da adfærd er meget kulturbestemt, og det derfor kan være lettere at overføre nudgingstrategier udført i Danmark til vores kontekst som ligeledes er dansk. Til at finde litteratur om rygningens værdi og i særdeleshed den værdi, der knyttes til at skodde cigaretter på bestemte måder, søgte vi på både danske og udenlandske undersøgelser. Vi søgte at finde litteratur om værdien knyttet til rygning, samt vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der er en

sammenhæng mellem uddannelseslængde og antallet af rygere. Her søgte vi på danske artikler, da vi ønskede at belyse de nationale forhold.

Feltarbejde

I følgende afsnit beskriver og argumenterer vi for valget af den anvendte metode samt tydeliggør en række overvejelser forbundet hermed. Vores undersøgelsesdesign baseres på feltarbejde og herunder deltagende observation. Feltarbejde og deltagende observation giver os som forskere mulighed for at indsamle data om forskellige praksisser i samfundet samt beskrive, fortolke og forklare menneskelige praksisforhold (Hastrup, 2010, s. 55-59).

Vi vælger derfor i dette speciale at anvende feltarbejde som metode, da denne metode er velegnet til at indsamle viden om sociale processer samt menneskelige praksisser i de kontekster, hvori de udspiller sig. I den forbindelse har vi valgt at undersøge ryge-skodnings-praksissen ved busstoppesteder. Gennem feltarbejde er det muligt at få indblik i den praksis, der ønskes undersøgt, hvorefter det er muligt at beskrive praksissen 'indefra' (Hastrup, 2010, s. 55-59). På denne baggrund finder vi feltarbejde særligt anvendeligt til at observere, hvad der sker i selve ryge-skodnings-praksissen, for at se, hvor diverse skodder ender. Ligeledes finder vi det interessant at interviewe nogle af aktørerne i praksissen, da dette giver mulighed for at stille uddybende spørgsmål til deres handlinger. Således udføres de korte sporadiske interviews i selve praksissen ud fra en struktureret interviewguide (bilag 6), og vi kan dermed nemmere spørge konkret ind til deres handlinger i praksissen samt den adfærd, der gør sig gældende i relation til skod-problematikken. Således ses spørgsmålene i tabel 1 nedenfor:

Struktureret interviewguide:

Introduktion: Hej – jeg skriver speciale, må jeg stille dig nogle korte spørgsmål i forbindelse med det?

- Hvordan kan det være, du skoddede din cigaret der, hvor du gjorde?
- Er der en grund til, at du ikke benytter affaldsspanden?
- Tænkte du over din handling og mulige konsekvenser heraf?
- Føler du, at du bliver påvirket, hvis der i forvejen ligger skod der, hvor du står og ryger?
- Hvad skal der til, for at du ikke smider skoddet på jorden?

Tabel 1: Spørgsmål i struktureret interviewguide til aktører i praksissen

Som skrevet tidligere vælger vi at observere aktører, der ryger ved trafikerede knudepunkter, hvor der også er stor gennemstrømning af mennesker. Gennem feltarbejdet ønsker vi at undersøge, hvad der sker med skoddene, når aktørerne er færdige med at ryge. Årstiden og vejret kan have stor indflydelse på vores resultater, i og med at skodder flytter sig i blæsevejr. Ligeledes er der betydelig færre mennesker på gaden, når vejret er koldt og vådt. Derfor har vi bevidst valgt at observere sidst i marts, hvor sandsynligheden for tørt vejr er større end for eksempel i starten af februar. Ydermere er vi opmærksomme på, at rengøring, oprydning samt tømning af skraldespande ved busstoppesteder også kan påvirke vores empiri, idet der kan være overfyldte skraldespande, som kan påvirke aktørernes adfærd, når vi observerer.

Deltagende observation

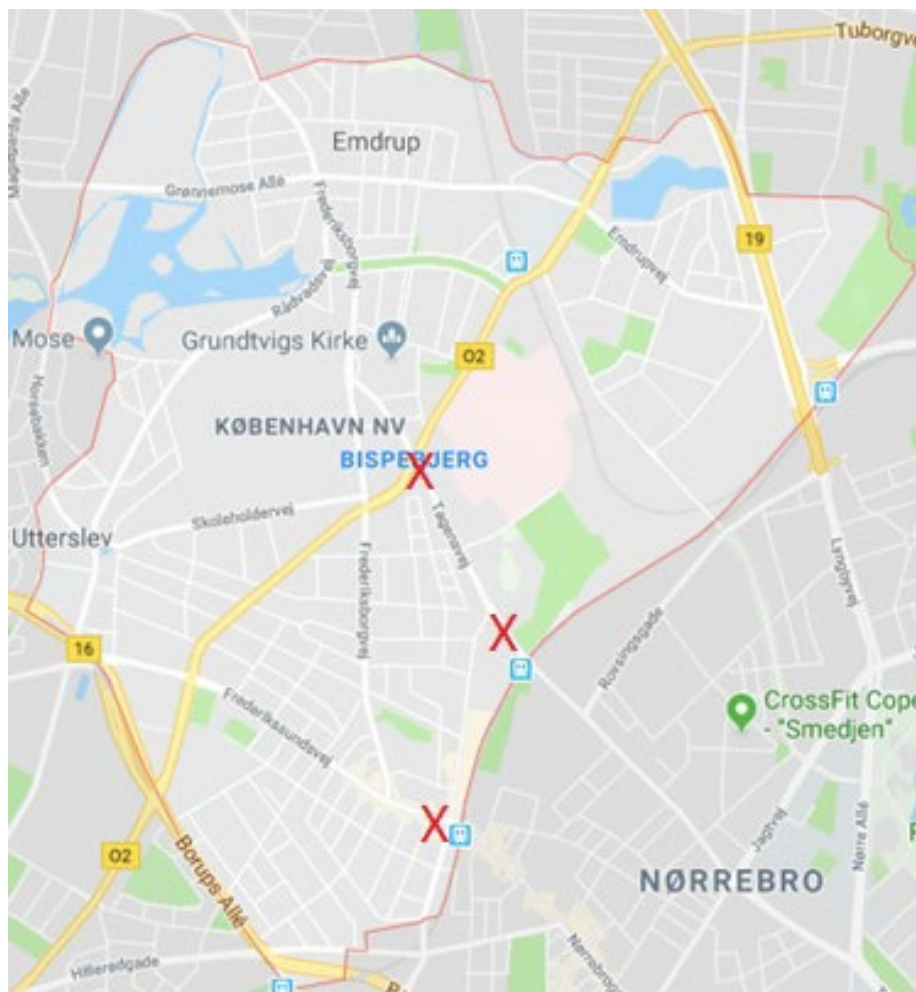
I felten agerer vi som *deltageren som observatør*, hvilket indebærer, at vi som forskere deltager i ryge-skodnings-praksissen (Krogstrup & Kristiansen, 2015, s. 94). Denne metode finder vi anvendelig, idet den kan berige os med særlig uvurderlig viden gennem kontakt til bestemte nøgleaktører (Krogstrup & Kristiansen, 2015, s. 94-95). Som deltageren som observatør er vi til stede ved busstoppesteder, hvor vi iagttager ryge-skodnings-praksissen blandt forskellige aktører. Hertil har vi fokus på at observere den verbale samt nonverbale interaktion, der udspiller sig, når aktørerne handler i ryge-skodnings-praksissen.

Et paradoks i forbindelse med deltagende observationen er, at dette begreb er sammensat af to modrettede begreber. At deltage henfører til, at vi aktivt deltager i praksissen, hvorimod at observere refererer til, at vi betragter praksissen uden at deltage. Når vi anvender deltagende observation som metode, skal vi udføre begge aktiviteter på samme tid (Szulevics, 2015, s. 83). Dette gør vi blandt andet ved bevidst at agere som rygere. Tanken bag dette er, at vi håber på, at aktørerne vil føle sig mere trygge og derfor tale med os, da vi er en del af deres praksisfællesskab. Ydermere benytter vi vores mobiltelefoner til at notere observationerne undervejs. På denne måde tiltrækker vi os så lidt opmærksomhed som muligt, samtidig med at aktørerne ikke skal føle sig overvåget, og vi får nedskrevet de vigtige observationer med det samme, hvilket øger muligheden for, at væsentlige detaljer ikke glemmes.

Observationerne udføres fra tirsdag til torsdag efter den travle morgentrafik i tidsrummet kl. 07:00 til kl. 09:00. Grunden til dette er, at vi vurderer, at folk i morgentrafikken oftest har travlt med at komme på arbejde og derfor ikke altid har tid til at ryge eller tale med os. Yderligere har vi ladet os inspirere af den tidligere nævnte rapport "Optælling af affald", hvori optælling af henkastet affald siden 2010 er nedskrevet. Denne rapport har påvist, at der skabes mest henkastet affald i tidsrummet mellem kl. 10:00 og kl. 19:00 fra mandag til torsdag, hvilket begrundes med, at tidsperioden repræsenterer et tidsrum, hvor mange af byens borgere er

aktive. På denne baggrund har vi valgt at observere inden for samme tidsrum i vores udvalgte bydel Bispebjerg, da denne bydel antalsmæssigt har flest henkastede skodder (Københavns Kommune, 2017, s. 17).

Vi har valgt at observere tre knudepunkter i Bispebjerg, som er illustreret ved de røde kryds på figur 3. De tre knudepunkter er således busstoppesteder ved Bispebjerg station (bus 4A, 6A), Nørrebro station (bus 350s, 5C og 66) samt stoppestedet ved Tuborgvej og Tagensvej (bus 21). De udvalgte steder udgør henholdsvis knudepunkter med S-togstationer, hvor sidste sted kun er et busstoppested. Grunden til, at vi også har valgt dette, er, at bus 21 ikke kører så ofte som A- og C-busserne, hvorfor der kan være mere ventetid og dermed flere, som ryger. Hvis der mod forventning ikke skulle være så mange aktører, der ryger ved A- og C-busserne, grundet den korte ventetid, har vi den sidste lokation, hvor der er mere ventetid. De tre lokationer udgør også seks forskellige busruter og dermed mulighed for diversitet.

Figur 3: Visualisering af busruters lokation i Københavns Kommune i bydelen Bispebjerg

I observationsguiden har vi valgt at belyse samfundets normer bredt, idet praksisser oftest er styret af vores normer i samfundet, som igen er styret af de sociale strukturer samt

omgivelserne. Derfor vælger vi i observationsguiden at se på parametre som køn, alder, rygere og ikkerygere samt placering af aktørerne, da alle disse strukturer er med til at påvirke aktørerne i ryge-skodnings-praksissen.

Selve observationsguiden er baseret på en såkaldt fokuseret observation. Grunden til dette er, at vi vurderer, at kompleksiteten gør det umuligt at beskrive alle aspekter i en given praksis, hvorfor vi som forskere må udvælge et til flere fokuspunkter, som ses i observationsguiden, tabel 2 (Krogstrup & Kristiansen, 2015, s. 143-144). Ligeledes vælger vi at basere vores fokuserede observation på overfladebeskrivelser af den sociale situation, hvor vi lakonisk identificerer og beskriver så mange praksisser knyttet til ryge-skodnings-praksissen samt aktører i ryge-skodnings-praksissen som muligt (Krogstrup & Kristiansen, 2015, s. 143-144). Ligeledes har vi lavet en skitse af de tre udvalgte busstoppesteder, som printes og benyttes til at indtegne aktørerne i ryge-skodnings-praksissen, deres adfærd samt antallet af rygere og ikkerygere (tabel 2).

Situation: Busstoppested Observatør: Mie & Nana	Dato:	Tidspunkt
	10.00-12.00	19.03.19
	13.00-15.00	20.03.19
	17.00-19.00	21.03.19
Observationens formål: Observere ryge-skodnings-praksissen		
Observationens fokus: - Hvordan ser miljøet ud? - Beskriv, hvordan affaldsspanden (til skod) er (fyldt/tom/ren/beskidt) - Beskriv, hvilken slags skraldespand der er/ikke er		
- Hvor mange ryger samtidig? - Gør rygerne noget anderledes, når de ryger alene eller sammen med andre - Stiller rygerne sig sammen, eller står de spredt? - Går rygerne væk fra ikkerygerne?		
Hvor tændes cigaretterne henne? Indtegn på kort (se bilag 1-4)		
Hvor skoddes cigaretterne henne? Indtegn på kort (se bilag 1-4)		
Reagerer ikkerygerne på, når der tændes cigaretter?		
Reagerer ikkerygerne på, når/hvis cigaretten skoddes på jorden?		

- Er der gjort opmærksom på, hvor rygerne må skodde deres cigaret henne? Er det tydeligt?
 - Virker rygerne i tvivl om, hvor de må skodde cigaretten

Antal kvinder:

Antal Mænd:

Børn:

Rygere markeres med: **R**

Ikkerygere markeres med: **I**

De printede kort benyttes til at indtegne, hvor aktørerne befinder sig, når de ryger, og når de skodder deres cigaret.

Når aktøren tænder cigaretten, indtegnes det ved **O**, og når aktøren skodder sin cigaret, indtegnes det ved **X**. Aktørens færden symboliseres ved en streg mellem disse to symboler.

Der bruges to farver til at indtegne aktørerne med.

Grøn benyttes til morgentrafik kl. 10-12

Blå benyttes til eftermiddagstrafik kl. 13-15

Orange benyttes til aftentrafik kl. 17-19

Tabel 2: Observationsguide til feltarbejde

Dybdegående Interviews

I dette afsnit begrundes vi beslutningen om at supplere observationerne med dybdegående interviews. Dernæst argumenterer vi for vores valg af det semistrukturerede kvalitative individuelle interview, hvorefter vi illustrerer vores valg af spørgsmål samt opbyggelsen gennem vores interviewguide. I udarbejdelsen af interviewguiden er vi gået deduktiv til værks, forstået på den måde at vi på forhånd har udvalgt teori, som vi vurderer kan være med til at besvare vores problemformulering. Herefter beskriver vi udvælgelseskriterierne for informanterne samt tydeliggør de transskriptionskonventioner, der benyttes til transskriberingen. Sidst beskriver vi, hvordan vi tilgår kodningen af empirien.

I specialet har vi valgt at supplere vores observationer samt de korte sporadiske interviews med dybdegående interviews. Grunden hertil er, at de korte interviews kun bidrager med en begrænset viden, idet formen, og den begrænsede tid ved busstoppestederne, ikke giver mulighed for at spørge uddybende ind til rygerens svar. Netop dette er en af styrkerne ved de dybdegående kvalitative forskningsinterviews, som bidrager med indsigt i informanternes holdninger, følelser og oplevelser af ryge-skodnings-praksissen (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 37-38). På denne måde søger vi at få en forståelse for, hvorfor nogle rygere henkaster skodder i ryge-skodnings-praksissen, hvilket vi ikke kan belyse gennem observationer

(Krogstrup & Kristiansen, 2015, s. 141). Derfor vurderer vi, at kombinationen af observationer og kvalitative interviews styrker vores empiri.

Dybdegående interviews kan også være fokusgruppeinterviews. Denne interviewform har fokus på kombinationen af gruppeinteraktionen samt et forskerbestemt emne-fokus (Halkier, 2010, s. 9). Fokusgrupper er velegnede til at belyse betydningsdannelser i grupper, som i hverdagslivet er en del af menneskers sociale erfaringer, og metoden havde derfor også været brugbar til at generere viden om ryge-skodnings-praksissen. Vi havde derfor overvejet at benytte denne metode til generering af empiri. Fravalget af fokusgruppe er begrundet i, at vores emne kan være ømtåleligt eller grænseoverskridende at tale om i en større forsamling; har man lyst til at fortælle, at man smider skodder, foran fremmede mennesker, med mulighed for fordømmelse? Ligeledes er der en stor påvirkning informanterne imellem i fokusgruppeinterviews, og informanter kan påvirke hinandens holdninger eller være stiltiende med egen holdning, hvis den går mod gruppens holdning (Halkier, 2010, s. 13). Ligeledes er vores fokus for generering af empiri på, hvordan praksissen *italesættes*, og dermed hvordan praksissen *gøres* af informanterne, når de trækker på deres fortolkningsrepertoarer. Gennem individuelle interviews kan det være lettere at komme i dybden med den enkelte informants fortolkningsrepertoarer, da denne får vores fulde opmærksomhed.

Semistruktureret Interviewguide

Interviewene udføres på baggrund af en semistruktureret interviewguide, der er karakteriseret ved, at vi på forhånd har nedskrevet nogle fastlagte spørgsmål, som er inddelt i to kolonner bestående af: forskningsspørgsmål og interviewspørgsmål (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 38). Den semistrukturerede interviewguide åbner for muligheden for at inddrage nye spørgsmål undervejs, undlade bestemte spørgsmål eller bytte rundt på spørgsmålenes rækkefølge, hvis vi anser dette som hensigtsmæssigt i tilvejebringelsen af viden (Thisted, 2010, s. 184). I interviewforskningen er sproget et afgørende medium for den viden, der skabes (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 33). Derfor har vi gjort os mange overvejelser om udformningen af selve spørgsmålene.

Forskningsspørgsmålene er udarbejdet med afsæt i de korte sporadiske interviews samt observationerne. Specielt observationerne har været med til at kvalificere spørgsmålene, når de korte sporadiske interviews ikke virkede efter hensigten. Grunden hertil var, at aktørerne skoddede deres cigaretter lige inden indstigning i bussen, hvorfor vi ikke kunne nå at spørge ind til adfærden. Vi forsøgte derfor at spørge to aktører, mens de stod og røg, men vurderede, at vores påvirkning på deres efterfølgende adfærd var for stor til, at vi kunne anvende denne tilgang. Udover at observationerne har været med til at kvalificere nogle spørgsmål til

interviewguiden, har observationerne bidraget med et indblik i ryge-skodnings-praksissen samt feltet, som har åbnet for flere spørgsmål. Ligeledes har vi taget afsæt i praksisteorien i udarbejdelsen af forskningsspørgsmålene. Disse forskningsspørgsmål er efterfølgende operationaliseret sådan, at fagudtryk er udeladt. Dette skyldes, at interviewspørgsmålene skulle være let forståelige for informanterne, der ikke er sat ind i teorien. Således indgår begreberne fra praksisteorien i forskningsspørgsmålene på nær *regler* samt *konstitution/etablering*. Disse er udeladt, da vi vurderer, at disse belyses tilstrækkeligt gennem vores observationer, og da de ligeledes kan være svære at omformulere til deciderede spørgsmål. Vi har også valgt at inddrage to billeder fra vores observationer, som kan ses på bilag 2, for at høre, hvilke følelser og hvilken forståelse informanten knytter til skodder i byrummet.

I guiden indgår der ligeledes forskellige typer af spørgsmål. Indledningsvist søger vi at skabe tryghed, som er en forudsætning for at indhente viden af høj kvalitet (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 34-42). Dette gør vi ved at italesætte skyldsspørgsmålet relateret til skod-problematikken som noget, der i højere grad skyldes strukturen i samfundet frem for individet selv. På denne måde håber vi, at informanterne tør være ærlige over for os og italesætte hvorfor de har smidt skodder på jorden. Ligeledes er relationerne i interviewaktionen struktureret af konversationen som social praksis. Derfor er den kontekst, som denne praksis udgør, afgørende for det, der siges i situationen (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 33). På denne baggrund valgte vi, at informanterne fik mulighed for at vælge lokationen for interviewene, som for eksempel kan foregå hjemme hos dem selv, på Aalborg Universitet eller et andet sted efter informantens ønske. Ved at tage sådanne hensyn søger vi igen at skabe tryghed hos informanterne til at tale frit om ryge-skodnings-praksissen. Fire ud af de fem informanter valgte et neutralt sted at mødes, på et bibliotek med tilhørende café. Den sidste informant foretrak at mødes hjemme hos sig selv. Interviewguiden ses på tabel 3 nedenfor.

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Introduktion	Hej. Vi kommer fra Aalborg Universitet og hedder Mie og Nana. Vi er i gang med vores afsluttende speciale. Først vil vi gerne sige tusinde tak, fordi du sagde ja til at mødes med os, det sætter vi stor pris på. Vi har taget en samtykkeerklæring med, som du gerne må skrive under på. Det, du skriver under på, er, at du frivilligt har sagt ja til at indgå i et interview, og at du er klar over, at al information bliver gjort anonym. Men formålet med vores projekt er at se på,

	hvordan vi kan hjælpe de personer, der ryger, med at komme af med cigaretskod, da vi har observeret, at det kan være svært.
Oplysende spørgsmål: For at få indblik i, om informanten har røget i mange år og derved oplevet rygelovens indtræden.	Hvor mange år har du røget?
Indledende spørgsmål: Åbningsspørgsmål gennem italesættelse af narrativer. For at skabe tryghed og få informanten i gang med at tale.	Hvis du på et eller andet tidspunkt har oplevet, at det var svært at komme af med et cigaretskod, og derfor ikke benyttede skraldespanden, kan du så beskrive det for os? - Hvorfor var det svært at komme af med cigaretskoddet? - Hvor skoddede du cigaretten henne? (Hvis skraldespanden ikke blev benyttet, hvorfor benyttede du så ikke affaldsspanden?) - Tænker du over de mulige konsekvenser, det kan have for miljøet at smide skodder?
Ordningselementer Praktiske forståelser Omhandler viden om basal <i>sigen</i> og <i>gøren</i> , som skal være til stede, for at en ønsket handling kan finde sted og opleves som et meningsfuldt næste skridt i praksissen. Det er også de praktiske forståelser, der er med til at diskriminere mellem rigtige og forkerte måder at fortsætte et handlingsmønster på.	Oplever du, det er et problem med henkastet skod i det offentlige rum, eller tænker du ikke så meget over det? Oplever du, der en rigtig eller forkert måde at skodde en cigaret på? Er der forskellige måder at skodde en cigaret på, afhængig af konteksten? (F.eks. ude foran en arbejdsplads, når man venter på bussen, eller hvis man skal ind at handle) Oplever du, at det kan være svært at komme af med cigaretskodder? - Hvorfor - Hvorfor ikke? Hvordan kommer du oftest af med dit cigaretskod?
Generelle forståelser De generelle forståelser belyser fælles overbevisninger, bekymringer eller trosretninger. Er der forskel på, hvilken værdi der knyttes til at ryge ved et busstoppested frem for til en fest, med en ven osv. Hvad er det, rygningen bidrager med i de forskellige kontekster?	Hvis du ser skodder på gaden eller i naturen, påvirker det dig så? - Hvordan? Vækker det nogle følelser? Hvilken værdi har rygning for dig, når du ryger f.eks. ved busstoppesteder eller ved sociale arrangementer? (ventepraksis) - Er der forskel på hvad rygningen "giver" dig? -
Teleoaffektive strukturer Disse strukturer handler om, hvad der er tilladt eller acceptabelt i en specifik praksis, samt om aktørernes mål og intentioner, som bidrager til at bestemme en aktivitet. Der er altså tale om,	Føler du, at der nogle steder, det er mere legitimt at ryge end andre steder? Føler du, at der er nogle steder, det er mere legitimt at smide skodder end andre steder?

at aktørernes handlinger har en rettet mod nogle mål.	
Materielle arrangementer	
Kausale relationer: Kausale relationer er forholdet mellem årsag og effekt.	Har du fundet det sværere at komme af med cigaretskodder efter stramning af rygeloven?
Præfiguration: Omhandler den indflydelse nuværende aktiviteter har på den nærmeste fremtid.	Hvis du står og skal med bussen, har tidsintervallet på busserne så indflydelse på, om du vil tænde en cigaret/ryge?
Intentionalitet/bevidsthed: De tanker og forestillinger, aktørerne har om en praksis, er med til at påvirke og forme aktørernes handlinger og brug af enheder i det materielle arrangement.	Hvad tror du, der skal til, for at der ikke smides skodder på jorden? Hvilken løsning kunne gøre det nemmer? Hvad synes du om de opsatte skraldespande, fungerer de?
Forståelser: Er med til at synliggøre, at aktører kan have forskellige forståelser knyttet til det samme arrangement.	Jeg vil gerne vise dig et billede og høre dine tanker om det? - vækker det nogen følelser? (vis billede)
Nudging / tilgængelighed.	Føler du, at du bliver påvirket, hvis der i forvejen ligger skodder der, hvor du står og ryger? Har du nogen tanker eller forslag til, hvad der kan være med til at nedbringe mængden af skodder i byrummet?

Tabel 3: Semistruktureret interviewguide

Udvælgelse af informanter

Som skrevet udvalgte vi knudepunkter og herunder busstoppesteder i Bispebjerg til udførelsen af vores observationer. Under observationerne udførte vi, som skrevet, korte sporadiske interviews, idet vi også spurgte aktørerne, om de havde tid, lyst samt mulighed for at deltage i nogle dybdegående interviews. Grunden til dette er, at vi netop kunne stille uddybende spørgsmål om den adfærd, som vi netop havde set i praksis. Vi havde på forhånd gjort os overvejelser om, at det kunne blive svært at få et ja til dette fra aktørerne, da deres fokus er at komme fra a til b. Dette blev vi bekræftet i, og vi måtte derfor finde en anden måde at tilvejebringe informanter til de dybdegående interviews på.

Bispebjerg blev udvalgt på baggrund af, at denne bydel havde flest opsamlede skodder antalsmæssigt, hvorfor der her kan være stor mulighed for at observere aktører, som henkaster skodder. Dog behøver informanterne ikke være bosat i Bispebjerg, da vi observerer på knudepunkter med stor gennemstrømning af mennesker, som potentielt kan være bosat i andre dele af København (eller Danmark) end Bispebjerg. Ligeledes er det adfærden i ryge-

skodnings-praksissen, vi har interesse for, og derfor kan informanterne komme fra alle steder i København (eller Danmark), så længe de ryger. På baggrund af dette søgte vi at finde informanter gennem det sociale medie Facebook. Her skrev vi et opslag i en gruppe for borgere i Sydhavn kaldet *Sydhavnens bedste karmagruppe*, da vi fra tidligere projekter har erfaret, at der her kan findes informanter.

I opslaget skrev vi, at vi søgte borgere, der ryger, men at fokus ikke var på de mulige fysiologiske konsekvenser (sygdomme) ved rygning, men i stedet på når man skal skodde sin cigaret, og hvilke udfordringer der her kan være. Gennem denne formulering søgte vi at tydeliggøre over for mulige informanter, at vi ikke ønskede at tale om, hvorfor det er usundt at ryge, men i stedet ønskede at tale om, hvorfor skodder smides i byrummet og ikke i skraldespanden. Syv borgere svarede på opslaget og takkede ja til at blive interviewet henholdsvis d. 25. marts og d. 28. marts. Informanterne udgøres af fem kvinder og to mænd i alderen 19-60 år. Alle syv informanter ryger.

Transskribering og bearbejdning af empiri

Når empirien er indsamlet, er det væsentligt at transskribere samt kode ud fra samme udgangspunkt. Alle vores dybdegående interviews er lydoptaget og transskriberet for at gøre dataene mere håndterbare samt tilgængelige. Eftersom vi begge transskriberer specialets empiri, har vi ladet os inspirere af Brinkmann og Tanggaards transskriptionskonventioner, som ses af tabel 4 (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 43-44). Med disse konventioner kan det være lettere at transskribere, da udfordringen ved transskriptioner er, at der oftest opstår talesprog eller ufærdige sætninger. Når to transskriberer, kan transskriptionskonventionerne være med til at afgøre, om der skal sættes punktum eller kommaer, sådan at transskriberingerne bliver ens, på trods af at to transskriberer. Derudover er observationerne samt de korte sporadiske interviews blevet foretaget og nedskrevet som små noter og stikord på vores mobiltelefoner. Vi foretog noterne på selve lokationen, uden at fortolke dem; således fremstår noterne oprigtige. Kort tid efter blev observationerne og de korte sporadiske interviews transskriberet. Grunden til dette er, at vi derved opnår en bedre mulighed for at huske, hvad der blev berettet om. Transskriptionerne udgør data for vores empiri og vil senere blive anvendt til specialets analyse og diskussion.

[]: angiver overlap i tale.

(): angiver uforståelig tale.

(.): angiver kortere pauser.

(...): angiver længere pauser.

Ord: store bogstaver angiver lyde, der er særlig kraftige.
 Ord: understregning angiver særlig betoning.
 (Griner): angiver når der grines
 A, B, C, D og E: angiver informanter
 I: angiver forsker som interviewperson
 O: angiver forsker som observant

Tabel 4: Transskriptionskonventioner udarbejdet af Brinkmann og Tanggaard.

For at skabe overblik over vores empiri samt gøre den mere håndterbar, har vi i vores transskription anvendt forskellige farver til kodningen. Den deduktive tilgang kommer også til udtryk i kodningen, idet vi på forhånd vidste, hvilken viden vi søgte, og som skal anvendes i analysen. Kodningsstrategien ses nedenfor i tabel 5, som visualiserer, at vi har benyttet farvekoder til de forskellige begreber, sådan at empiriens kompleksitet bliver mere håndgribelig og derved lettere at tilgå i analysen.

Farvekoder	Begreber	Farvekoder	Begreber
	Praktiske forståelser		Præfiguration
	Generelle forståelser		Konstituerende/etableret
	Regler		Intentionalitet/bevidsthed
	Teleoaffektive strukturer		Forståelse
	Kausale relationer		Nudging

Tabel 4: Farvekoder til begreber til kodning af empirien

Udfordringer ved vidensproduktion i felten

En af udfordringerne ved et praksisteoretisk perspektiv er, at vi som forskere i felten skal være med til at anskueliggøre feltet ud fra et bredt perspektiv. Dette betyder, at selv små, banale ting også indgår i observationerne. Grunden til, at dette er væsentligt, er, at disse hændelser og vilkår er med til at betinge eller skabe praksissen. Som vi har skrevet tidligere, har vi netop valgt at afgrænse vores praksis i felten. Dette har medvirket til, at vi har haft større fokus på,

for eksempel hvordan miljøet så ud, om rygerne gik væk fra ikkerygerne, samt hvor cigaretterne blev skoddet. Dermed ikke sagt, at vi kun har haft øje for disse fokuspunkter, da vi netop har arbejdet ud fra tesen om, at ikke alting er lige vigtigt, men alting er vigtigt. Vi har derved haft en eksplorerende tilgang til genstandsfeltet, som har medvirket til en stor mængde empiri, det kan blive en udfordring at selekttere i, når analysearbejdet skal påbegyndes.

Ligeledes opstod der udfordringer i feltet. i kraft af at busstoppestedet ved Bispebjerg station næsten ikke var besøgt i det tidsrum, vi valgte at observere. Derfor rykkede vi lokation til et andet busstoppested ved Nørrebro station, som vi har kaldt Nørrebro station 2, hvor der var flere mennesker. En anden udfordring opstod, da vi skulle stille spørgsmål i ryge-skodnings-praksissen, som først sluttede, når rygerne skoddede hver deres cigaret inden indstigning i bussen. Vi oplevede, at de fleste enten skoddede deres cigaret, lige idet bussen kom, eller ikke nåede at ryge den færdig og slukkede den for at tage den med sig. Dette medførte, at vi ikke havde mulighed for at stille spørgsmål om deres adfærd i ryge-skodnings-praksissen. Efter vi havde oplevet dette flere gange, ændrede vi taktik og spurgte i stedet rygerne om deres ryge-skodnings-praksis, mens de røg. Selvom vi gjorde meget ud af at formulere os sådan, at skyldsspørgsmålet ikke blev rettet mod rygerne, men i stedet samfundet, kan der argumenteres for, at vores spørgsmål påvirkede deres praksis. Vi oplevede, at alle de rygere, vi spurgte, svarede, at de altid benyttede skraldespanden til deres skodder. Derfor fravalgte vi til sidst at stille spørgsmål i ryge-skodnings-praksissen og i stedet vente til de dybdegående interviews.

Som analysestrategien nedenfor illustrerer, har vi valgt at inddele analysen i to dele. I første del danner de fire ordningselementer udgangspunkt for analysen. I denne del fremanalyserer vi gennem den sociale ordens mekanismer regler, normer, praktiske forståelse samt følelser i ryge-skodnings-praksissen ud fra informanternes og aktørernes sigen og gøren. Til begreberne sigen og gøren vælger vi at benytte synonymer, såsom "kropsligt", "adfærd", "handling" (gøren) samt "verbalt", "italesætte", "artikulere" (sigen), da vi finder, at dette gør analysen mere flydende. De fire ordningselementer er med til at åbne for empiriens kompleksitet, som derved lader os vide, hvad der er på spil i ryge-skodnings-praksissen.

I anden analysedel danner de materielle enheder og arrangementer i ryge-skodnings-praksissen udgangspunkt for analysen. Her anvender vi de fem relationskategorier, som bundles indeholder, til at bidrage med viden om, hvad der gør ryge-skodnings-praksissen til en ryge-skodnings-praksis. Disse bundles er derved med til at gøre os i stand til at beskrive praksissen og dennes plads i sitet busstoppesteder. Afslutningsvis anvender vi de overordnede tanker fra nudgingtilgangen og sammenholder disse med fundene fra analysen for at udforme nogle løsningsforslag til at underbygge en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis.

Vi ønsker at gøre opmærksom på, at mange af de fremanalyserede fund i de to analysedele vil gå på tværs af begreberne, der alle er med til at definere og udgøre ryge-skodnings-praksissen. Grunden hertil er, at alle begreberne influerer og interagerer med hinanden, hvorfor en synliggørelse af disse overlap er med til at tydeliggøre denne interaktion.

Analysestrategi

Inspireret af Schatzkis filosofiske betragtninger og praksisteoretiske begrebsapparat gennemgår vi nu vores analysestrategi. Dette gør vi for at gøre den analytiske konstruktion transparent og samtidig bevare et overblik over specialets analysestruktur.

Analysen bygges overordnet op omkring de fem opstillede forskningsspørgsmål, hvorfor analysen naturligt opdeles i to dele: analysedel 1 og analysedel 2.

I første analysedel er udgangspunktet spørgsmålene om, hvilken sigen og gøren der gør sig gældende i ryge-skodnings-praksissen, samt hvilken forståelse der er af ryge-skodnings-praksissen. Hertil knyttes de fire ordningselementer: *praktiske forståelser*, *regler*, *teleoaffektive strukturer* samt *generelle forståelser*. Disse begreber bidrager til at åbne for empiriens kompleksitet og lader os vide, hvad der er på spil i ryge-skodnings-praksissen.

I anden analysedel tager vi udgangspunkt i de materielle enheder og arrangementer for at belyse, hvordan omgivelserne er med til at påvirke rygerne i ryge-skodnings-praksissen. Dette gør vi ved at analysere de fem relationskategorier bundles: *kausale relationer*, *præfiguration*, *konstituerende/etableret*, *intentionalitet/bevidsthed* samt *forståelse*, som er med til at systematisere og tydeliggøre forholdet mellem de materielle arrangementer og praksis. Afsluttende i analysedel 2 anvender vi de overordnede forståelser fra nudgingtilgangen, som sammen med de fremanalyserede fund i den samlede analyse kan være med til at tydeliggøre, hvordan den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis kan underbygges.

Analysedel 1: Den sociale ordens mekanismer

I denne del anvender vi de fire ordningselementer: regler, praktiske forståelser, generelle forståelser og teleoaffektive strukturer. Da vores analyse udgøres af en praksisteoretisk forståelse, kan analysen virke unødvendigt detaljeret. Dette er dog begrundet med, at en praksisteoretisk analyse forudsætter, at vi italesætter og tydeliggør rutinebaserede hverdagsaktiviteter.

Vente-praksissens regler

Det ordningselement, som vi ønsker at indlede analysen med, er elementet regler. Grunden til dette er, at regler og lovgivning ofte er med til at skabe og forme de muligheder, der er i en praksis. Denne analyse vil dog vise, at regler i sig selv ikke er nok til, at en given adfærd efterleves, og det tydeliggøres, at reglerne skal være socialt accepteret, for at de følges.

Ved rygelovens ikrafttrædelse i 2007 blev det ulovligt at ryge på de fleste offentlige steder. Dette inkluderer rygning i busser og tog, som tilsammen udgør knudepunkterne, der er specialets fokus. Reglerne for, hvilken adfærd der er tilladt ved lovgivning, er dog forskellige for henholdsvis busser og tog. DSB indførte i 2014 rygeforbud på alle perroner, udendørs såvel som indendørs. Dette forbud er ikke gældende ved busstoppesteder, hvor rygning fortsat er tilladt.

Vores observationer har tydeliggjort, at reglerne vedrørende rygeforbud i busserne har en stor betydning for ryge-skodnings-praksissen. Dette ses gennem aktørernes gøren, som på tværs af alle observationerne viste, at aktørerne skiller sig af med deres skodder inden indstigning i bussen (bilag 1-4). Det er netop denne handling: at skille sig af med skodderne, der er interessant. Men inden vi når dertil, ønsker vi at rette opmærksomheden mod selve vente-praksissen. Rygningen benyttes i vente-praksissen til at mindske oplevelsen af ventetiden mellem busserne. Med bussens ankomst kommer der også en regel for, hvilken adfærd der er social- og lovgivningsmæssigt accepteret i bus-praksissen. Her må der ikke ryges, hvorfor alle aktører, der ryger, må skille sig af med deres cigaret, når de går fra vente-praksissen til bus-praksissen. Hvis der med andre ord ikke var en vente-praksis mellem de offentlige transportmidler, kan der argumenteres for, at det ikke ville være muligt at ryge, hvormed ryge-skodnings-praksissen ikke kunne opretholdes. Dette underbygges af informanterne, som fortæller, at tidsintervallet mellem busserne har indflydelse på, om de tænder en cigaret:

“Ja, jeg tænder ikke, hvis der er mindre end 5 min. Til, at bussen kommer... For så ved jeg, at jeg ikke kan nå at ryge den færdig, og det gider jeg ikke. Jeg gider ikke spille noget af en smøg på det og være nødt til at smide den ud.” (bilag 13, informant F: s. 6, linje 152-155)

Hvis der er for kort tid til, at bussen kommer, kan informant F ikke nå at ryge sin cigaret færdig, hvorfor hun ikke påbegynder rygningen. Det samme omtales af informant D: *“Ja, altså en cigaret tager typisk mellem 5 og 8 minutter at ryge, så hvis der er mere end det, så helt automatisk ryger der en cigaret i munden...”* (bilag 11: informant D, s. 5, linje 123-124). Tidsintervallet har derved en påvirkning på ryge-praksissen og dermed ryge-skodnings-praksissen.

Selvom vi ikke har observeret på togperronerne, er det interessant, at tre informanter nævner disse, når vi spørger ind til deres gøren ved busstoppestederne. Som skrevet indførte DSB rygeforbud på perronerne i 2014. Denne regel italesætter de tre informanter som en regel, der ofte brydes: *“... du må jo heller ikke ryge på stationerne mere, ikke at det bliver overholdt...”* (bilag 8, Informant A: s.4, linje 75-76). Informant A's oplevelse af, at reglen ikke overholdes på togperronerne, understøttes af informant F: *“Jo, også ved togene, også selvom man ikke må ryge der ... men det gør folk.”* (bilag 13, informant F: s. 4, linje 71-72). Informant B italesætter samme forståelse, men fortæller også, at han selv ryger på togperronerne: *“... Det skider jeg så på nogle gange og gør det alligevel.”* (bilag 9, informant B: s. 5, linje 115). De tre informanter er altså alle enige om, at rygeforbuddet på togperronerne ikke altid overholdes. Samtidig fortæller informant B, at han selv godt kan finde på at ryge ved togperronerne. Ud fra de tre

informanternes sigen er reglen om rygeforbud på togperronerne altså ikke lige så accepteret som rygeforbuddet inde i busser og toge. Dette er interessant, idet det tydeliggør, at regler i kraft af forbud eller lovgivning i sig selv ikke er nok, da deres overholdelse kan være påvirket af rygernes holdninger til eller meninger om, hvor de finder det legalt at ryge. Befolkningen må nødvendigvis have en social accept af reglerne, for at de efterleves.

Og nu tilbage til fokus for specialet: at skille sig af med skodderne inden indstigning i bussen. I 2008 besluttede Folketinget, at bøder for at henkaste affald på gaden og i naturen skulle forhøjes. Herunder indgår også henkastede skodder, da man kan dømmes efter Miljøbeskyttelsesloven eller Naturbeskyttelsesloven og få en bøde på mellem 1.000 kr. og 5.000 kr. som privatperson (Danmarks Naturfredningsforening, 2019). Men på samme måde, som reglen om rygeforbud på togperroner ikke er socialt accepteret, argumenterer vi for, at reglen om forbud mod at henkaste affald og skodder heller ikke er social accepteret. Dette blev tydeligt i vores observationer, idet aktørernes gøren tydeliggjorde, at denne regel ikke blev overholdt. I alt smed 40 ud af 52 rygende aktører deres skodder, og som tidligere skrevet anslår Danmarks Naturfredningsforening, at der hver dag henkastes omkring 9 millioner skodder. Vi finder det derfor interessant, at reglen om forbud mod rygning inde i bussen overholdes, mens mange ikke overholder forbuddet mod at henkaste skodder. Grunden hertil søger vi at belyse i de næste tre ordningselementer i analysedel 1 samt de fem bundles i analysedel 2.

Praktiske forståelser

Det andet ordningselement, praktiske forståelser, er med til at synliggøre, hvordan praksissen bliver vedligeholdt, blandt andet ved at rygerne ser andre udføre en praksis. Her ses mange konkurrerende forståelser, men vi argumenterer for, at der kan ses fire overordnede praktiske forståelser af, hvilken gøren der gør sig gældende i ryge-skodnings-praksissen.

Den første forståelse udgøres af den gruppe rygere, som helt åbenlyst henkaster skodder ved at smide skoddet fra sig, uden at forsøge at skjule det for de andre aktører i vente-praksissen (bilag 1-4 bl.a. aktør 8, aktør 10, aktør 19). Dette kan tydeliggøres gennem observationen af aktør 13:

“Mand. Kommer kort efter aktør 12 og tænder sin cigaret bag buskuret (han står ca. 2 meter fra aktør 12) kort efter tre/fire hiv kommer bussen, og han kaster skoddet fra sig i mængden af folk, der skal ind og ud af bussen.” (bilag 2: aktør 13, s. 12)

Denne adfærd synes at bunde i den forståelse, at det er legalt at henkaste skodder. Aktøren anser altså ikke sit handlingsmønster som forkert, hvilket er ironisk, idet man kan få en bøde for at henkaste skodder, som netop kan medvirke til at kriminalisere handlingen. Som det synliggøres på billederne samt observationer på bilag 1-3, er denne adfærd ikke ualmindelig, idet mange af de observerede aktører åbenlyst smed deres skodder fra sig. Denne gøren kan derved være med til at opretholde forståelsen af adfærden som legitim.

Den anden forståelse omhandler en mulig dårlig samvittighed knyttet til at henkaste skodder. Denne gruppe rygere smed skodderne diskret ved at "tabe" skoddet eller lade armen glide diskret ned langs siden for at give slip på skoddet (bilag 1-4, bl.a. aktør 4; bilag 2, aktør 12, aktør 22). Denne adfærd kan muligvis tyde på to ting: enten at disse rygere er klar over, at der er en negativ konsekvens ved at henkaste skodder, hvorfor de forsøger at skjule adfærden, eller at de forsøger at skjule deres handling på grund af en opfattelse af, at adfærden er illegitim. Dette italesætter Informant E:

"Ja. Men jeg synes faktisk det er sådan lidt flovt at smide det, hvis der er andre mennesker, så jeg er sådan lidt diskret (tager hånden ned langs siden og lader, som om hun smider noget). Og hvis der virkelig er mange mennesker (tager cigaretpakken frem), så pakker jeg skoddet ind i plastikken her (plastikken som sidder omkring cigaretpakken), og så kommer jeg det i lommen." (bilag 12, informant E: s. 3, linje 45-48)

Informant E ændrer med andre ord på sin praksis, afhængigt af om der er andre mennesker til stede, fordi hun synes, det er flovt at smide skodderne. Dette underbygger argumentet om, at rygerne kan føle deres adfærd; at smide skodder er illegitimt i andres øjne, men ikke i deres egen optik.

Den tredje forståelse udgøres af holdningen hos den gruppe rygere, som benytter afløbsristene frem for skraldespandene til skodderne, hvilket blandt andet kan eksemplificeres ud fra observationen af aktør 1:

"To mænd ankommer sammen. De står i skuret sammen og følges ad. Den ene ryger, mens de taler og griner. (står inde i skuret og ryger) Ham, der ryger, går ud mod vejen til en rist og smider skoddet ned i risten og går derefter tilbage til sin ven. Aktør 1 hoster højt, hvorefter venen siger: skulle vi ikke sætte dig på et rygestop-kursus." (bilag 1: aktør 1, s. 3)

Denne gruppe adskiller sig fra de to ovenfor beskrevne, idet de ikke kun smider skodderne der, hvor de står, men går hen til en afløbsrist for at smide skoddet deri. Vi vælger derved at argumentere for, at der er mere rationale eller tanke bag denne handling. Informant E italesætter denne tanke:

“Ja, og de er jo alle steder, så kan man bare putte skoddet deri. Når jeg er færdig med den her, smider jeg den også i risten (peger på risten bag os). Jeg foretrækker faktisk at bruge ristene, hvis der er en... så er den ikke synlig mere, Så kan den ikke ses, fordi den ligger jo nede i risten.” (bilag 12, informant E: s. 2, linje 34-37)

Den samme forståelse underbygges af informant D: *“Og selv på gaden, hvis man gør det, så i et afløb, det er også på en eller anden måde mere legitimt. Eller det føles mere legitimt... Ude af øje ude af sind.”* (bilag 11, informant D: s. 5, linje 107-109). Ifølge informanterne er det mere legitimt at smide skoddet i afløbsristen frem for at henkaste skodderne. Denne fortolkning understøttes yderligere af informant B: *“Ja øh... et eller andet åndssvagt kursus igennem jobcenter, der havde de sat en seddel op, at der skulle man smide skodderne i risten, regnvejsristen ude på gaden.”* (bilag 9, informant B: s. 6, linje 134-135). Der kan altså argumenteres for, at handlingen at smide skodder i afløbsristene er så legitim, at der ligefrem opstilles retningslinjer (regler) for, hvordan omtalte Jobcenter finder det mest hensigtsmæssigt, at rygere foran jobcenteret kommer af med deres skodder. Vi finder det interessant, at en offentlig instans som et jobcenter foreslår denne praksis. Dette perspektiv uddybes yderligere i afsnittet “Normerne i ryge-skodnings-praksissen”.

Den sidste forståelse findes hos den gruppe af rygere, der benytter skraldespanden. Vi argumenterer for, at denne gruppe rygeres adfærd er den mest bevidste og planlagte, idet rygerne skal nå at slukke cigaretten og smide denne i skraldespanden inden indstigning i bussen. Denne gruppe er meget lille og udgøres af 12 ud af de 52 observerede rygende aktører. Praksissen med at slukke cigaretten er væsentlig, idet aktørerne, som benytter skraldespanden, alle slukker skoddet, inden de smider det i skraldespanden. Måden, hvorpå dette gøres, er forskellig hos aktørerne, og observationerne viste en tendens til, at aktørernes gøren var at skodde cigaretten på skraldespanden, inden den blev smidt deri (Bl.a. bilag 1: Aktør 5 og 6; bilag 2: aktør 7, aktør 11, aktør 15, aktør 18). Gennem informanternes sigen blev det desuden italesat, at skosålen også benyttes til at slukke skoddet på (bilag 12: aktør E, s. 3-4, linje 74-77; bilag 10: informant C, s. 3, linje 62-63). At cigaretten skal slukkes, inden den smides i skraldespanden, er interessant, og dette bliver ligeledes belyst yderligere i nedenstående afsnit “Normerne i ryge-skodnings-praksissen”.

Der ses således fire overordnede praktiske forståelser: Den første forståelse ses hos den gruppe rygere, som helt åbenlyst henkaster skodder. Den anden gruppe findes hos rygere, som diskret henkaster skodder. Den tredje forståelse haves af de rygere, som benytter afløbsristene til skodder, og den fjerde og sidste forståelse finder vi i den gruppe rygere, som benytter skraldespandene. Disse forståelser føre til nogle handlinger, der for rygerne opleves som meningsfulde eller naturlige næste skridt i praksissen, og de er derved med til at opretholde adfærden i praksissen.

Normerne i ryge-skodnings-praksissen

Det tredje ordningselement omhandler de generelle forståelser i ryge-skodnings-praksissen i form af fælles overbevisninger eller normer, som knyttes til praksissen. Både observationerne og de dybdegående interviews tydeliggør, at der er flere modsatrettede generelle forståelser på spil.

Den første forståelse har vi berørt i afsnittet "Vente-praksissens regler", og den går på, at rygning kan benyttes til at mindske ventetiden. Der kan endda argumenteres for, at der er en generel forståelse af, at når rygerne tænder deres cigaret, så ankommer bussen:

"... for det meste så har jeg egentlig brugt den der cigaret til, der er jo den der skrøne om, at lige så snart du tænder cigaretten, så kommer bussen, så hvis du står et sted, hvor der ikke står de der tidsintervaller, så kan du være ret sikker på, at lige så snart du tænder en cigaret – du kan have stået og ventet i ti minutter – så når du tænder cigaretten, så kommer den." (bilag 8, informant A: s. 6, linje 158-161)

Rygning i vente-praksissen er dermed med til at skabe en orden, idet rygningen ifølge rygerne medfører bussens ankomst. Denne forståelse er dog ikke med til at forklare, hvorfor skodderne henkastes, men den forklarer blandt andet, hvorfor der genereres skodder i vente-praksissen.

Som skrevet i afsnittet "Udvælgelse af informanter" gjorde vi meget ud af vores formuleringer, da vi skulle kontakte mulige informanter. På trods af dette italesætter alle syv informanter dem selv som borgere, der ikke henkaster skodder (bilag 8-14). Vi kan aflæse dette som en stor afstandtagen fra det at henkaste skodder. Ydermere italesætter informanterne også sig selv som borgere, der tænker på miljøet:

“Altså jeg har arbejdet i grønt et økologisk cateringfirma i mange, mange år, og så har man også bare meget fokus på, at man skal tage et ansvar for miljøet... Det gør jeg faktisk med, at alt skrald jeg ser (.) jeg går heller ikke forbi skrald på min vej uden at samle det op for at transportere det hen til en skraldespand... jeg har brugt så meget tid på at tænke på miljøet.” (bilag 8: informant A, s. 3, linje 39-50)

Dette understøttes blandt andet af informant E: *“Jamen det tænker jeg over, fordi dyrene spiser dem jo, og vi spiser dyrene. Eller måske ikke lige måger og sådan, men havdyrene. Og specielt plastik er et problem.”* (bilag 12: informant E, s. 3, linje 51-52). Og informant F: *“MEGET, jeg kunne heller ikke finde på at smide et skod i en sø eller i vandet på nogen måde...”* (bilag 13: informant F, s. 3, linje 53). Der ses derved en generel forståelse blandt informanterne om, at de identificerer sig som miljøbevidste og tager afstand fra at smide skodder. Informanternes forståelse passer derved ind i den miljødiskurs, som efterhånden har vundet indpas i samfundet, og som fordrer en bæredygtig adfærd. Det interessante er dog, at på trods af at informanterne italesætter, at de ikke selv smider skodder, har de opstillet en række rationaler, som netop tillader denne gøren under bestemte forudsætninger (bilag 9, 10 og 13).

Den første forståelse italesættes af informant F og omhandler, hvilke steder det ifølge hende er legitimt at henkaste skodder:

“... som sagt den eneste måde jeg kunne finde på at smide noget, det er på cykelstierne, fordi der ved jeg, det bliver ryddet op efter mig. Jeg kunne ikke finde på at gøre det på fortovet, fordi der ved jeg, der skal gå mennesker rundt og bruge arbejdstimer på at rydde de her skodder op. Jeg synes ikke andre mennesker skal rydde op efter mig, bare fordi jeg har en dårlig vane. Og jeg skal ikke skade klimaet yderligere...” (bilag 13: informant F, s. 3, linje 53-57)

Dette citat er i sig selv interessant, fordi det er selvmodsigende. Informant F omtaler sig selv som klimafreak (bilag 13: informant F, s. 3, linje 34) og fortæller, at blot fordi hun har en dårlig vane, skal andre ikke rydde op efter hendes ryge-skodnings-praksis. Alligevel har hun opbygget det rationale, at det er legitimt at smide skodder på cykelstierne, fordi der her er nogle, som rydder op efter hende. Hvis andre rygere deler dette rationale, kan det være med til at forklare, hvorfor skodder henkastes. Det kan indikere, at rygerne fraskriver sig ansvaret i det offentlige rum, grundet rationalet om, at kommunens fejmaskiner samler skodderne op, hvorfor det ikke gør noget at henkaste dem.

På samme måder er der, ifølge informanterne, forskel på, om det er legalt at smide skodder i naturen i form af grønne områder eller på fliser, beton og asfalt. Dette italesættes af informanterne D og E: *“Ja, græs, noget der minder om natur, der er det mindre acceptabelt, end hvis man smider det på gaden”* (bilag 11: informant D, s. 4, linje 105) samt: *“... jeg ville aldrig skodde og smide en cigaret på græsset. Men på asfalt synes jeg det er mere okay”* (bilag 10 informant E: s. 5, linje 120). Informanterne artikulerer altså, at de ikke anser det som legalt at smide skodder på grønne områder. Modsat finder de det mere acceptabelt at smide skodder på gaden, hvor der er asfalt.

Den anden forståelse kan ligeledes være med til at belyse, hvorfor skodder henkastes. Denne forståelse udgøres af en tankestrategi, der går på, at skodder kan antænde skraldespande, hvorfor det er bedre at henkaste disse. Der må nødvendigvis gøres noget for at slukke cigaretten, inden den smides i skraldespanden: *“... hvis der ikke er askebæger i skraldespanden jamen så kan man jo skodde cigaretten på siden og så lægge den i, så der ikke går ild i noget”* (bilag 8: informant A, s. 4, linje 85-86). Skoddet skal altså slukkes, så der ikke opstår ild i det affald, som allerede ligger i skraldespanden: *“... Hvis man triller gløden og sørger for, der ikke er ild i, så er det jo fint at smide den der...”* (bilag 9: informant B, s. 3, linje 33-34). Samme forståelse italesætter informant D: *“... men ulempen er stadig, at på en tør dag kunne jeg godt forestille mig, at man kunne lave en lille ildebrand...”* (bilag 11: informant D, s. 6, linje 164-165) og informant G: *“... Det er mere, hvis jeg putter noget i, hvor der mere eller mindre er affald i, så vil jeg helst ikke have, der skal opstå ild”* (bilag 14: informant G, s. 3, linje 65-66). På denne måde kan forståelsen være med til at tillade, at skodder henkastes, ud fra rationalet om, at det er bedre at henkaste skodder end at smide et tændt skod i skraldespanden og potentielt antænde denne.

Den tredje forståelse knytter sig delvist til det netop beskrevne og omhandler brugen af afløbsriste til skodderne. Som skrevet benytter en stor gruppe af de observerede aktører ristene, og informanterne gav udtryk for, at det var mere legalt at anvende ristene frem for at smide skodderne på gaden eller i naturen. En af grundene hertil kan bestå i rationalet om, at ristene bidrager til at skjule skodderne, hvorfor handlingen at henkaste skodderne bliver usynlig. Risten skjuler så at sige bevismaterialet. Hertil italesætter informant A en forståelse af, at filtrene bliver rensed fra ved hjælp af rensningsanlæg, når de smides i afløbsristene: *“Det kan man jo i og for sig også sige, fordi så bliver den jo også rensed igennem et eller andet rensningsanlæg...”* (bilag 8: informant A: s. 7, linje 190-191). Ydermere kan ristene symbolisere en beholder, hvor der ikke er brandfare, da der ikke er andet affald, og da der er

vand i ristene. Denne forståelse kan altså underbygge holdningen om, at det er legalt at smide skodder i ristene.

En fjerde forståelse omtales af informanterne D og E og inddrager et rationale om, at skodderne er komposterbare: *“... måske folk ikke ved det faktisk. Ved alle at filteret er lavet af plastik, det tror jeg ikke”* (bilag 12: informant E, s. 3, linje 56-57). Informant E understøtter denne tanke og fortæller, at han igennem mange år troede, at filtrene i skodderne var lavet af vat og derfor var komposterbare:

“Det er typisk, eller det startede med, at jeg ikke (tager pakken frem), de ligner jo vat, så i mange år var jeg ikke klar over, at de ikke komposterer selv, og det er der rigtig mange, der ikke ved. Forleden dag der havde jeg en samtale med min vicevært, hvor vi netop snakkede om det, og han vidste det heller ikke, han er i 60’erne. Og selvom en ryger, de har røget længe, har prøvet at tænde cigaretten i den forkerte ende ... Og det, der sker, er, at det bliver helt hårdt, så det er ret tydeligt, at det er plastik, når man har prøvet det.” (bilag 11: informant D, s. 2, linje 28-33)

I citatet italesætter informant D, at han tror, mange deler forståelsen af, at filtrene er komposterbare. I samme sætning fortæller han dog, at mange har prøvet at tænde cigaretten i den forkerte ende, hvilket har resulteret i, at filteret er smeltet. Når filteret smelter frem for at brænde, kan det indikere, at det er lavet af plastik. På trods af denne måske åbenlyse erfaring om, at filteret må være lavet af plastik, italesættes der stadig et rationale om, at folk tror, skodderne er komposterbare. Informant D forklarer videre, at skodder, som smides, kan sidestilles med, at mange rygere godt ved, at det er usundt at ryge, men stadig ryger. På samme måde kan rygere, som henkaster skodder, have en forståelse af, at det ikke er godt for miljøet at henkaste skodder, men på samme måde, som de ignorerer de sundhedsskadelige konsekvenser ved rygning, ignorerer de også de miljømæssige konsekvenser ved at henkaste skodder.

Det er altså interessant, at informanterne italesætter sig selv som miljøbevidste og artikulerer, at de ikke henkaster skodder, hvorefter en række rationaler følger, som legitimerer, at de i nogle praksisser henkaster skodder. En anden måde, hvorpå man kan forstå denne “strategi” med at italesætte sig selv som miljøbevidst, er gennem begrebet sundhedskapital, som er styret af samfundets diskurser² (Larsen, 2010, s. 71-76). Da der kan argumenteres for, at der

² Begrebet sundhedsdiskurs er præsenteret af professor Kristian Larsen. Begrebet tager sit udgangspunkt i Pierre Bourdies begreb om kulturel kapital. Sundhedskapital skal forstås som en

er en dominerende miljødiskurs i samfundet, kan det altså være en måde at iscenesætte sig selv på, at man italesætter sig selv som en hensynsfuld og miljøvenlig ryger.

Vi argumenterer for, at såvel rygere som ikkerygere er med til at opretholde de normer, som knyttes til, at det er normalt at se henkastede skodder på gaden og i naturen. Dette understøttes af en mindre undersøgelse, som TV2 udførte ved søerne i indre København. Her smed en journalist henholdsvis engangskrus og skodder ved søerne og forskellen på de forbipasserendes reaktion er enorm (TV2, 2019). Da journalisten smed engangskrus, reagerede ti ud af ti forbipasserende på hans praksis ved at påtale den. Da han efterfølgende smed skodder, var der ingen forbipasserende, som anfægtede praksissen som en illegitim handling. Vi er dermed alle, rygere som ikkerygere, med til at opretholde den norm, at det er legalt at henkaste skodder i ryge-skodnings-praksissen.

Når cigareten skifter karakter

Det fjerde og sidste ordningselement, vi mangler at implicere, er teleoaffektive strukturer. Her italesættes mange af de samme følelser på tværs af informanterne, samtidig med at observationerne tydeliggør, hvad der er tilladt eller acceptabelt i ryge-skodnings-praksissen på sitet busstoppesteder.

Ud fra vores observationer ses der en tydelig tendens blandt ikkerygerne i retning af, at de ikke reagerer på rygernes adfærd i ryge-skodnings-praksis, hverken kropsligt eller verbalt. Det er svært at vide eksakt hvorfor, men vi kan argumentere for, som netop beskrevet i afsnittet ovenfor, at normen for at henkaste cigaretter er så fastgroet, at denne adfærd ikke medfører en reaktion. Informant B underbygger dette, når han fortæller, at han igennem mange år har vænnet sig til at se skodder i det offentlige rum: *"Ej, ikke rigtig mere, det har jeg jo vænnet mig til igennem mange år"* (bilag 9, informant B: s. 4, linje 90). Dette kan altså være et argument, som forklarer, hvorfor de ikkerygende aktører ikke reagerer på henkastede skodder i ryge-skodnings-praksissen: De har vænnet sig til denne adfærd. Der kan derved argumenteres for, at denne adfærd er blevet en acceptabel gøre, hvorfor ingen registrerer den længere. Dog har vi observeret en forskel på rygernes adfærd med hensyn til teleoaffektive orienteringer, idet størstedelen udviser empati og tager hensyn ved at trække sig væk fra ikkerygerne. Dette ses, i og med at aktørerne kobler deres rettetthed til den givne praksis, så det er blevet en norm blandt rygerne at gå væk fra ikkerygerne og gerne stå et par meter væk (bilag 1-5).

Investering for kroppen, der tager sit udgangspunkt i samfundets sundhedsdiskurser (Larsen, 2010, s. 71-76).

Ligeledes ses det på tværs af empirien, at der artikuleres en enighed om, hvilke teleoaffektive strukturer, der gør, at det er mere legitimt at ryge nogle steder frem for andre. Eksempelvis fortæller informanterne, at de ikke ryger, når der er mange mennesker omkring dem. Samtidig nævner informant A, at hun ikke ryger, hvis der er børn i nærheden:

“Altså, man står jo ikke og tænder en cigaret lige ude foran en børnehave, og du står heller ikke udenfor på en regnvejrsdag inde i et busstoppested (busskuret) sammen med 20 andre mennesker og tænder en cigaret, det gør jeg i hvert fald ikke.” (bilag 8, informant A: s. 5, linje 124-126)

Informanten tager dermed hensyn til ikkerygere samt børn. Derudover er hun og de andre informanter bevidste om de lugtgener, rygning kan medføre: *“Ja det tænker jeg over, fordi det lugter jo ikke særligt godt”* (bilag 8, informant A: s. 6, linje 166). Ydermere har informant E den samme empati som informant A. *“Ja, fordi jeg ved jo godt, det lugter, og jeg vil jo ikke genere dem, derfor går jeg væk”* (bilag 12, informant E: s. 4, linje 100). Informanterne er ligeledes bevidste om, at cigaretten lugter – specielt når denne er røget færdig. Modsat viser observationerne, at en lille del af rygerne *ikke* tager samme hensyn og dermed ikke har samme teleoaffektive strukturer knyttet til selve ryge-praksissen.

Et andet interessant perspektiv blev belyst under observationerne. Her observerede vi, at flere af aktørerne skoddede deres cigaret for at gemme den: *“... skodder cigaretten op ad en mur og puttede den tilbage i cigaretpakken, den var ca. halvt røget”* (Bilag 2: aktør 9, s.11) samt aktør 14: *“Dame. Skodder den op ad busskuret (hvor der ikke er andre). Smøgen var tændt 30 sekunder. To hiv. Hun gemmer den i sin cigaretpakke”* (Bilag 2: aktør 14, s. 12). Grunden til, at denne adfærd findes interessant, er, at informanterne gennem deres sigen tydeliggør, at denne adfærd: at gemme en halvt røget cigaret, er ulækker og klam:

“I: Okay, så du gemmer den faktisk ikke?”

B: Nej, jeg tager den ikke med i bussen, det stinker ad helvede til – det synes jeg ikke, man kan være bekendt at tage med ind” (bilag 9: informant B, s. 6, linje 157-159).

Det samme udtrykker informant G: *“Ja, skodder stinker”* (bilag 14: informant G, s 4., linje 88). Der ses her en uoverensstemmelse mellem empiriens gøren og sigen knyttet til ryge-skodnings-praksissen, og hvad der forstås som legitim adfærd. Her kan der, ud fra informanternes sigen, argumenteres for et karakterskifte af cigaretten: først symboliserer cigaretten noget lækkert, en form for nydelsesværdi, men så snart cigaretten er røget helt eller delvist, får den en anden og negativ værdi som klam og ulækker (bilag 11, informant D: s. 5,

linje 132, bilag 13, informant F: s. 6, linje 160-162). Dette kan ligeledes være en begrundelse for, at skodder henkastes i ryge-skodnings-praksissen, idet skoddets værdi knyttes til noget klamt og ulækkert. Når skoddet anses som ulækkert, argumenterer vi for, at rygerne muligvis ikke har lyst til at røre for meget ved skoddet, og da slet ikke have kontakt til andres skodder. Dette kan bevirke, at skoddet hurtigt skal afskaffes, da rygerne ikke vil knyttes til den ubehagelige lugt.

Et andet interessant aspekt i de teleoaffektive strukturer er, hvordan informanterne ser de andre rygere, der henkaster skodder. Der ses en tendens til, at informanterne ikke vil sættes i bås med de rygere, der virker ligeglade med miljøet grundet deres gøren i at henkaste skodder. Både informant B og C italesætter, at de synes, andre rygere er nogle svin: *“... men jeg synes da, det er noget svineri, og det er da irriterende, og folk skulle tage ansvar for deres egne vaner”* (bilag 9, informant B: s. 4, linje 90-91) samt *“Ja, jeg synes, folk er nogle svin”* (bilag 10, informant C: s. 4, linje 67). Men særligt giver informant E udtryk for, at hun til tider er flov over at være ryger og ikke har lyst til at blive set på som en, der henkaster skodder:

“Ja, jamen jeg bliver egentlig flov på mine egne vegne, altså som ryger. Fordi vi rygere bliver jo ofte sat i bås sammen, og jeg synes ikke, det er fedt, at andre rygere bare smider skodder overalt. Altså som ryger gør vi jo allerede noget, folk synes er ulækkert og forkert, altså udover at det lugter, og det lugter virkelig, virkelig dårligt, det ved vi jo godt, og så er det ikke sundt, altså jeg har prøvet at stoppe mange gange, men så udover det smider man så også skodder. Og så går det jo ud over alle andre også.”
(bilag 12: informant E, s. 3, linje 166-170)

Dette citat viser, at informanten har en generel forståelse af, at rygere oftest bliver sat i bås, i den forstand at de ikke tager ansvar for egne vaner og for miljøet. Som skrevet ses der en diskursændring i samfundet i retning af en øget miljøbevidsthed. Der kan argumenteres for, at denne diskursændring ikke passer ind i ryge-skodnings-praksissen. Det interessante er dog, som skrevet i afsnittet “Normerne i ryge-skodnings-praksissen”, at selv informanterne, som italesætter sig selv som miljøbevidste og – som dette afsnit har synliggjort – knytter mange teleoaffektive strukturer til det at henkaste skodder, stadig selv kan finde på at henkaste skodder.

Sammenfatning

Analysen har indtil nu givet et indblik i den sociale ordens mekanismer gennem de fire ordningselementer.

Først påviser vi reglernes betydning for ryge-skodnings-praksissen. En mulig årsag til, at så store mængder skodder ligger ved busstoppestederne er, at bussen afslutter ryge-praksissen, idet der er rygning forbudt i bussen. Dette betyder, at aktørerne skal skille sig af med skodderne inden indstigning. Hvis der derimod ikke var en vente-praksis mellem de offentlige transportmidler, kan der argumenteres for, at der ikke ville være mulighed for at ryge, hvorfor ryge-skodnings-praksissen ikke ville blive opretholdt. Ligeledes fremgår det af afsnittet, at regler i sig selv ikke er nok til, at en given adfærd efterleves. I stedet skal reglerne være socialt accepteret, for at de følges.

Dernæst er de praktiske forståelser med til at tydeliggøre, hvordan ryge-skodnings-praksissen bliver vedligeholdt. Her argumenterer vi for, at der ses fire overordnede forståelser af, hvilken adfærd der er rigtig eller forkert i praksissen. I alt henkastede 40 ud af 52 rygende aktører skodder.

- Den første forståelse ses hos den gruppe rygere, som helt åbenlyst henkaster skodder.
- Den anden gruppe udgøres af rygere, som diskret henkaster skodder.
- Den tredje forståelse findes hos de rygere, som benytter afløbsristene til skodder
- Den fjerde og sidste forståelse haves af den gruppe rygere, som benytter skraldespandene.

Efterfølgende munder de generelle forståelser ud i de normer, der knyttes til praksissen. Vi argumenterer for, at der ses en stor afstandtagen blandt informanterne fra at henkaste skodder, da de finder det favorabelt at være miljøbevidste. På trods af dette artikulere informanterne en række rationaler, som netop tillader henkastet skodder.

- Den første forståelse går på, at det er legalt at smide skodder på cykelstier grundet rationalet om, at kommunens maskiner fejer skodderne op. Samtidig ses der bred enighed om, at det ikke er legalt at henkaste skodder i naturen eller andre grønne områder.
- Den anden forståelse knyttes til et rationale om, at det er bedre at henkaste skodder end at smide et tændt skod i skraldespanden, som potentielt kan antænde denne.
- Den tredje forståelse knyttes delvis til forrige og omhandler brugen af afløbsriste, idet rationalet er, at skodderne på denne måde ikke er synlige mere. Samtidig undgår rygerne brandfaren ved at benytte afløbsristene frem for skraldespandene.
- Den sidste forståelse hviler på et rationale om, at skodder er komposterbare, hvorfor det er legalt at henkaste disse.

Analysen har således været med til at fremvise, at normerne i ryge-skodnings-praksissen kan medvirke til at bestemme, hvilken adfærd der opfattes som legitim at udføre i ryge-skodnings-praksissen.

Sidst ses der stærke teleoaffektive strukturer hos informanterne, som artikulerer, at de ikke vil sættes i bås med rygere, der ikke tager hensyn til miljøet ved at henkaste skodder. Dette er særligt interessant, da vi netop har synliggjort en række rationaler, som skal godtgøre, at informanterne til tider smider skodder i byrummet. Ydermere viser analysen, at cigaretten skifter karakter fra at symbolisere nydelse til at være klam og ulækker, når cigaretten er røget, og det kan medføre hurtig bortskaffelse af denne.

Analysedel 2: Relationskategorier og løsningsforslag

Som skrevet er de fire ordningselementer ikke alene om at definere ryge-skodnings-praksissen, da praksisser altid interagerer med materielle enheder eller arrangementer. I denne analysedel inddrager vi derfor de fem relationskategorier, som er med til at systematisere og tydeliggøre forholdet mellem de materielle arrangementer og praksis. Afslutningsvis anvender vi de overordnede forståelser fra nudgetilgangen, som sammen med de fremanalyserede fund kan være med til at tydeliggøre, hvilke ændringer der kan understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis. På samme måde som analysedel 1 kan denne analysedel virke umådeholdent detaljeret i beskrivelserne af de materielle enheder i praksissen. Igen er grunden hertil, at det først er, når vi får brudt med hverdagsforståelsen, at vi opnår et indblik i den og kan se, hvad ryge-skodnings-praksissen består af, samt hvor kompleks den er.

Beskrivelse af sitet busstoppesteder

Inden vi påbegynder selve analysedel 2, finder vi det relevant at lave en indføring i de materielle enheder og arrangementer, som udgør sitet busstoppesteder. Nedenfor opremser vi derfor disse enheder i de materielle arrangementer:

- Et til to busskure med bænke
- En oplysningstavle med afgangstider
- Fortov
- Cykelsti
- En til to skraldespande, placeret alt fra 1 meter til 14 meter fra busskuret
- Busstoppestedet
- En vej, bussen kører på

- Bussen
- Afløbsrist

Kausale relationer

Kausale relationer er den første relationskategori, og den omhandler forholdet mellem årsag og effekt. Vi argumenterer for, at der ses tre kausale relationer, når vi taler om skodproblematikken. Den første kausale relation omhandler selve filtrenene i cigaretterne. Her kan vi ikke komme uden om det omfattende problem, filtrene medfører i ryge-skodningspraksissen. Som tidligere omtalt i kapitel 2 "State of the art", blev der i starten af 1950'erne indført de første filtre, og det er stadig disse filtre, som er i cigaretterne. Som skrevet skader filtrene miljøet, da de består af celluloseacetat (plastik), som ikke kan nedbrydes i naturen. Blandt andet fortæller Informant D, som skrevet, at han i starten troede, filtrene var lavet af vat og derfor var komposterbare. Ydermere mener han, at mange rygere har den samme forståelse af, at filtre kan nedbrydes i naturen. Denne forståelse er Informant D ikke alene om, og informant E eksemplificerer denne kausale relation:

"Nåh, ja, ja, det er det, måske folk ikke ved det faktisk. Ved alle, at filteret er lavet af plastik, det tror jeg ikke. Altså mange af mine venner, de er bare ligeglade og smider skrald og skodder ud ad vinduet på deres bil, eller hvis de går. Altså de er ligeglade."
(bilag 12, informant E: s. 3, linje 56-58).

Citaterne kan tyde på, at forståelsen af den kausale relation i ryge-skodningspraksissen knyttet til filtre er en forståelse, ifølge hvilken henkastede skodder nedbrydes i naturen. Denne forståelse er uhensigtsmæssig, forstået på den måde at den muligvis kan være med til at opretholde henkastede skodder.

Den anden kausale relation angår de opsatte skraldespande i det offentlige rum. Vi har observeret, at der ved de fire busstoppesteder var opsat skraldespande med askebægre. Der kan argumenteres for, at den kausale relation, som Københavns Kommune ønskede, var, at de genererede skodder ville havne i skraldespanden. Dette har ikke været tilfældet, idet vi som skrevet netop har observeret, at 40 ud af 52 rygende aktører henkaster skodder, på trods af de opsatte skraldespande. Interessant nok kan de opsatte skraldespande have været medvirkende til, som nævnt i kapitel 2 "State of the art", at mindske den generelle mængde af henkastet affald.

Den tredje og sidste kausale relation knyttet til ryge-skodnings-praksissen fremkommer ved stramningen af rygeloven i 2007. Som skrevet i kapitel 1 er problematikken med henkastede skodder skærpet efter rygelovens indtrædelse. På trods af dette oplever ingen af informanterne, at denne lovgivning har haft indflydelse på deres ryge-skodnings-praksis: “... *Nej ikke i forbindelse med rygeloven*” (bilag 9, informant B: s. 5, linje 127). Informant A underbygger dette: “*Nej, det har jeg ikke lagt mærke til, fordi når jeg ligesom allerede har mindsettet, at det er mit eget ansvar, så...*” (bilag 8, informant A: s. 6, linje 153-154). Denne italesættelse fra de to informanter, om at rygeloven ikke har haft indflydelse på deres ryge-skodnings-praksis, kan muligvis forklares med, at det er mange år siden, skærpelsen af rygeloven blev indført. Yderligere viser empirien, at både informant F og G har røget i få år, hvilket betyder, at rygelovens indtrædelse ikke har haft en påvirkning på dem. Informant F fortæller ydermere, at hun er glad for loven: “*Nej præcis, jeg røg ikke der. Så jeg har ikke lagt mærke til det, eller det har heller ikke påvirket mig. Men jeg er faktisk glad for den lov, for jeg synes, det er pisse ulækkert at ryge indenfor*” (bilag 13, informant F: s. 6, linje 145-146). Ud fra empirien er det svært at afgøre, om rygeloven har været med til at øge mængden af henkastede skodder i ryge-skodnings-praksissen, da ingen af informanterne artikulere en ændring i deres adfærd efter stramningen af rygeloven. Dog kan vi ud fra observationerne argumentere for, at der ses en tydelig tendens til, at folk henkaster skodder, når de står ved busstoppesteder. Men om denne kausale relation skyldes rygeloven, er svært at påvise ud fra den empiri, vi har genereret.

Præfiguration

Det andet begreb præfiguration omhandler den indflydelse, nuværende aktiviteter har på den nærmeste fremtid. Som skrevet i analysedel 1, har tidsintervallet mellem busserne, som visualiseres på afgangstavler, indflydelse på ryge-skodnings-praksissen. På denne måde er ventetiden præfigurativ for, hvad rygerne kan nå at lave, inden bussen ankommer.

Begrebet præfiguration kan altså være med til at definere, hvad der skal være til stede, for at ryge-skodnings-praksissen kan finde sted og eksistere. På denne måde er cigaretten i sig selv præfigurativ for, at rygningen kan finde sted, og det er først, når vi har cigaretten, at der kan opstå en ryge-skodnings-praksis. I denne ryge-skodnings-praksis har vi i analysedel 1 fremanalyseret fire rationaler, som tillader forskellige måder at skodde cigaretterne på i ryge-skodnings-praksissen, som alle kan være præfigurative for forskellige fremtidsscenarier.

Rationalerne, som forsøger at legitimere henkastning af skodder i afløbsriste, på cykelstier, fliser, beton og asfalt legal, kan være præfigurative for miljøet på en uhensigtsmæssig måde.

For eksempel kan skodder i afløbsristene medvirke til, at afløbsristene stoppes med skodder, skodderne kan forurene grundvandet, og de kan ledes ud i havene. På samme måde kan de andre henkastede skodder føres med vind og regn ud i naturen og ende i havene, jævnfør kapitel 2 "State of the art". Den dominerende ryge-skodnings-praksis er dermed præfigurativ for, at skodderne havner i naturen og har dermed indflydelse på fremtidens miljø.

Konstitution

Det tredje begreb omhandler, at enheder ikke ville eksistere eller have betydning, hvis praksissen ikke findes. Her kan det virke banalt, at hvis selve ryge-praksissen ikke eksisterede, ville der ikke være en ryge-skodnings-praksis, hvorfor problematikken med henkastede skodder ikke ville opstå. Men da ryge-praksissen eksisterer, og højst sandsynligt altid vil være til stede, som de sidste tyve års forskning har vist – det er svært helt at afskaffe rygning – er sandsynligheden for, at der vil være en problematik med henkastede skodder til stede. Dog kan prisen være præfigurativ for, om rygerne køber cigaretterne, som muligvis kan medføre, at færre ryger, hvorfor færre skaber en ryge-skodnings-praksis, hvilket kan resultere i færre henkastede skodder i samfundet. At cigaretter som enhed er konstituerende for, at der kan henkastes skodder, samt at prisen kan være præfigurativ herfor, italesætter informant E:

"Ja, fordi så ville børnene jo ikke købe dem, og jeg ville jo også selv få sværere ved at købe dem, og så ville der jo heller ikke være så mange skodder. Jeg tror jo mest, at dem, som smider skodder, er de unge og så de helt gamle, som altid har været vant til det. Fordi de unge forstår bare ikke, det er et problem, og de gamle er jo bare sådan "det har vi altid gjort, så det bliver vi ved med" (bilag 11, informant E: s. 5, linje 143-146).

På samme måde kan det igen virke banalt, at ryge-skodnings-praksissen, som analysen har påvist, er følsom overfor vente-praksissen, som skabes af enhederne busser. Hvis bussen ikke skabte en vente-praksis, ville rygerne ikke have mulighed for at ryge, mens de venter på bussen, og så ville ryge-skodnings-praksissen ikke eksistere. Dette kan indikere, at problematikken vedrørende henkastede skodder kan løses ved at sætte flere busser ind, men som analysen har påvist, er ryge-skodnings-praksissen mere kompleks end som så. Vi argumenterer her for, at selvom vente-praksissen forsvandt, ville det ikke nødvendigvis mindske antallet af henkastede skodder. I stedet kan der argumenteres for, at problematikken sandsynligvis ville flytte sig til et andet site, idet rygerne stadig har et behov for at ryge.

Intentionalitet

Intentionalitet er den fjerde relationskategori og omhandler den intentionalitet eller bevidsthed, informanterne har om ryge-skodnings-praksissen. I dette afsnit synliggør vi således de tanker og forestillinger knyttet hertil. Disse tanker og forestillinger er med til at påvirke handlingerne og brugen af materielle enheder i praksissen.

Den bevidsthed eller intentionalitet, rygerne knytter til arrangementerne i ryge-skodnings-praksissen, er ikke entydig, og selv hos de samme informanter italesættes modsatrettede oplevelser. Der ses dog en tendens blandt informanterne til, at forskellige tanker og forestillinger knyttes til forskellige sites, hvor ryge-skodnings-praksissen finder sted.

Alle informanterne synliggør gennem deres sigen en oplevelse af, at det er let at komme af med skodder i ryge-skodnings-praksissen, så længe der er skraldespande tilgængelige. Dog italesætter de forestillinger om, hvorfor de tror andre rygere ikke benytter skraldespanden: *“... hvis man triller gløden og sørger for, der ikke er ild i, så er det jo fint at smide den deri, ellers er der askebægre i stolperne – men de er tit overfyldte”* (bilag 9, informant B: s. 3, linje 33-34). Informant A beskriver ligeledes billedet af skraldespandene ved busstoppestederne som ulækkert: *“Ej, det er jo bare vildt ulækkert, altså man kan jo se, der er en, der har prøvet her, og altså hele vejen rundt kan man se, folk prøver.”* (bilag 8, informant A: s. 4, linje 92-93). Skraldespandene eller askebægrene er altså tit overfyldte og ulækre, hvilket muligvis kan påvirke brugen af disse negativt.

Denne oplevelse af, at det er let nok at komme af med skodder i ryge-skodnings-praksissen, skifter, når informanterne *bevæger* sig fra et site til et andet, hvor tilgængeligheden af skraldespande mindskes: *“Altså, når jeg går på fortovet og ryger, så ender jeg op med det og ved ikke, hvor jeg skal gøre af det, så det sker jævnligt.”* (bilag 9, informant B: s. 2, linje 21-22). Det kan derfor være svært at komme af med skodder i en skraldespand, når man som ryger er på vej et sted hen. Den samme oplevelse artikuleres af informanterne F og C: *“Men når der ikke er nogen skraldespande, så kan det være lidt svært.”* (bilag 13, informant F: s. 2, linje 8) samt: *“... øh ved en strand... Det er problematisk, fordi der ikke altid er skraldespande”* (bilag 10, informant C: s. 2 linje, 14-16). Ryge-skodnings-praksissen opleves derved som besværlig for rygerne, når der ikke er skraldespande tilgængelige, så det er svært at komme af med skodderne på en miljøvenlig måde. Disse oplevelser eller tanker relaterer sig til de tidligere omtalte rationaler, som vi fremanalyserede i analysedel 1, der netop forsøger at gøre henkastning af skodder til en legal handling i ryge-skodnings-praksissen, som informant F udtrykke det: *“Ja, og hvis der virkelig ikke er noget, jeg mener, der skal ikke gå mere end fem*

minutter mellem, så kan jeg godt finde på at smide det” (bilag 11, informant F: s. 3, linje 39-40). Som netop skrevet må vi antage, at begrundelsen herfor bunder i oplevelsen af, at det bliver svært at finde en skraldespand, hvorfor skoddet henkastes. Ser vi på observationerne på Tuborgvej, kan denne oplevelse af, at det er besværligt at finde skraldespanden, understøttes: *“Der er 14 meter fra busskuret til skraldespanden. Skraldespanden står på den anden side af afgangsskiltet, som viser, hvornår bussen kommer, hvilket gør, at den kan være svær at se, når man sidder i buskuret”* (bilag 1, s. 2 og 8). Ud af de seks aktører, der røg ved dette busstoppested, smed fire af dem deres cigaretter og var ikke i nærheden af skraldespanden. De to aktører, der benyttede skraldespanden, stod lige ved denne. Observationen kan derved indikere, at skraldespandens placering kan have betydning, da aktørerne smed deres skod lige inden indstigning i bussen, fordi skraldespanden stod for langt væk til at kunne anvendes.

Udover aktørernes oplevelse af, at der ikke altid er skraldespande tilgængelige, bliver ryge-skodnings-praksissen på farten yderligere negativ betonet, i og med at cigaretten skifter karakter, når den er røget, som skrevet i analysedel 1:

“... altså, det er jo småting, hvis jeg gik hjem herfra og skulle ryge, og jeg så blev færdig, så skal der aldrig gå mere end fem minutter højst, før man skal kunne komme af med, især ikke hvis man kender området. Men det er heller ikke fedt ikke at kunne komme af med sit affald, specielt ikke når det lugter så dårligt, som det gør.” (bilag 11, informant D: s. 3, linje 67-70)

At cigaretten lugter og opfattes som ulækker, kan derved være med til at påvirke informanternes handling i ryge-skodnings-praksissen på en sådan måde, at skodderne henkastes, hvis der ikke er en tilgængelig skraldespand inden for et kort tidsrum.

For at imødegå denne problematik har organisationen Hold Danmark Rent udviklet lommeaskebægre til skodderne, som vi tidligere har omtalt i kapitel 2 “State of the art”. Lommeaskebægrene er lugt- og varmesolerede, og det tændte skod kan kommes direkte i askebægret, hvorefter ilden slukkes grundet luftmangel (Hold Danmark Rent, 2013). Disse lommeaskebægre benyttes af nogle af informanterne og af to af aktørerne: *“... Hun ryger den færdig og skodder den med fingrene og tager et lommeaskebæger i tasken frem, som hun putter skoddet i. (Skraldespanden stod lige ved siden af hende)”* (Bilag 4, aktør 33: s. 22-23) samt aktør 18 (bilag 4, aktør 18: s. 12). For de to aktører fungerer lommeaskebægrene i ryge-skodnings-praksissen, hvorfor vi kan argumentere for, at tankerne knyttet til lommeaskebægrene kan være positive, hvilket medfører handlingen: at lommeaskebægrene

benyttes. Vender vi blikket mod informanterne, anvender to af dem også lommeaskebægret: *“... Problemet er, at nu har jeg fået sådan en her (trækker et lommeaskebæger ud af jakken) af min gamle sambo, og jeg har en anden i min anden jakke, så jeg altid har en på mig...”* (bilag 11, informant D: s. 3, linje 41-43) samt: *“Nej, nej, jeg henkaster det ikke, for jeg har sådan en lille fin en, der hedder ”holder byen ren” eller sådan noget mærkelig dims, man kan have i lommen”* (bilag 10, informant C: s. 2, linje 21-22). Disse citater tydeliggør, at selvom informanterne oplever, at det kan være svært at finde en skraldespand i ryge-skodnings-praksissen på farten, har de fundet løsningen ved hjælp af lommeaskebægret. Modsat har to andre informanter en forestilling om lommeaskebægrene som værende klamme: *“Ja, jeg har også prøvet lommeaskebægre, men de bliver altså klamme med tiden”* (bilag 9, informant B: s. 3, linje 63). Samme forestilling italesætter informant A, som også finder lommeaskebægrene ulækre (bilag 8, informant A: s. 2, linje 31-32). Andre informanter benytter i stedet hundeposer eller cigaretpakker til skodder i ryge-skodnings-praksissen på farten. Et interessant fund i forbindelse med lommeaskebægrene er dog, at informanterne italesætter en forestilling om, at det er svært at komme i besiddelse af disse (bilag 12, informant E: s. 2, linje 12-13).

Vi argumenterer for, at informanterne er tvetydige, idet de på den ene side beskriver manglen på skraldespande i ryge-skodnings-praksissen som besværlig, hvilket kan medføre, at skodderne henkastes. På den anden side har nogle af informanterne på egen hånd fundet en løsning på denne problematik gennem lommeaskebægre, hundeposer eller cigaretpakker. Det ses, at den bevidsthed, der knyttes til lommeaskebægre, har betydning for, om det benyttes.

Forståelse

Forståelse er den femte og sidste relationskategori, som omhandler, at individer kan have forskellige forståelser af de materielle arrangementer. I dette afsnit synliggør vi derfor de individuelle forståelser, der er knyttet til skraldespande, samt hvilken forståelse der gør sig gældende, når der er tale om, hvor eller hvordan cigaretten skal skoddes.

Empirien viser, at der er knyttet forskellige forståelser til, hvordan en skraldespand kan benyttes. Det første eksempel omhandler, som før beskrevet i analysedel 1, den potentielle brandfare ved brugen af skraldespanden. Blandt informanterne ses der en forståelse af, at skraldespanden kan benyttes til skodder, så længe skodderne er slukket. Hvis skraldespanden skal anvendes, kræver det altså en handling bestående i at slukke skoddet. Som observeret henkaster størstedelen af aktørerne deres skodder uden at slukke dem. (bilag 1-4). Vi kan derfor sætte spørgsmålstegn ved, om det er samme forståelse, der her går igen,

dvs. at aktørerne henkaster deres skod med det rationale, at denne handling er bedre end at kaste tændte skodder i skraldespanden: *“... jeg smider aldrig et skod ned i en skraldespand, uden den er slukket, fordi jeg ved, det kan risikere brand...”* (bilag 13, informant F: s. 4, linje 82-83).

Det andet eksempel omhandler igen de før omtalte afløbsriste. Til afløbsristene knyttes den forståelse, at de fungerer som skraldespande. Både informanter og aktører tydeliggør denne forståelse: *“Går ud og væk til vejen, hvor der ligger en rist. Smider den ned i risten, og går derefter tilbage til sin ven”* (Bilag 1, aktør 1: s. 3) samt:

“Ja, og de er jo alle steder, så kan man bare putte skoddet deri. Når jeg er færdig med at ryge den her, smider jeg også i risten (peger på risten bag os). Jeg foretrækker faktisk at bruge risten, hvis der er en.” (bilag 9, informant E: s. 2, linje 34-35)

Her tydeliggør informant E denne forståelse af, at afløbsristen fungerer som en skraldespand til skodder. Ydermere understreger hun denne forståelse ved at italesætte, at hun foretrækker at benytte afløbsristen frem for en skraldespand. Samme forståelse går igen hos informant D, som også finder det legitimt at smide skodder i afløbet frem for at henkaste det: *“Og selv på gaden, hvis man gør det, så i et afløb, det er også på en eller anden måde mere legitimt. Eller det føles mere legitimt”* (bilag 9, informant D: s. 5, linje 107-108). Det er interessant, at informanterne knytter forskellige forståelser til, om det er legitimt at benytte skraldespande eller afløbsriste til skodder.

Yderligere finder vi det interessant, at to informanter knytter en forståelse til cigaretten omhandlende fest og samvær. Dette italesættes blandt andet af to af informanterne: *“Altså når jeg er sammen med nogle veninder, som ryger, så ryger jeg bare. Eller til en fest, hvor alle ryger”* (bilag 9, informant E: s. 4, linje 93-94). Den samme forståelse gør sig gældende hos informant G: *“Øhh (...) det er svært, jeg er startet som festryger, og så har jeg måske røget sådan fast i 3-4 år. Jeg ryger særligt, når jeg er sammen med nogle (.) til fest og sådan”* (bilag 9, informant G: s. 2, linje 5-16). De to informanter knytter derved en forståelse til rygning som noget, der hører til fest, samvær og fællesskab, som informant B berører: *“Der er selvfølgelig et fællesskab i dem, der skal ud og ryge”* (bilag 9, informant B: s. 4, linje 98). At cigaretten forstås som et socialt element, underbygges af kapitel 2 ”State of the art”.

Grunden til, at vi finder dette interessant, er, at denne forståelse af cigaretten som et socialt element *ikke* går igen ved busstoppestederne. Da vi for eksempel spørger informant B, om samme fællesskab gør sig gældende ved busstoppestederne, svarer han nej (bilag 9, informant B: s. 4-5, linje 98-100). Dette underbygger informant G, da hun fortæller om sin

forståelse af, hvad rygning giver hende ved busstoppesteder: *“Nej, det er kun mig selv eller for min egen skyld... tværtimod så går jeg væk, hvis jeg står ved et stoppested. Så der går jeg væk fra fællesskabet”* (bilag 14, informant G: s. 4, linje 95-97). Denne forståelse kom også til udtryk under observationerne, hvor størstedelen af rygerne stod alene og ikke interagerede med hinanden (bilag 1-7). Der kan altså argumenteres for, at forståelsen af cigaretten, og af hvad denne kan bidrage med, er kontekstafhængig. Forståelsen af cigaretten til fest knyttes til fællesskab og samvær. Det modsatte gør sig gældende ved busstoppesteder, hvor cigaretten tilsyneladende forstås som en ekskluderende eller isolerende størrelse, set fra informanternes perspektiv, idet de selv foretrækker at gå væk fra fællesskabet.

Til sidst argumenterer vi for, at det er vigtigt at understrege, hvilken forståelse af cigaretten der opstår, når den er røget og ender som et skod. Som skrevet er der en tydelig forståelse hos informanterne af, at cigaretten skifter karakter, når den er røget. Cigaretten går fra at være en nydelse til at blive opfattet som ulækker, hvilket kan være medvirkende til, at cigaretter henkastes.

Sammenfatning

Analysedel 2 har givet et indblik i, hvordan enhederne i de materielle arrangementer influerer på rygeres adfærd i ryge-skodnings-praksis. Relationskategorien Kausale relationer har påvist, at de opsatte skraldespande ved busstoppestederne ikke har haft den ønskede effekt, når der ses på henkastede skodder. Modsat har skraldespandene virket efter hensigten, når der ses på den generelle mængde af henkastet affald. Ydermere har analysen været med til at påvise, at rationalerne hos informanterne, fremanalyseret i analysedel 1, er informanternes forsøg på at legitimere henkastede skodder og handlingen er dermed præfigurativ for miljøet på en uhensigtsmæssig måde. Både cigaretten og bussen som dele af arrangementet i vente-praksissen er konstituerende, for at ryge-skodnings-praksissen kan finde sted. Derfor kan det virke, som om løsningen på skod-problematikken består i at indsætte flere busser eller ved hjælp af lovgivning forbyde rygning. Men ryge-praksissen vil med stor sandsynlighed blive ved med at eksistere, og rygerne vil fortsat have lysten til at ryge, selvom flere busser sættes ind. Den intentionalitet, rygerne knytter til arrangementerne i ryge-skodnings-praksissen, er ikke entydig. Analysen indikerer, at problematikken i særdeleshed opstår, når rygerne bevæger sig mellem forskellige lokationer, hvor rygerne ikke kan komme af med skoddet i en skraldespand med det samme. Grunden til, at skoddet skal bortskaffes hurtigt, ligger i, at det er en del af intentionaliteten vedrørende skodderne, at disse associeres med noget ulækkert og lugtende. Lommeaskebægre som løsning på denne problematik ser ud til at virke for nogle rygere og ikke for andre. Afslutningsvis knytter rygerne forskellige forståelser til brugen af

skraldespanden. Nogle rygere benytter skraldespanden til skodder, mens andre ikke benytter den. En årsag hertil kan være, at nogle rygere har en forståelse af, at skodderne kan antænde skraldespanden, hvorfor de hellere vil henkaste skodderne eller anvende afløbsristene. Til afløbsristene knyttes en forståelse af, at det er bedre eller lige så godt at anvende denne som skraldespand til skodderne.

Løsningsforslag

I dette afsnit ønsker vi at fremsætte løsningsforslag til at underbygge den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis. Dog mener vi ikke, at der er et løsningsforslag, som er det "sande", og som er løsningen på hele skod-problematikken. I stedet anerkender vi, at der er flere løsninger afhængig af rygere og kontekster, og det er i disse løsninger, vi søger at finde nogle fællesnævner, der kan munde ud i nogle overordnede forslag. Disse løsningsforslag vil senere blive diskuteret i kapitel 6. Ydermere ønsker vi at gøre opmærksom på, at vi ikke er uddannet inden for design, hvorfor vi ikke berører detaljer i løsningsforslagene, men snarere de overordnede tanker bag disse.

Vi opstiller to overordnede løsningsforslag på baggrund af analysens fund. Analysen gav et tydeligt billede af, at der er fire overordnede forståelser af, hvilken adfærd der gør sig gældende i ryge-skodnings-praksissen, som tydeliggjorde, at mange rygere henkaster deres skodder på jorden, på trods af at der er skraldespande tilgængelige. Ligeledes er der en stor afstandtagen fra at henkaste skodder blandt informanterne, der italesætter sig selv som miljøbevidste. Det interessante er, at analysen viser, at disse rygere alligevel opstiller en række rationaler i et forsøg på at legalisere handlingen at henkaste skodder. Disse rationaler er dog baseret på en mangelfuld viden, som er skabt og genskabt af ryge-skodnings-praksissen. Vi vurderer derfor, at oplysning og viden om skodder og skod-problematikken er vigtig for, at en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis kan skabes og genskabes. Det første løsningsforslag munder på denne baggrund ud i en kampagnestrategi, som skal oplyse og tilføre mere viden til rygerne om skodder.

Det andet løsningsforslag omhandler udformningen af en ny enhed i de strukturelle arrangementer i ryge-skodnings-praksissen i form af en cigaretrist til skodder. Dette løsningsforslag begrundes med, at gøren i den dominerende ryge-skodnings-adfærd er: at smide skodder på gaden eller anvende afløbsriste til skodderne. For ikke at ændre på denne gøren kan en cigaretrist muligvis være med til at ændre på den dominerende ryge-skodnings-praksis ved at tilbyde rygerne en hensigtsmæssig måde at komme af med skodderne på, uden at de skal ændre deres gøren. Denne cigaretrist kan ligeledes være med til at forme og skabe

en gøren som er miljøvenlig. De to løsningsforslag hænger derved sammen og styrker hinanden.

Kampagnestrategi

Det første løsningsforslag omhandler oplysning ved hjælp af en holistisk kampagnestrategi. Vi tænker derfor, at forskellige medier kunne være afsæt til at oplyse rygerne om det problematiske i at henkaste skodder. Kampagnestrategien kan bestå af flere komponenter på forskellige sociale platforme, såsom reklamefilm, blogindlæg samt post på instagram. Hertil kan der benyttes influencers³ eller folkekære skuespillere. Ligeledes kan der sættes plakater op ved busstoppestederne og på busserne, og der kan sættes ny tekst på cigaretpakkerne, som på en positiv måde ansporer rygerne til at benytte cigaretristen eller skraldespanden til skodder.

Som skrevet vælger vi at inddrage elementer fra nudgingtilgangen, sådan at vi undgår den "løftede pegefinger", samtidig med at rygeren får muligheden for at tage en bedre beslutning for miljøet, uden at fjerne rygerens oprindelige handlemuligheder. Dette kaldes libertariansk paternalisme, og grundideen er at få folk til at gøre, hvad der er til deres eget bedste, uden at man indskrænker deres ret til frit at vælge selv. Kampagnestrategien skal ligeledes udformes i positive vendinger, som er centrale for nudgingtilgangen. For eksempel kan en formulering til cigaretpakkerne være "Tak, fordi du kaster dit skod i cigaretristen" i stedet for den nuværende skræmmende tekst "Rygning kan dræbe". På denne måde fjernes den dårlige samvittighed eller den såkaldte "løftede pegefinger", som den nuværende tekst bidrager til. Ydermere argumenterer vi for, at de sidste mange års oplysning om rygningens negative fysiologiske konsekvenser har medført, at de fleste rygere er klar over, at rygning er usundt, hvorfor den nuværende tekst på cigaretpakken kan virke overflødig. På samme måde skal plakaten til busstoppestederne og selve bussen udformes.

Reklamefilm, blogindlæg samt post på instagram skal alle være med til at oplyse om skodproblematikken og samtidig fremvise en adfærd, hvor skodder smides i skraldespanden. Ved hjælp af brugen af influencers og skuespillere på disse platforme kan de nuværende normer knyttet til skodder, og derved den dominerende ryge-skodnings-praksis, muligvis påvirkes. På trods af at vi søger at undgå den "løftede pegefinger", finder vi det også nødvendigt, at kampagnestrategien bidrager med reel viden om konsekvenserne ved at henkaste skodder. Der er derfor en fin balance mellem at tydeliggøre konsekvenserne og anvende positive eller

³ Begrebet influencer dækker over en type af reklame, hvor influenceren (individet) kan nå ud til rigtig mange mennesker og derfor være med til at give deres følgere inspiration eller komme ud med et budskab.

humoristiske vendinger. Dette har Dansk Affaldsforening formået at gøre på en, i vores optik, fin måde gennem reklamen "Skal du fucke med mit grundvand, Claes?" med Bodil Jørgensen (Dansk Affaldsforening, 2015). På samme måde kunne reklamefilm, blogindlæg samt post på instagram udformes. Et indlæg kan for eksempel omhandle, at de henkastede skodder havner i havene og i dyr, og at man kan få bøder ved at smide skodder, samt at brandfaren ved at benytte de offentlige skraldespande til skodder er minimal. Alle disse budskaber kan gøres humoristiske og positive på samme måde som reklamefilmen fra Dansk Affaldsindsamling. Kampagnestrategien kan ligeledes oplyse om, at der opsættes nye cigaretriste til skodder ved busstoppestederne (dette løsningsforslag beskriver vi nedenfor under "Cigaretristen").

Derudover har analysen også vist, at henkastede skodder ofte opstår i ryge-skodnings-praksissen, når rygerne bevæger sig fra et site til et andet i det offentlige rum. Hertil har vi ikke et nyt løsningsforslag, da der allerede er lavet lommeaskebægre, som tilsyneladende fungerer for nogle og ikke for andre. Analysen viste dog, at ikke alle rygere vidste, hvordan de fik fat i disse lommeaskebægre, hvorfor vi foreslår, at askebægrene skal være mere tilgængelige og eventuelt kunne hentes gratis, for eksempel i supermarkeder eller i busser.

Cigaretristen

Det andet løsningsforslag omhandler udformningen af en rist til skodder. Grunden til, at vi vælger at udforme et sådant løsningsforslag, er, at analysen har været med til at vise, hvordan cigaretten skifter karakter fra at have en nydelsesværdi til at lugte grimt. Derfor vil rygerne gerne hurtigt af med deres skodder samt minimere den fysiske kontakt med egne skod og andres skodder. På samme måde kan de offentlige skraldespande opleves som ulækre, da de ofte er beskidte (se bilag 1-4), hvilket kan medføre, at rygerne ikke vil i fysisk kontakt med skraldespanden. Samtidig viser analysen en tendens til, at rygerne benytter afløbsristene til skodderne frem for skraldespandene, og det kan begrundes med det andet rationale vedrørende brandfaren ved at benytte skraldespanden til skodder. Adfærden, der består i at smide skodder i afløbsristen, er meget lig adfærden, når rygerne smider skodder på gaden. For ikke at ændre på denne gøren kan en cigaretrist muligvis være med til at ændre på den dominerende ryge-skodnings-praksis ved at tilbyde rygerne en måde, hvorpå de kan komme af med skodderne, uden at de skal ændre deres gøren. Netop her bidrager nudgingtilgangen med teori, som kan forklare, hvorfor det er hensigtsmæssigt ikke at ændre på rygeres gøren. Som skrevet træffer mennesket ofte beslutninger på baggrund af system 1, det ubevidste, hurtige og automatisk system, hvorved de agerer, som var de på autopilot. Man kan sige, at de agerer ud fra en vane og derfor ikke analyserer, hvilken adfærd der er mest hensigtsmæssig, men i stedet hvilken adfærd det er lettest at udføre. Dette løsningsforslag omhandler derfor *ikke* en ændring af rygeres gøren i ryge-skodnings-praksissen, men

derimod en ændring af de materielle enheder og arrangementer i ryge-skodnings-praksissen ved busstoppestederne. Udover at rygerne ikke skal ændre på deres gøren, slipper rygerne også for at komme i fysisk kontakt med de beskidte skraldespande samt andres skodder.

Cigaretristen skal være i jorden på samme måde som almindelige afløbsriste. Det er dog væsentligt, at den ikke ligner almindelige afløbsriste for meget, da vi *ikke* ønsker at skabe forvirring hos rygerne, ved at afløbsriste og cigaretriste kan forveksles med hinanden. Derfor kan cigaretristen have de klassiske riller, men i stedet for at være kvadratisk som afløbsristene kan den gøres aflang og smallere. Ligeledes kan cigaretristen have en anden farve, såsom orange, der kan vække associationer til skodder. Ydermere kan der aftegnes orange fodspor på fortovet hen til risten, hvilket borgerne i forvejen kender til i form af grønne fodspor hen til skraldespandene. Ved at benytte fodspor indikeres det, at der længere fremme er en måde at komme af med affald på. For at gøre det let at afkode, at de orange fodspor peger hen mod en cigaretrist, kan der i fodsporet stå "Til cigaretskodder".

Således kan de to løsningsforslag, gennem en holistisk tilgang med afsæt i flere komponenter, søge at adressere rygerne. Derved kan løsningsforslagene muligvis være med til at understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis ved at give mulighed for en miljøvenlig gøren i ryge-skodnings-praksissen samt gennem oplysning. Disse løsningsforslag kan derved sammen være med til at skabe og genskabe den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis og gøre denne til den dominerende praksis.

I dette kapitel diskuterer vi de hidtil benyttede teorier samt metoder og deres betydning for specialets fund. Ydermere diskuterer vi disse fund samt de overordnede tanker bag de to løsningsforslag og disses fordele og ulemper.

Teoridiskussion

I dette afsnit diskuterer vi samspillet mellem de to valgte teorier: praksisteori ud fra Theodor Schatzki samt nudgingtilgangen, idet vi stiller os kritiske over for, om det har givet mening at anvende teorierne.

Som skrevet i kapitel 3 er praksisteorien en lang og bred human- og socialvidenskabelig tradition. Dette har medført en igangværende diskussion om, hvilken videnskabsteoretisk retning praksisteorien befinder sig inden for. Praksisteorien kan anses som positivistisk, da den er beskrivende. Her ville praksisteoretikerne selv argumentere for, at de ikke er positivistiske, idet der ikke knyttes positivistiske tolkninger til beskrivelserne. På denne måde registrerer vi, hvad der foregår i ryge-skodnings-praksissen, for at blive i stand til at se nogle mønstre og sociale relationer med hovedvægten lagt på det sociale. Derfor anser vi ikke praksisteorien som positivistisk. På samme måde kan der argumenteres for, at nudgingtilgangen heller ikke er udelukkende positivistisk. Grunden hertil er, at der indføres et ikke-rationelt subjekt, i den betydning at mennesket opfattes som Homo Practicus, hvorved nudgingtilgangen tager afstand fra mennesket som Homo Oeconomicus, det autonome, rationelle og kalkulerende individ.

Modsat er diskussionen om, hvordan folk skaber mening, ikke så betydningsfuld eller afgørende i nudgingtilgangen. Derfor vurderer vi, at det giver god mening at anvende praksisteorien i samspil med nudgingtilgangen, da mening netop er i fokus i praksisteorien. For nudgingtilgangen er det centrale, hvordan menneskelig adfærd kan påvirkes. Hvorvidt adfærden opleves som meningsfuld, eller hvordan der findes mening, er mindre vigtigt her. Modsat er det sociale, samt hvordan mennesket finder mening i de praksisser, de indgår i, centralt for praksisteorien. Yderligere kan nudgingtilgangen anses som meget lineær, forstået på den måde at man finder en given problematik og ændrer på nogle ting i omgivelserne for

at påvirke denne problematik i en ønsket retning. Her bidrager praksisteorien til at åbne for kompleksiteten i en given praksis gennem begreberne *sigen* og *gøren* i den sociale ordens mekanismer samt ved hjælp af relationskategorierne i form af materielle enheder og mekanismer. Praksisteorien bidrager dermed til en helhedsforståelse af selve praksissen, som er praksisteoriens styrke, men denne teori bidrager ikke til et svar på, hvordan der konkret kan ændres på praksissen. Det er netop her, vi mener, at nudgingtilgangens styrke træder klart frem, da den er handlingsorienteret og bidrager med teori til forandring. Vi mener dermed, at de to teorier styrker hinanden, praksisteorien ved at give en helhedsforståelse af kompleksiteten i praksissen og nudgingtilgangen ved at tilbyde redskaber, som muligvis kan påvirke og ændre praksissen.

En anden måde, hvorpå vi kunne have inddraget et forandringsperspektiv, havde været ved at inddrage Stephen Kemmis et al., som transformerer eller videreudvikler Schatzkis filosofiske tanker ved at tilknytte et forandringsperspektiv, ved hjælp af hvilket der kan udvikles nye praksisser (Kemmis, et al., 2014). Dette gøres i bogen "Changing Practices, Changing Education", hvori Kemmis et al. beskriver, at en praksis ikke kan ændres, uden at man ændrer på de eksisterende arrangementer i de *intersubjective spaces* (*intersubjektive rum*), som understøtter praksissen (Kemmis, et al., 2014). De intersubjektive rum består af kulturelle-diskursive arrangementer i dimensionen semantiske rum, materiel-økonomiske arrangementer i dimensionen fysisk rum og tid samt socialpolitiske arrangementer i dimensionen sociale rum (Kemmis, et al., 2014, s. 5-9).

Metodediskussion

I følgende afsnit diskuterer vi de metodiske overvejelser og herunder anvendelsen af valgte metoder.

De kvalitative semistrukturerede forskningsinterviews af de syv informanter bidrager til et bredt vidensgrundlag og giver indsigt i informanternes praksisser gennem deres *sigen* og *gøren*. Det kan dog diskuteres, hvorvidt vores formulering, da vi kontaktede mulige informanter i *Sydhavnens bedste karmagruppe*, var fyldestgørende, da vi ikke eksplicit skrev, at vi søgte borgere, der smed skodder. Dette medførte, at de informanter, som deltog i interviewene, alle italesatte sig selv som borgere, der ikke henkastede skodder. Havde formuleringen i henvendelsen til *Sydhavnens bedste karmagruppe* derfor tydeligere beskrevet den ønskede målgruppe, havde vi måske fået nogle af disse som informanter. Modsat viser analysen, at på trods af at informanterne italesatte sig som borgere, der ikke henkastede skodder, opstiller de alligevel rationaler. Disse rationaler er ifølge deres egen forståelse med til at tillade

henkastning af skodder, hvorfor empirien alligevel belyser den ønskede problemstilling. En mulig årsag til, at informanterne italesatte sig selv som borgere, der ikke henkastede skodder, kan ligge i, at det til dels ikke er socialt accepteret at være ligeglad med miljøet. Ydermere kan rygerne i forvejen føle sig stigmatiseret af samfundet, hvorfor det at blive associeret med yderligere en upopulær praksis ikke er attraktivt for rygeren.

Efter interviewindsamling diskuterede vi, om vi skulle have spurgt dybere ind til informanternes konkrete gøren i ryge-skodnings-praksissen. En måde, vi kunne have gjort det på, havde været ved at inddrage den Italienske professor Davide Nicolini's interviewteknik *Interview to the Double (ITTD)*. Denne interviewteknik har netop fokus på at frembringe beskrivelser hos informanterne, ved at informanterne forsøger at repræsentere egen praksis gennem sproget. Dermed beskriver Nicolini en teknik, der består i, at informanten skal forestille sig, at interviewerens skal kunne overtage informantens praksis (Nicolini, 2009, s. 196). Informanten bliver bedt om at give så detaljerede beskrivelser af sin gøren, at interviewerens, i teorien, ville kunne overtage praksissen på præcis samme måde. På den måde havde vi muligvis fået et dybere kendskab til deres gøren i praksissen. Nicolini og den praksisteoretiske forståelse er generelt særligt interesseret i at se, hvad der sker i selve praksissen, men ikke interesseret i selve individets livsverden. Ud fra Nicolini's metodiske tilgang havde det muligvis været lettere at få en dybere indsigt i informanternes praksis. Modsat er den praksis, vi ønsker informanternes beskrivelse af, en negativ praksis – at henkaste skodder – hvorfor denne metode muligvis ikke ville have bidraget med en dybere indsigt i denne gøren. Derfor kunne vi for eksempel også have fulgt en rygers hverdag for at få indblik i dennes gøren for at belyse ryge-skodnings-praksissen.

Derudover gav feltarbejdet os mulighed for at observere og iagttage ryge-skodnings-praksissen blandt forskellige aktører. I den forbindelse observerede vi deres verbale samt nonverbale interaktion, der udspillede sig i praksissen. En ulempe i forbindelse med observationerne ved busstoppestederne var, at vi som skrevet tidligere har ladet os inspirere af rapporten "Optælling af affald", hvorfor vi netop valgte at observere knudepunkter i bydelen Bispebjerg. Her kan det diskuteres, om de valgte knudepunkter reelt var knudepunkter, defineret som steder med høj intensitet af trafik og mennesker, da dette ikke var tilfældet. Vi oplevede, at der ikke var rygere ved Bispebjerg station og måtte derfor gå tilbage til knudepunktet ved Nørrebro station, hvor vi tidligere havde observeret mange rygere. Det kan derfor diskuteres, om vi skulle have brugt mere tid på at undersøge de forskellige sites i Bispebjerg, inden vi påbegyndte observeringen, således at vi på forhånd havde haft et indblik i, om der var rygere. Modsat havde et for stort antal aktører gjort det sværere at selekttere i,

hvem vi ville observere i praksissen. Vi oplevede, at det antal aktører, der var på Nørrebro station, kom i et godt flow og i et antal, som vi kunne administrere. Derfor kan det diskuteres, om det havde været bedre at udfører observationerne på samme lokation i stedet for tre forskellige lokationer på samme antal dage.

Derudover oplevede vi en udfordring i at spørge ind til aktørernes gøren i selve ryge-skodnings-praksissen ved busstoppestederne. Grunden hertil var, at de fleste aktører, vi havde i sinde at tale med, typisk først henkastede skoddet lige inden indstigning i bussen. Dette medførte, at vi ikke kunne spørge ind til den konkrete adfærd. Vi kunne derfor med fordel have spurgt aktørerne, mens de røg, hvordan de skoddede deres sidst røgede cigaret. På denne måde havde vi fået indblik i aktørernes sign og ikke kun informanternes sign. Vi oplevede dog, da vi spurgte nogle rygere, mens de røg, at vores spørgsmål påvirkede deres adfærd til at benytte skraldespanden. Derfor kan det diskuteres, om denne metode havde bidraget til det ønskede indblik i problemstillingen. En anden måde, hvorpå vi kunne have fået indblik i aktørens sign, havde været ved at vælge et andet site for observationerne. Dette kunne for eksempel have været foran en bar eller cafe. Havde aktørerne befundet sig på en café, er muligheden for, at de ikke havde haft så travlt som ved busstoppestederne, til stede. Derfor kunne vi muligvis bedre spørge de aktører, der røg, om deres praksis. Det kan dog diskuteres, om der i lige så høj grad henkastes skodder ved caféer som ved busstoppesteder, hvilket igen havde kunne påvirke empirien. Yderligere kan det diskuteres, om en ændring af site havde medvirket til at give mere viden. Grunden hertil er, at rygerne ikke altid reflekterer over deres handling i ryge-skodnings-praksissen. Dette begrundes med henvisning til empirien, som indikerede, at nogle af rygerne gøren var baseret på en automatisk adfærd. Derfor ville en ændring af site muligvis ikke have bidraget med mere viden.

Diskussion af specialets fund

I følgende afsnit diskuterer vi specialets fund samt de overordnede tanker bag de to løsningsforslag og disses fordele og ulemper.

Analysen fremviser fire forskellige praktiske forståelser af, hvilken adfærd der produceres i ryge-skodnings-praksissen, og tre af de fire forståelser resulterer i henkastede skodder. Her finder vi det interessant, at de mulige forklaringer på, hvorfor skodder henkastes, er komplekse: Cigaretten skifter karakter, og der gives en række rationaler i forsøget på at legalisere handlingen under bestemte forhold, udover at henkastede skodder særligt opstår, når rygerne bevæger sig fra et site til et andet. Analysen viser yderligere, at nogle rygere selv finder løsninger på sidstnævnte problem i form af lommeaskebægre, cigaretpakker eller

hundeposer, som benyttes til skodder. Her stiller vi os kritiske over for den antagelse, at henkastede skodder er et udtryk for automatisk handling uden refleksion eller dovenskab. Kan det i stedet være de opstillede rationaler og forståelser, som dannes på baggrund af uvidenhed, der medfører de henkastede skodder? Vi mener ikke, at den ene forklaring er bedre end den anden, hvorfor vi har søgt at tilgodese begge gennem de opstillede løsningsforslag.

Løsningsforslaget angående kampagnestrategien kan muligvis gøre en forskel gennem oplysning, som kan danne bund for refleksion hos de aktører, som danner rationaler på baggrund af uvidenhed. Her kan det diskuteres, om kampagner reelt rammer den ønskede målgruppe eller kun rammer dem, som er åbne for det. I dag er der gode muligheder for at målrette kampagner mod enkelte målgrupper i samfundet ud fra kriterier som alder, bopæl og køn. Dette gør forskellige mediebyureauer. Dette løsningsforslag giver derfor mulighed for at udfase rationalerne baseret på en mangelfuld viden. Vi vurderer derfor, at oplysning og viden om skodder og skod-problematikken er vigtigt, for at en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis kan skabes og genskabes.

Det kan dog diskuteres, om en kampagnestrategi, som kan koste flere millioner kroner, er et nudgingtiltag. Grunden hertil er, at nudgingtiltag ofte er lette samt hurtige at implementere og sjældent dyre (Hansen P. G., 2017). Modsat koster det, som skrevet i Kapitel 1, årligt 110 millioner kroner at indsamle affald for Københavns Kommune, hvorfor en kampagnestrategi til et par millioner synes overkommelig i det store billede. Det er derfor svært at vurdere, hvornår noget er dyrt og billigt, og om kampagnestrategien derfor kan kaldes et nudgingtiltag?

Ydermere stiller vi os undrende over for, at der er bødeforlæg ved henkastning af affald, som ikke håndhæves. Det kan diskuteres, om loven om fartgrænser stadig ville virke præventivt, hvis bilister ikke fik bøder for at køre for hurtigt. På samme måde stiller vi os skeptiske over for nytten af at have bødestraf for henkastning af affald, hvis der ikke uddeles bøder?

Cigaretristen kan muligvis hjælpe de aktører, som henkastede skodder på baggrund af en automatisk adfærd, de aktører, der diskret smider cigaretten, samt de aktører, der benytter afløbsristene til skodder. Dette skyldes, at cigaretristen ikke ændrer på deres gøren i ryge-skodnings-praksissen, da skodderne stadig smides på jorden, men nu i en rist, som er lavet til dem. Da analysen viser, at problematikken i høj grad opstår, når rygerne bevæger sig fra et site til et andet site, kan det diskuteres, om opsætning af flere skraldespande er en løsning. Vores argument for, at dette ikke er tilfældet, bunder i flere af de forhold, som fremgik af analysen. For det første var den dominerende gøren i ryge-skodnings-praksissen at kaste,

tabe eller smide skoddet fra sig på jorden og enten lade det tændte skod være tændt eller slukke det med foden. Denne adfærd var dominerende, på trods af at der var skraldespande tilgængelige. Der var flere grunde til, at skraldespandene ikke benyttes til skodder, blandt rygernes italesatte forståelse af, at skodderne kunne antænde skraldespande, hvorfor det var bedre at henkaste disse. Dette kan indikere, at flere skraldespande muligvis ikke ville understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis, men at separate skraldespande eller askebægre – en cigaretrist kun til skodder – muligvis kan. Ligeledes vil rygerne helst undgå at komme i kontakt med andre skodder, når de smider skodder i cigaretristen. Dette er væsentligt, da analysen tydeliggjorde, at cigaretten skifter karakter, når den er røget, fra at symbolisere nydelsen til at være ulækker og lugtende, hvorfor de ikke ønsker at komme i kontakt med andres skodder.

Løbende i specialets undersøgelsesproces har vi bemærket, at andre kommuner har arbejdet med at udforme separate skraldespande eller askebægre kun til skodder. På tværs af kommunerne er der opsat forskellige skraldespande og askebægre i det offentlige rum. Det kan diskuteres, om disse forskellige skraldespande og askebægre kan medvirke til forvirring blandt borgerne. Ud fra nudgingtilgangen kan der argumenteres for, at det skal være let og hurtigt at afkode en handling, og hvis skraldespandene og askebægrene ser forskellige ud de steder, rygerne bevæger sig, kan det medføre ekstra tænketid, som kan påvirke adfærden. For eksempel har Frederiksberg og Køge Kommune (TV2 Lorry, 2017) (Ishøj Kommune, 2018) valgt at opsætte nye askebægre til skodder, som ligner en stor cigaret. Vi forholder os kritiske til dette tiltag, fordi denne store cigaret kan være med til at fremkalde rygetrangen hos rygerne, og samtidig er den måske med til at opretholde en form for normalisering af rygning i det offentlige rum. Modsat er det tydeligt, at askebægret eller skraldespanden er til skodder. Men som skrevet kan ryge-praksissen og ryge-skodnings-praksissen ikke adskilles fra hinanden, hvorfor det giver god mening at indtænke selve ryge-praksissen i løsningsforslagene. Da vi ikke ønsker at bidrage til normaliseringen, men tværtimod til afviklingen af rygning, finder vi det ikke ønskværdigt at opsætte store cigaretlignede skraldespande i det offentlige rum. På samme måde har Aurehøj Gymnasium i Gentofte Kommune afprøvet en skraldespand til skodder, som var udformet som en stemmeboks (bilag 15). Det vil sige, at rygerne smed et skod i den ene stemmeboks for at give sin stemme her eller den anden stemmeboks for at give sin stemme der. Dette fandt eleverne sjovt, og skodderne kom i stemmeboksen, men samtidig påvirkede det også eleverne til at ryge mere, fordi alle ville give sin stemme. Stemmeboksen virkede efter hensigten, men påvirkede samtidig eleverne til at ryge mere og havde derfor en utilsigtet konsekvens. Det kan derfor diskuteres, om det er etisk forsvarligt at udforme løsninger, som understøtter en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis, men som samtidig er med til at øge antallet af rygere. Dette tydeliggør

igen problemstillingens kompleksitet, og at det ikke giver mening at adskille ryge-praksissen fra ryge-skodnings-praksissen, men at man i stedet bør se på hele den sociale praksis. Derfor har vi gjort os mange tanker om udformningen af cigaretristen. I Helsingør og Ishøj Kommune har de netop opsat riste til skodder i det offentlige rum (Ishøj Kommune, 2018) (TV2 Lorry, 2019). Vi kan derfor ikke tage patent på denne løsning, men i stedet forholde os kritiske til den. Ristene til skodder ligner, i begge kommuner, til forveksling almindelige afløbsriste, som kan medføre, at rygerne også benytter de almindelige afløbsriste til skodder (bilag 15). På denne baggrund har vi søgt at udforme et design til løsningsforslaget, som adskiller sig fra afløbsristenes design. Men på trods af at vi har gjort os flere overvejelser om udformningen af cigaretristen, og hvad andre kommuner har gjort af indsatser i relation til skod-problematikken, vil der altid være utilsigtede konsekvenser ved at arbejde med adfærdsændringer.

I dette speciale har vi arbejdet med at undersøge, hvorfor nogle rygere henkaster skodder, samt hvordan den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis kan understøttes. Hertil opstillede vi en række forskningsspørgsmål, som danner udgangspunkt for konklusionen. For at besvare problemstillingen har vi valgt at tage udgangspunkt i Theodor Schatzkis filosofiske tanker om praksisteori samt perspektiver fra nudgingtilgangen. Specialets empiriske grundlag udgøres af en række observationer foretaget over tre dage i Bispebjerg i Københavns Kommune på sitet busstoppesteder. Hertil har vi suppleret observationerne med semistrukturerede kvalitative interviews af syv rygere.

Konklusionen er struktureret på basis af de fire forskningsspørgsmål, som vi har opstillet for at besvare problemformuleringen.

På baggrund af specialets fund kan vi fastslå, at bus-praksissen udgør en vente-praksis, som i høj grad er med til at definere og påvirke ryge-skodnings-praksissen på sitet busstoppesteder. Grunden hertil er, at bussen afslutter ryge-praksissen, grundet *reglerne*, idet der er rygning forbudt i bussen. Dette betyder, at rygerne skiller sig af med skodderne inden indstigning. Ligeledes viser specialet, at regler i sig selv ikke er nok til, at en given adfærd efterleves. Reglerne skal også være socialt accepteret, for at de følges. Både cigaretten og bussen som dele af arrangementet i vente-praksissen er konstituerende for, at ryge-skodnings-praksissen kan finde sted.

Retter vi blikket mod, hvilken gøren der er gældende i ryge-skodnings-praksissen, har analysen vist, at der ses fire forskellige *praktiske forståelser* af, hvilken adfærd der opleves som rigtig eller forkert i ryge-skodnings-praksissen. Den første forståelse findes hos den gruppe rygere, som helt åbenlyst henkaster skodder. Den anden gruppe udgøres af rygere, som diskret henkaster skodder. Den tredje forståelse ses hos de rygere, som benytter afløbsristene til skodder, og den fjerde og sidste forståelse haves af den gruppe rygere, som benytter skraldespandene. I alt henkastede 40 ud af 52 rygende aktører skodder. På denne måde er tre af de fire forståelser med til at opretholde og reproducere den norm, der består i at henkaste skodder i ryge-skodnings-praksissen. Ydermere viser analysen en tendens til, at ikkerygerne ikke reagerede på rygeres adfærd, hverken kropsligt eller verbalt. Som påpeget

i specialet indikerer dette, at denne adfærd er blevet til en social accepteret adfærd i praksissen. Samtidig viser analysen også, at størstedelen af rygerne udviser hensyn til ikkerygerne, ved at trække sig væk fra disse, sådan at rygningen ikke generer.

Specialet har været med til at afdække og belyse de *generelle forståelser* og derved normer, der knyttes til ryge-skodnings-praksissen. Helt overordnet tager informanterne afstand fra at smide skodder, da de finder det favorabelt at være miljøbevidste. På trods heraf artikulerer informanterne en række rationaler, som netop skal tillade dem at henkaste skodder i bestemte situationer og ved bestemte sites. Specialets undersøgelse har vist, at disse rationaler omhandler, at det er legalt at henkaste skodder de steder, hvor kommunen fejer dem op, at det er bedre at henkaste skodder end at komme dem i skraldespanden med mulighed for at antænde denne, at det er legalt at smide skodder i afløbsriste, da de er ude af syne, og sidst, at skodder er komposterbare, hvorfor det er legalt at henkaste disse. Dette underbygger relationskategorien *forståelser*, idet disse rationaler bundes i, at rygerne netop har en forståelse af, at skodderne kan antænde skraldespanden, hvorfor de hellere vil henkaste skodderne. Til afløbsristene knyttes en forståelse af, at det er bedre eller lige så godt at anvende disse til skodderne frem for de opsatte skraldespande.

Dog er det interessant, at mange rygere, ifølge informanterne, er klar over, at skodderne ikke er komposterbare. Rationalet kan derfor sidestilles med, at mange rygere godt ved, at det er usundt at ryge, men stadig gør det. På samme måde kan rygere have en viden om, at det ikke er godt for miljøet at henkaste skodder, men de henkaster alligevel disse. Normerne i ryge-skodnings-praksissen kan dermed være med til at afgøre, hvilken adfærd der er legitim at udføre. Disse rationaler er alle – set fra rygerens perspektiv – med til at legalisere henkastede skodder, hvormed denne gøren er *præfigurativ* for miljøet på en uhensigtsmæssig måde.

Yderligere kan vi ud fra specialets fund se en tendens til, at skraldespandenes placering og synlighed ikke alene er afgørende for brugen heraf. Analysen har således været med til at synliggøre, at normerne samt opfattelsen eller forståelsen af, hvorvidt skraldespanden skal benyttes til skodder, indvirker på, om skodderne henkastes. Således indikerer analysen, at de rygere, der ikke henkaster skodder, selv har fundet løsninger, når der ikke er tilgængelige skraldespande i ryge-skodnings-praksissen, og at de ikke anser det som problematisk at anvende skraldespandene. Samtidig blev det tydeligt, at de rygere, som smed skodder, også smed dem, når der var skraldespande tilgængelige. Derfor vurderer vi, at opsætning af flere skraldespande ikke nødvendigvis vil understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis. Dette understøttes af de *kausale relationer*, der påviser, at de opsatte skraldespande ved busstoppestederne ikke har haft den ønskede effekt, når der ses på henkastede skodder. En

anden årsag til, at skodder henkastes, kan findes i den *intentionalitet*, der knyttes til cigaretten i form af cigarettens karakterskifte, som udgør de *teleoaffektive strukturer*. Således skifter cigaretten karakter fra at symbolisere nydelse til at være ulækker og lugtende, når denne er røget. Rygerne vil derfor hurtigt af med skodderne og ikke i kontakt med andres skodder, som de undgår ved at smide dem.

På baggrund af ovenstående er der udformet to løsningsforslag, som kan være med til at understøtte den miljøvenlige ryge-skodnings-praksis. Det første løsningsforslag omhandler en kampagnestrategi bestående af flere komponenter på forskellige sociale platforme. Samtidig kan der sættes plakater op ved busstoppestederne og på busserne, og der kan sættes ny tekst på cigaretpakkerne som på en positiv måde ansporer rygerne til at benytte cigaretristen eller skraldespanden til skodder. Ligeledes giver kampagnestrategien mulighed for at bidrage med reel viden om konsekvenserne ved at henkaste skodder, dog på en positiv måde, for på denne måde at få bekæmpet nogle af rationalerne. Vi vurderer derfor, at oplysning og viden om skodder og skod-problematikken er vigtigt, for at en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis kan skabes og genskabes. Det andet løsningsforslag omhandler udformningen af en rist til skodder – en cigaretrist – som sammen med det første løsningsforslag kan være med til at underbygge en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis. Grunden til, at vi vælger at udforme et sådan løsningsforslag, er, at analysen har været med til at synliggøre, at rygerne hurtigt vil af med deres skodder samt ønsker at minimere den fysiske kontakt med egne skod og andres skodder. Yderligere viser analysen, at adfærden, der består i at smide skodder i afløbsristen, er meget lig adfærden, der består i, at rygerne smider, kaster eller benytter afløbsriste til skodderne. Dette løsningsforslag omhandler derfor *ikke* en ændring af rygerens gøren i ryge-skodnings-praksissen, men derimod en ændring af de materielle enheder og arrangementer i ryge-skodnings-praksissen ved busstoppestederne. Vi anerkender dog, at det altid er kompliceret at søge at ændre på adfærd, og at der altid vil være utilsigtede konsekvenser ved at arbejde med adfærdsændringer.

Bibliografi

- Andersen, S., Sørensen, B. B., & Ingholt, L. (2017). *Trivsel, fællesskab og faglighed på erhvervsskoler*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Bandura, A. (1999). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Journal of Social Psychology*, s. 38.
- Barnes, R. (18.. april 2011). Regulating the disposal of cigarette butts as toxic. *BMJ Journals*, s. 4.
- Brinkmann, S. (2010). Etik i en kvalitativ verden. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitativ Metoder*. København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitativ Metoder* (s. 24). København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Buch, A., & Andersen, V. (2016). At gøre det rigtige – etik i organisatorisk praksis. I K. D. Keller, *Organisatorisk dannelse – etiske perspektiver på organisatorisk læring* (s. 22). Aalborg Universitetsforlag.
- Danmarks Naturfredningsforening. (9.. februar 2019). *Bøder for henkastet affald*. Hentet fra Affaldsindsamlingen.dk: <https://www.affaldsindsamlingen.dk/om/affald/boder-for-henkastet-affald/>
- Danmarks Naturfredningsforening. (25.. Marts 2019). *Danmarks Naturfredningsforening*. Hentet fra [www.dn.dk](https://www.dn.dk/om-os/projekter-og-kampagner/affaldsindsamlingen/): <https://www.dn.dk/om-os/projekter-og-kampagner/affaldsindsamlingen/>
- Dansk Affaldsforening. (8.. september 2015). *Skal du fucke med mit grundvand, Claes?* Hentet fra Dansk Affaldsforening: <https://www.danskaffaldsforening.dk/nyheder/skal-du-fucke-med-mit-grundvand-claes>
- DSB. (24.. april 2019). *Røgfrie stationer*. Hentet fra [www.dsb.dk](https://www.dsb.dk/kampagner/rogfri-stationer/): <https://www.dsb.dk/kampagner/rogfri-stationer/>
- Folker, A. P., Finke, K., Bennesen, A. R., & Breinholdt, M. (2008). *Stigmatisering – debatoplæg om et dilemma i forebyggelsen*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Halkier, B. (2010). Fokusgrupper. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative Metoder*. København: Forfatterne og Hans Reitzel Forlag.
- Hansen, G. I., Aarstrup, S. M., Tjørnhøj-Thomsen, T., Rod, M. H., & Ingholt, L. (2017). *De unges stemmer – en pilotundersøgelse af brug af fremtidsworkshops på en erhvervsskole*. København: Statens Institut for Folkesundhed.

- Hansen, P. G. (24.. april 2017). Hvad er Nudging? *Dansk Nudging netværk*, s. 9.
- Hastrup, K. (2010). Feltarbejde. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative Metoder* (s. 25). København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Hold Danmark Rent. (1.. november 2013). *Hjælp et skod i kommunen*. Hentet fra ritgau.dk: <https://via.ritgau.dk/pressemeddelelse/hjaelp-et-skod-i-kommunen?publisherId=90561&releasId=2262960>
- Hold Danmark Rent. (2016). *Henkastet affald Kortlægningsanalyse*. København: Hold Danmark Rent.
- Ingholt, L., Sørensen, B. B., Andersen, S., Zinckernagen, L., Friis-Holmberg, T., Frank, V. A., . . . Rod, M. H. (22. maj 2015). How can we strengthen students' social relations in order to reduce school dropout? An intervention development study within four Danish vocational schools. *BMC Public Health*, s. 13.
- Ishøj Kommune. (22. Juni 2018). *Ishøj blæser til kamp mod cigaretskod*. Hentet fra Ishøj Kommune: <https://ishoj.dk/ishoej-blaeser-til-kamp-mod-cigaretskod>
- Jensen, A. (2010). *Skod på stationer, ved busstoppesteder og strande*. Hold Danmark Rent.
- Jensen, I., & Halkier, B. (2008). Det sociale som performativitet. *Dansk sociologi*, s. 20.
- Jensen, P. D., & Dalum, P. (2007). *Hvordan forebygges børn og unges rygestart?* København: Kræftens Bekæmpelse.
- Kahneman, D. (2017). *At tænke hurtigt og langsomt*. Lindhardt og Ringhof Forlag A/S.
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing Practices, Changing Education*. Singapore: Springer.
- Kommunernes Landsforening (KL). (2015). *Kortlægning af nudgingtiltag på affaldsområdet*. Miljøstyrelsen.
- Krogstrup, H. K., & Kristiansen, S. (2015). *Deltagende observation*. København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Kræftens Bekæmpelse. (4.. juli 2017). *Rygningen historie i Danmark*. Hentet fra [www.cancer.dk: https://www.cancer.dk/skole/viden-om-kraeft/kan-man-undgaa-kraeft/undgaa-rygning/regler-om-rygning/](https://www.cancer.dk/skole/viden-om-kraeft/kan-man-undgaa-kraeft/undgaa-rygning/regler-om-rygning/)
- Københavns Kommune. (2007). *Henkastet affald – Strategi og værktøjer*. København: Operate A/S.
- Københavns Kommune. (26.. juni 2016). *Københavns Kommune*. Hentet fra www.groen.kk.dk: https://www.kk.dk/nyheder/koebenhavn-vil-aflive-skodmyter

- Københavns Kommune. (2017). *Optælling af affald*. København Kommune: Rostra Research A/S.
- Larsen, K. (2010). Pierre Bourdieu. I P. T. Andersen, & H. Timm, *Sundhedssociologi: En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Micevska, T., Warner, M., Pablo, F., & Patra, R. (17. november 2005). *Variation in, and causes of, toxicity of cigarette butts to a cladoceran and microtox*. Sydney, Australia.: Department of Environmental Sciences, University of Technology (UTS).
- Miljøstyrelsen Miljøministeriet. (2008). *Baggrundsrapport henkastet affald – viden og analyser*. København: Operate A/S.
- Moerman, J. W., & Potts, G. E. (25. januar 2011). Analysis of metals leached from smoked. *BMJ Journals*, s. 6.
- Naturfredningsforeningen. (31.. Marts 2019). *Affaldsindsamlingen*. Hentet fra [www.affaldsindsamlingen.dk](https://www.affaldsindsamlingen.dk/om/affald/det-er-totalt-skod/): <https://www.affaldsindsamlingen.dk/om/affald/det-er-totalt-skod/>
- Nicolini, D. (april 2009). Articulating Practice through the interview to the double. *Management Learning*. Vol. 40 (2), s. 195-212.
- Novotny, T., & Zhao, F. (1999). Consumption and production waste: another. *Tobacco Control*, s. 6.
- Novotny, T., Lum, K., Smith, E., Wang, V., & Barnes, R. (20.. maj 2009). Cigarettes Butts and the Case for an Environmental Policy on Hazardous Cigarette Waste. *Public Health*, s. 15.
- Ocean Conservancy. (2018). *Building a clean swell*. Washington DC: Ocean Conservancy.
- Schatzki, T. (2012). A primer on practices. I J. Higgs, R. Barnett, S. Billett, M. Hutchings, & F. Trede, *Practise-Based Education* (s. 24). SensePublishers, Rotterdam.
- Schuldt-Jensen, J., Jensen, A. R., & Hansen, P. G. (7. januar 2015). Hvorfor gør de ikke hvad vi siger? *Designing Human Technologies*, s. 18.
- Slaughter, E., Gersberg, R., Watanabe, K., Rudolph, J., Stransky, C., & Novotny, T. (4.. februar 2011). Toxicity of cigarette butts, and their chemical. *BMJ Journals*, s. 5.
- Smith, E., & Novotny, T. (18.. april 2011). Whose butt is it? tobacco industry research about. *BMJ Journals*, s. 8.
- Smith, V., & Kahneman, D. (23.. februar 2019). *Daniel Kahneman Price lecture*. Hentet fra The Nobel Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2002/kahneman/lecture/>

- Snowball Sampling*. (4.. marts 2019). Hentet fra Aarhus Universitet:
<http://metodeguiden.au.dk/alfabetisk-oversigt/generelle-metodiske-overvejelser-og-problemstillinger/sampling-revised/snowball-sampling/>
- Sundhedsstyrelsen. (2018). *Den Nationale Sundhedsprofil 2017*. København S: Sundhedsstyrelsen.
- Szulevics, T. (2015). Deltager Observation. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative Metoder* (s. 15). København: Hans Reitzels Forlag.
- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving Decisions about wealth and happiness*. London: Penguin Books Ltd.
- Thisted, J. (2010). *Forskningsmetode i praksis*. Munksgaard.
- Thisted, J. (2010). *Forskningsmetode i praksis*. København: Munksgaard Danmark.
- TV2. (28.. marts 2019). *GO TV2 eksperiment*. Hentet fra GOTV2DK:
https://www.instagram.com/p/BvkGvmcFNM1/?utm_source=ig_shar_sheet&igshid=3g5uwxx0cljt
- TV2 Lorry. (6.. juni 2017). *Frederiksberg kører god skodstil med kæmpe cigaretter*. Hentet fra TV Lorry: <https://www.tv2lorry.dk/artikel/frederiksberg-koerer-god-skodstil-med-kaempe-cigaretter>
- TV2 Lorry. (5.. marts 2019). *Ny idé skal fjerne cigaretskod fra gaden i Helsingør*. Hentet fra TV2 Lorry: <https://www.tv2lorry.dk/artikel/ny-ide-skal-fjerne-cigaretskod-fra-gaden-i-helsingoer>

En skodproblematik

Formidlende artikel af Mie Vinter & Nana Træde
Stud.mag. i Læring og Forandringsprocesser
Institut for Læring og Filosofi
Aalborg Universitet, CPH
3. juni 2019
Antal tegn med mellemrum:

***“... som sagt, den eneste måde jeg kunne finde på at smide noget det er på
cykelstierne fordi der ved jeg det bliver ryddet op efter mig”***

Abstract

Artiklen omhandler affaldsproblematikken relateret til cigaretskodder i det offentlige rum. I Danmark smides hver dag ni millioner skodder på gader, veje og i naturen, hvormed skodder udgør en væsentlig miljøproblematik. Denne artikel er således skrevet med afsæt i denne skodproblematik og belyser, hvorfor skodder smides samt beskriver to mulige løsningsforslag. Undersøgelsen er foretaget på baggrund af feltarbejde i form af deltagende observation ved tre busstoppesteder i Bispebjerg. Disse observationer understøttes af dybdegående kvalitative interviews med syv rygere. Undersøgelsen fremviser overordnet, at der er fire forskellige forståelser af, hvilken adfærd der opleves som rigtig eller forkert, når cigaretten skoddes, samt at rygerne tager afstand fra at smide skodder, men samtidig opstilles en række rationaler der netop tillader samme handling.

Indledning

I Danmark er mængden af henkastet affald faldende men stadig stor, og kan tælles i titusinder af ton som ses i byer, langs veje og i naturen hvorved det udgør et betydeligt miljømæssigt problem (Københavns Kommune, 2017, s. 6). Den eneste affaldstype som ikke er faldende er cigaretskodder (skodder) og det anslås, at skodder udgør 86 % af alt henkastet affald (Københavns Kommune, 2017, s. 6). Det svarer til, at der hver dag smides ni millioner skodder på gader, veje og i naturen (Miljøstyrelsen Miljøministeriet, 2008). Filtrene i skodder er lavet af plastik, hvorfor det tager op til fem år at nedbryde et skod. Skodderne er med til at stoppe

afløb og kan ende i vores grundvand, hvor deres giftstoffer kan ophobe sig i fisk og forurene vandet, som i sidste instans kan ende i mennesket. På denne måde udgør henkastede skodder en væsentlig miljørelateret problematik. Vi har derfor undersøgt, hvorfor skodder ender på jorden og herunder, hvordan en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis kan understøttes.

På baggrund heraf har vi foretaget en undersøgelse i Københavns Kommune ved bussestoppesteder i bydelen Bispebjerg. Valget af Bispebjerg begrundes med, at denne bydel er den med mest henkastede affald og flest opsamlede skodder. Samtidig er busstoppestederne det offentlige sted, hvor skodproblematikken er størst. Undersøgelsen udgøres af feltarbejde i form af deltagende observation på tre udvalgte busstoppesteder i Bispebjerg. Disse observationer understøttes med dybdegående interviews med syv rygere. For mere viden herom henvises til kandidatspecialet "Cigaretskod - miljøets fjende" skrevet af Mie Vinter og Nana Træde 2019.

Denne artikels fokus er således at belyse specialets mest centrale fund som forklarende faktorer for, hvorfor skodder smides. Vores håb er dermed, at flere fagpersoner samt kommuner kan anvende disse fund til at arbejde med skodproblematikken. I artiklen giver vi ligeledes kort vores bud på, hvilke mulige løsningsforslag der kan imødekomme problematikken.

Fund

Vi kan fortælle, at der overordnet ses fire forskellige forståelser af, hvilken adfærd der opleves som rigtig eller forkert, når cigaretten skal skoddes. Tre af disse forståelser medfører, at skodder smides og 40 ud af 52 observerede rygere smed deres skodder på jorden.

Den første forståelse udgøres af den gruppe rygere, som helt åbenlyst smider skodder:

"Mand... tænder sin cigaret bag buskuret... kort efter tre/fire hiv kommer bussen og han kaster skoddet fra sig i mængden af folk der skal ind og ud af bussen."

Denne observation tydeliggør dermed, at rygeren ikke forsøger at skjule sin handling, hvilket kan tyde på, at han ikke ser handlingen som et problem. For denne ryger og mange andre er det helt fint at smide skodder. Den anden forståelse udgøres af den gruppe rygere, som diskret smider skodder:

“Ja. Men jeg synes faktisk det er sådan lidt flovt at smide det, hvis der er andre mennesker, så jeg er sådan lidt diskret (tager hånden ned langs siden og lader som om hun smider noget).”

Denne ryger synes modsat, at det er direkte flovt at smide skodder. Denne forståelse blev også tydeliggjort under observationerne, hvor vi ofte så rygere som diskret “tabte” eller smed deres skodder, når de var færdige med at ryge. Den tredje forståelse udgøres af den gruppe rygere, som benytter afløbsristene til skodder:

“Jeg foretrækker faktisk at bruge ristene hvis der er en... så er den ikke synlig mere, så kan den ikke ses, fordi den ligger jo nede i risten.”

Igen kan dette citat understøttes af observationerne som fremviste, at ristene fungerede som skraldespande eller askebægre til cigaretterne for en stor del af rygerne. Den fjerde og sidste forståelse udgøres af den mindste gruppe rygere, som ikke smed deres skodder. Når 40 ud af 52 rygere smider deres skodder er de derved med til at opretholde den dominerende adfærd som almindelig og legal at udføre.

Et interessant aspekt undersøgelsen har vist er, at til trods for, at den dominerende adfærd er at smide skodder, så tager rygerne afstand fra at smide skodder, da de ser sig selv som miljøbevidste borgere:

“Ja, jamen jeg bliver egentlig flov på mine egne vegne, altså som ryger. Fordi vi rygere bliver jo ofte sat i bås sammen, og jeg synes ikke det er fedt, at andre rygere bare smider skodder overalt. ”

Rygerne vil dermed ikke sættes i bås med andre rygere som smider skodder. Dette er interessant, da samme rygere selv smider skodder på baggrund af en række rationaler, som netop tillader handlingen:

- Den første forståelse er knyttet til, at det er legalt at smide skodder på cykelstier grundet rationalet om, at skodderne fejes op her.
- Den anden forståelse knyttes til rationalet om, at det er bedre at smide skodder på jorden end at smide et tændt skod i skraldespanden, som potentielt kan antænde denne.

- Den tredje forståelse knyttes delvist til forrige og omhandler brugen af afløbsriste, hvor rationalet er, at skodderne på denne måde ikke er synlige mere. Samtidig undgår rygerne brandfaren ved at benytte afløbsristene fremfor skraldespandene.
- Den fjerde og sidste forståelse omhandler et rationale om, at skodder er komposterbare, hvorfor det er legalt at smide disse.

Normerne for hvordan en cigaret skoddes kan dermed være med til at legalisere, hvilken adfærd der er legitim at udføre. En anden årsag der kan være med til at forklare, hvorfor skodder smides kan findes i cigarettens karakterskifte. Således skifter cigarettens karakter fra at symbolisere nydelse til at være ulækker og lugtende, når denne er røget. Dette medfører, at rygerne hurtigt vil af med det. På denne måde har normerne samt opfattelsen eller forståelsen af, om det er legalt at smide skodder indvirkning på, om skodderne smides.

Løsningsforslag

På baggrund af fundene har vi opstillet to løsningsforslag som helt overordnet søger at undgå den "løftede pegefinger", bidrage med oplysning samt give rygerne en lettere miljøvenlig måde at komme af med deres skodder.

Kampagnestrategi

Kampagnestrategien skal være med til at bidrage med oplysning omkring problematikken knyttet til at smide skodder og derved være med til at mane rationalerne, som retfærdiggør at skodder smides, til jorden. Samtidig skal strategien udformes på en positiv måde uden den "løftede pegefinger". Strategien kan opdeles i tre overordnede punkter:

- Forskellige sociale platforme såsom reklamefilm, blogindlæg samt post på Instagram
- Plakater på busserne samt ved busstoppestederne
- Ny tekst på cigaretpakkerne omkring problematikken ved at smide skodder eller som ansporer til at benytte skraldespanden til skodder.

Strategien kan yderligere være med til at oplyse om cigaretristen, som vi beskriver nedenfor.

Cigaretrist

Samtidig med at kampagnestrategien udfoldes, vurderer vi et behov for en ny måde, hvormed rygerne kan komme af med deres skodder på en mere hensigtsmæssig måde, men som ikke ændrer på deres oprindelige handlingsmønster.

Dette løsningsforslag omhandler derved udformningen af en rist til skodder kaldet cigaretristen. Cigaretristen skal være i jorden på samme måde som almindelige afløbsriste. Det er dog væsentligt, at den ikke ligner almindelige afløbsriste for meget, da vi *ikke* ønsker at skabe forvirring hos rygerne ved at afløbsriste og cigaretriste forveksles. Derfor kan cigaretristen udformes på en anden måde en afløbsrist og for eksempel være rektangulær i udformningen og have en anden farve såsom orange. Den orange farve kan være med til at indikere, at risten er til skodder. Ydermere kan der opsættes orange fodspor på fortovet hen til risten, som borgerne i forvejen kender i form af grønne fodspor til skraldespandene. Løsningsforslaget omhandler derfor *ikke* en ændring af rygernes handlingsmønstre, når de smider deres skodder, men derimod en ændring af arkitekturen eller omgivelserne ved busstoppestederne. Yderligere slipper rygerne også for at komme i fysisk kontakt med de beskidte skraldespande samt andres skodder.

Således kan de to løsningsforslag, gennem en holistisk tilgang med afsæt i flere komponenter, søge at ramme rygerne og muligvis påvirke dem til at skodde cigaretter på en miljøvenlig måde.

Opsamling

Denne undersøgelse har været med til at afdække, hvorfor nogle rygere smider deres skodder. Således kan der overordnet ses fire forskellige forståelser af, hvilken adfærd der opleves som rigtig eller forkert, når cigaretten skal skoddes. Tre af disse forståelser medfører, at skodder smides. Ligeledes viste undersøgelsen, at 40 ud af 52 rygere smider deres skodder, hvorved rygerne er med til at opretholde den dominerende adfærd som legal at udføre. Trods denne dominerende adfærd tager rygerne afstand fra at smide skodder, da de ser sig selv som miljøbevidste borgere. Interessant nok opstiller selv samme rygere rationaler som netop tillader at smide skodder i bestemte situationer. På baggrund af fundene har vi opstillet to holistiske løsningsforslag; en kampagnestrategi og en cigaretrist, som muligvis kan understøtte rygerne i en miljøvenlig ryge-skodnings-praksis.

Litteraturliste

Københavns Kommune. (2017). *Optælling af affald*. Københavns Kommune: Rostra Research A/S.

Miljøstyrelsen Miljøministeriet. (2008). *Baggrundsrapport henkastet affald - viden og analyser*. København: Operate A/S.

Vinter, M., & Træde, N. (2019), *Cigaretskod - Miljøets fjende*. Specialeafhandling. Aalborg Universitet, København.